

การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ

นางสาวสุพรรณ ชื่นบาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROPOSED GUIDELINES FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR
PRESCHOOLERS OF BUDDHIST SCHOOLS

Miss Suwaporn Chuenban

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Early Childhood Education
Department of Curriculum and Instruction
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

สุวพร ชื่นบาน : การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ (PROPOSED GUIDELINES FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR PRESCHOOLERS OF BUDDHIST SCHOOLS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. ศศิลักษณ์ ขยันกิจ, 192 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านกายภาพ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 353 คน และครูอนุบาล จำนวน 375 คน จากโรงเรียนวิถิพุทธภาคกลางใน 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแบบสำรวจเอกสารและการจัดสภาพแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 4 สังกัด โดยภาพรวมทั้งผู้บริหารและครู มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลในระดับมาก ผู้บริหารมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านกายภาพ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดเรียนการสอน ส่วนครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านการบริหารจัดการ

แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านการบริหารจัดการ คือ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาตามแนววิถิพุทธ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การจัดอบรมครูอนุบาลให้รู้และเข้าใจการเขียนแผนการจัดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถิพุทธ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต คือ การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติจริงโดยเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเด็ก ด้านกายภาพคือ ควรจัดหาสื่อที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2557

5483460427 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEYWORDS: EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR PRESCHOOLER / BUDDHIST SCHOL /O

SUWAPORN CHUENBAN: PROPOSED GUIDELINES FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR PRESCHOOLERS OF BUDDHIST SCHOOLS. ADVISOR: ASST. PROF. SASILAK KHAYANKIJ, Ph.D., 192 pp.

The purposes of this research were to study on the educational management of Buddhist school for preschoolers in four areas; 1) Administration 2) Organizing Instruction 3) Basic activities of life 4) Physical The samples for this study were 353 administrators, 375 early childhood teachers in school under the office of the basic education commission, the office of the private education commission, the department of education Bangkok metropolitan administration and the department of Local Administration. Research instruments were a questionnaire form, an interview form, an observation form and survey form. Data were analyzed using frequency, percentage, standard deviation and content analysis. The research findings were as follows;

The research findings were as follows; Administrators and preschool teachers in school under the office of the basic education commission, the office of the private education commission, the department of education Bangkok metropolitan administration and the department of Local Administration operated in term of the educational management at a high level. Administrators operated in high level. Considering each area, the physical environments were the highest mean score. Preschoolers' teachers operated in high level. Considering each area, the physical environments were the highest mean score.

The strategies for the educational management of Buddhist school in area of Administration is developing and informing preschoolers' teacher about the Buddhist school theory and budgeting to support the educational management. In area of Organizing Instruction is training preschoolers' teacher to design lesson plan. In area of Basic activities of life is organizing activities as the way of life of the early childhood. In area of Physical is organizing meterial for early childhood .

Department: Curriculum and Instruction

Student's Signature

Field of Study: Early Childhood Education

Advisor's Signature

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความเมตตากรุณา และความเอาใจใส่อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำปรึกษาชี้แนะให้ ความรู้ แก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิจัยเป็นอย่างดี ดูแลเอาใจใส่ และติดตามการทำงานของผู้วิจัย อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนเป็นแรงผลักดันในการทำวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง และขอ กราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ดร.ปัทมาศิริ ธีรานุรักษ์ จารุชัยนิวัฒน์ ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.สุภัทรา คงเรือง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาตรวจ พิจารณา และให้คำแนะนำในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร. จีรพันธ์ พูลพัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาพิมพ์ อุสาโท และอาจารย์ สุนิสา ชื่นเจริญสุข ที่กรุณาสละ เวลาในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ ที่ล้วนมีคุณค่าต่อ งานวิจัยและผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียน และครูอนุบาลและบุคลากรในโรงเรียนทุกท่าน ที่ให้ความ กรุณาและอนุญาตให้ผู้วิจัยในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย เก็บข้อมูลวิจัย และอำนวยความสะดวก แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ในสาขา วิชาการศึกษาศาสตร์ที่คอยช่วยเหลือและให้ กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอดนี้

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้อง และกัลยาณมิตร ที่ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กันมาโดยตลอด

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	1
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของการวิจัย	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	7
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
1. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล	9
1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล	9
1.2 ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล	10
1.3 หลักการ องค์ประกอบ และมาตรฐานของการจัดการศึกษาสำหรับวัยอนุบาล	11
1.4 แนวคิดการบริหารงานโดยวงจรคุณภาพ	23
1.5 การนำวงจรคุณภาพมาใช้ในสถานศึกษา.....	26
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ	30
2.1 ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ.....	31
2.2 ความสำคัญและความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ	35

2.3 หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ	36
2.4 รูปแบบการจัดการและลักษณะของโรงเรียนวิถีพุทธ	37
2.5 แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ	39
2.6 ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ	45
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
3.1 งานวิจัยในประเทศ	50
3.2 งานวิจัยต่างประเทศ	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	54
2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร.....	59
3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
5. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล	72
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	75
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถี พุทธ	80
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษา สำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ.....	93
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	102
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ	108
สรุปผลการวิจัย.....	109
อภิปรายผลการวิจัย.....	114
ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้.....	118

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	119
รายการอ้างอิง	120
ภาคผนวก.....	124
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	125
ภาคผนวก ข ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (IOC).....	127
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	137
ภาคผนวก ง ตัวอย่างภาพถ่ายจากการสำรวจเอกสารและสภาพแวดล้อม	171
ภาคผนวก จ รายชื่อโรงเรียนตัวอย่างประชากร	177
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	192

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input).....	46
ตารางที่ 2	รายละเอียดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process).....	47
ตารางที่ 3	รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลผลิต.....	49
ตารางที่ 4	รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลกระทบ.....	50
ตารางที่ 5	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	54
ตารางที่ 6	องค์ประกอบย่อยของประเด็นที่ศึกษา.....	55
ตารางที่ 7	จำนวนประชากรผู้บริหารและครูอนุบาลโรงเรียนวิถิพุทธจำแนกตามสังกัด.....	60
ตารางที่ 8	จำนวนประชากรผู้บริหารและครูอนุบาล.....	60
ตารางที่ 9	ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกตามสังกัด.....	61
ตารางที่ 10	กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
ตารางที่ 11	โครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามผู้บริหาร เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกตามประเด็นที่ศึกษา.....	64
ตารางที่ 12	โครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามครูอนุบาล เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกตามประเด็นที่ศึกษา.....	65
ตารางที่ 13	ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและประเด็นปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
ตารางที่ 14	จำนวนแบบสอบถามที่ได้กลับคืน และค่าร้อยละจำแนกตามสังกัด.....	71
ตารางที่ 15	รายชื่อโรงเรียนที่ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยสัมภาษณ์ สังกัด และสำรวจ.....	72
ตารางที่ 16	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนทุกสังกัด.....	75
ตารางที่ 17	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาลทุกสังกัด.....	77
ตารางที่ 18	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติโดยภาพรวมของผู้บริหาร ทุกสังกัด.....	80

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติโดยภาพรวมของครูอนุบาล ทุกสังกัด	81
ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร ด้านการบริหาร จัดการ	83
ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของครูอนุบาล ด้านการบริหารจัดการ	85
ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร ด้าน การจัดการ เรียนการสอน	86
ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของครูอนุบาล ด้านการ จัดการเรียนการสอน	87
ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของครูอนุบาล ด้านกิจกรรม พื้นฐานชีวิต	89
ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร ด้านกายภาพ	91
ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของครูอนุบาล ด้านกายภาพ	92
ตารางที่ 27 ความถี่ของประเด็นปัญหาที่ได้จากผู้บริหารในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล ของโรงเรียนวิถีพุทธ	93
ตารางที่ 28 ความถี่ของประเด็นปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ จากแบบสอบถามครูอนุบาล	94
ตารางที่ 29 จำนวนความถี่ ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถี พุทธจากแบบสอบถามผู้บริหาร	95
ตารางที่ 30 จำนวนความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล ของโรงเรียนวิถีพุทธจากแบบสอบถามครูอนุบาล	98
ตารางที่ 31 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามผู้บริหาร (IOC)	128
ตารางที่ 32 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามครูอนุบาล (IOC)	133
ตารางที่ 33 รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ...	178
ตารางที่ 34 รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	188

ตารางที่ 35 รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร	189
ตารางที่ 36 รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	191

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555–2559 ในยุทธศาสตร์ การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนระบุว่า สังคมไทยเผชิญกับวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม วิกฤติปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันลำบาก การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายส่งผลให้ค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมที่ได้รับมา และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555–2559 ที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยจากสังคมเกษตรกรรม สู่สังคมอุตสาหกรรม และสังคมฐานความรู้ ส่งผลให้ประเทศไทยรับเอาค่านิยมความเป็นสากลทั้งจากตะวันตกและตะวันออกมาเชื่อมโยงกับวิถีความเป็นไทย โดยเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ การเลียนแบบพฤติกรรมของสังคมตะวันตกที่มีความอิสระในการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนและความต้องการของแต่ละบุคคล ทำให้นิยามของความสุขแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งมีวิถีภาวะทางอารมณ์น้อยย่อมได้รับผลกระทบมากและส่งผลต่อเนื่องไปยังครอบครัวและสังคม (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, 2554)

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลกระทบต่อเด็กวัยอนุบาลเช่นเดียวกับคนอื่นๆ ในสังคม เพราะเด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่ซึมซับทุกสิ่งทุกอย่างเข้าไปในตัวโดยปราศจากการกลั่นกรอง (บุษบง ดันติวังศ์ และศศิลักษณ์ ขยันกิจ, 2551) เด็กที่เติบโตขึ้นมาในสังคมไทยที่เผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม จึงมีแนวโน้มขาดคุณธรรมจริยธรรม เพราะว่าเด็กยังขาดความสามารถในการคัดกรองสิ่งที่เหมาะสมมาสู่ตนเอง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทของสังคมไทยปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าคุณภาพทางการศึกษาของไทยมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ หรือคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

สภาพสังคมไทยในภาคกลางได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ พัฒนาระบบเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมมากที่สุด มีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมือง จากข้อมูลสำมะโนประชากรสะท้อนให้เห็นว่า ในรอบทศวรรษที่ผ่านมาผ่านกรุงเทพมหานคร และมีจำนวนประชากรย้ายเข้าภาคกลางมากที่สุด อาจเนื่องจากถึงจุดอิ่มตัวของงานในกรุงเทพมหานครที่มีไม่เพียงพอกับ

ความต้องการ ทำให้ต้องย้ายไปยังเมืองที่เจริญรองลงมา ซึ่งการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่อื่นๆ นอกจากจะทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาด้วย เช่น ปัญหาทางด้านสังคม ปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) และการเป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุกๆด้าน ทั้งการปกครอง การคมนาคม รวมไปถึงการศึกษา ดังนั้นประชากรในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง จึงควรมีความพร้อมทั้งด้านศักยภาพ คุณภาพชีวิต จากรายงานการประเมินการพัฒนาคุณภาพเด็กในภาพรวม (สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา, 2552) พบว่า เด็กในภาคกลางอายุ 3 ปี ที่เป็นตัวอย่างประชากร มีพัฒนาการด้านสติปัญญาและพัฒนาการด้านอารมณ์ต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 72.5 และร้อยละ 56 ดังนั้น การจัดการศึกษาในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งอยู่ในบริบททางสังคมที่มีความพร้อมและเจริญก้าวหน้า (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2552) ควรมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กไทยและเป็นฐานสำคัญของความมั่นคงของสังคมและของประเทศชาติต่อไป

สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาซึ่งทำหน้าที่หล่อหลอมทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชนนั้นขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการและขาดการบูรณาการร่วมกัน พ่อแม่ ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบปล่อยปละละเลย ด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจที่บีบบังคับ แข่งขันกันทำมาหากิน จนมองข้ามความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุตรหลานของตน (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, 2552) ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สังคมควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน แนวทางในการแก้ปัญหาที่ชัดเจนมากที่สุดคือ การให้ศึกษา ด้วยการศึกษากลับมาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันขาดการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกสาธารณะ และคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นแบบแผน ในการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมมุ่งศึกษาเพียงภาคทฤษฎี มิได้มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดกระบวนการในการประเมินและฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้สอน ส่งผลให้บุคลากรบางส่วนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม กลายเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับเด็กและเยาวชน นอกจากนี้บรรทัดฐานของสังคมปัจจุบัน เน้นให้คุณค่าทางวัตถุมากกว่าจิตใจ ให้คุณค่ากับคนเก่งมากกว่าคนดี จึงทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากมองข้ามความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม ละเลยคำสอนทางศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของประเทศชาติ ประกอบกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่ประสบปัญหาวิกฤตทางศีลธรรม ขาดความสามัคคีของคนในชาติ ก่อให้เกิดภาวะสังคมไร้ระเบียบซึ่งส่งผลกระทบต่อ

ในทางลบต่อเด็กและเยาวชนอย่างยิ่ง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพให้กับเด็กและเยาวชนในทุก ๆ ด้าน (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, 2552)

การพัฒนาเด็กวัยอนุบาลให้เติบโตสู่สังคมที่อยู่ในภาวะเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม ต้องมีแนวทางหรือวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมตั้งแต่เด็ก ให้เป็นคนที่มีรอบรู้ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม นโยบายในการพัฒนาเด็กปฐมวัย อายุ 0-5 ปี ตามแผนพัฒนาการศึกษาชาติ พ.ศ. 2552-2559 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ได้กำหนดว่า เด็กทุกคนต้องได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา รูปแบบที่หลากหลายในอนาคต ผสมกับแนวคิดและหลักการการศึกษาปฐมวัยทำให้การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยควรมีการจัดประสบการณ์ที่เน้นเป้าหมายการปลูกฝังคุณธรรมควบคู่กับการจัดประสบการณ์ด้านความรู้ เรียนรู้การพึ่งพาตนเอง ปลูกฝังจิตใจที่รักท้องถิ่น ยอมรับในวัฒนธรรมหลากหลายที่กำลังเข้ามาสู่สังคมไทย และรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ การรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก การถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลายและองค์ความรู้ต่างๆ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2549)

เป้าหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 คือ การพัฒนาคนไทยให้เป็นคน “เก่ง ดี และมีความสุข” ประกอบกับประเทศไทยเป็นสังคมแห่งพุทธศาสนา คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ผลการสำรวจในปี 2554 พบว่า ประชากรของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 94.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสังคมไทยมากที่สุดจึงควรเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนา การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์กับการศึกษาจึงเริ่มมีบทบาทสำคัญมาก สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่เห็นถึงความสำคัญในข้อนี้จึงได้มีการจัดตั้งโครงการโรงเรียนวิถีพุทธขึ้นในการปฏิรูปการศึกษาของไทย

การจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธมีการดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเกิดขึ้นเพราะต้องการให้โรงเรียนนำหลักการของพระพุทธศาสนามาจัดการศึกษาและแก้ปัญหาของมนุษยชาติ พัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้พัฒนาเด็กให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุขอย่างแท้จริง จึงนับว่าเป็นก้าวที่สำคัญมากในการนำพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเริ่มดำเนินการระยะแรกในเดือนพฤษภาคม 2546 มีโรงเรียนนำร่อง จังหวัดละ 2 โรงเรียน ในเบื้องต้นมีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในรุ่นแรก จำนวน 89 โรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กระจายอยู่ทั่วประเทศ

ภูมิภาคของประเทศ จากนั้นกระทรวงศึกษาธิการเปิดรับสมัครโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเรื่อยมา จนถึงปัจจุบันมีโรงเรียนที่เข้าร่วมทุกสังกัดมากกว่า 12,000 โรงเรียน ข้อมูลจากการสำรวจโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาปี พ.ศ. 2557 พบว่าโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละภูมิภาคมีจำนวนดังนี้ ภาคเหนือจำนวน 1,314 โรงเรียน ภาคกลางจำนวน 8,019 โรงเรียน ภาคใต้จำนวน 814 โรงเรียน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 6,585 โรงเรียน โดยโรงเรียนวิถีพุทธในภาคกลางมีการดำเนินงานตามนโยบายของต้นสังกัด และมีจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธรวมที่มีจำนวนมากที่สุด (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2554)

โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงาม ลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรม 4 ประการ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและออกแบบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้การพัฒนาเชิงเป้าหมายโดยรวมที่ชัดเจน และเป็นเครื่องมือแก่สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำตัวชี้วัด การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธขึ้น โดยวิเคราะห์จากเอกสารแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งเป็นเอกสารที่ทางกระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นตัวชี้วัด การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธนี้จะช่วย ในการดำเนินงานและการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างเหมาะสมและเป็นไปแนวทางเดียวกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) แนวคิดเบื้องต้นในการจัดสภาพ ในโรงเรียนวิถีพุทธด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้ายกายภาพ คืออาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนา ศิล สมาธิ และปัญญา 2) ด้านกิจกรรม พื้นฐานวิถีชีวิต เช่น กิจกรรมวิถีชีวิต ประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือในโอกาสต่าง ๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษา ที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการ ทั้ง ศิล สมาธิ และปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรม ของการกิน อยู่ ตู พึ่ง ด้วยสติสัมปชัญญะ 3) ด้านการเรียนการสอน มีการกำหนดหลักสูตร สถานศึกษาหรือการจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียน การสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ มีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ต่อกัน มีบรรยากาศของการเคารพ อ่อนน้อม ยิ้มแย้ม แจ่มใส การมีความเมตตากรุณาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครู ต่อครูด้วยกัน และ 5) ด้านการบริหารจัดการ เริ่มตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุนติดตาม ประเมินผล และการพัฒนาต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดีเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย และความต้องการของผู้รับบริการทางการศึกษา การจัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษาที่มีบทบาทในการกำหนดการจัดการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยใช้ระบบการบริหารงานคุณภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Plan-P) การปฏิบัติตามแผน (Do-D) การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check-C) และการแก้ไข (Act-A) (กรมวิชาการ, 2542) ในส่วนของการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการ การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การบริหารงานคุณภาพและการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธจึงมีระบบที่สอดคล้องกัน

วิไล วิทย์ประเสริฐกุล (2549) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนยังขาดความเข้าใจแนวปฏิบัติตามแนววิถีพุทธ บุคลากรขาดความเข้าใจในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ครูขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธและขาดงบประมาณ ขาดการจัดการพัฒนาครูและบุคลากรตามหลักไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง โครงการโรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการอย่างต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี แต่ยังมีข้อมูลที่สะท้อนการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธในระดับอนุบาลน้อยมากและเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบัน

ปัญหาสภาพสังคมที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเด็กทำให้เกิดโครงการโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งมุ่งพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ผ่านการดำเนินวิถีชีวิตที่สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนา โดยโครงการโรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการมาเป็นเวลามากกว่า 10 ปี ปัจจุบันมีโรงเรียนระดับอนุบาลจำนวนมากที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งวิธีการในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการจัดโครงการโรงเรียนวิถีพุทธจะดำเนินการได้ดีนั้นต้องเริ่มจากการจัดการในองค์ประกอบด้านต่างๆให้เป็นระบบที่ดี เพื่อให้สำเร็จตามที่ตามเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งจะนำผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธต่อไป

คำถามการวิจัย

1. โรงเรียนวิถิพุทธในภาคกลางมีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างไร
2. แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธในภาคกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านกายภาพ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลในโรงเรียนวิถิพุทธ ในองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านกายภาพ
2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูอนุบาลจากโรงเรียนวิถิพุทธในภาคกลาง 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นิยามศัพท์

โรงเรียนวิถิพุทธ หมายถึง โรงเรียนที่นำหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เข้ามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีคุณธรรมจริยธรรม โดยจัดการเรียนการสอนในด้านการดำเนินชีวิตประจำวันและนำไปพัฒนาตนเองให้มีชีวิตเป็นไปในทางที่ดียิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธ หมายถึง การนำหลักไตรสิกขาใช้ในการพัฒนาเด็กให้พร้อมด้วยภาวะ 4 คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา โดยจัดสภาพให้สนับสนุนหลักการและการดำเนินชีวิตตามลักษณะปัญญาวิมุติ ได้แก่ การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี อยู่ใกล้คนดี การเรียนการสอนที่ดี การวิเคราะห์หาแนวทางและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรม บริหารและดำเนินงานภายใต้วงจรคุณภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านกายภาพ

ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการในการวางแผน และเตรียมการใน
ดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีระบบการประเมิน และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็น
ระบบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ การพัฒนาบุคลากร การจัดทำ
หลักสูตรสถานศึกษา และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการในการวางแผนและเตรียมการ
ในการพัฒนาการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ที่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก มีระบบ
การประเมิน ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่
การจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน
การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ และการประเมินผล

ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต หมายถึง กระบวนการในการวางแผน และเตรียมการ
ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เน้นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของ การกิน
อยู่ ดู ฟัง เป็นอย่างมีสติสัมปชัญญะตามหลักการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ มีระบบการประเมิน
ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่
กิจวัตรประจำวัน กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ด้านกายภาพ หมายถึง กระบวนการในการวางแผนและเตรียมการในดำเนินการจัด
สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนด้านการพัฒนาสติ สมาธิ และปัญญา พัฒนาชีวิตให้สามารถ
กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ตามหลักโรงเรียนวิถีพุทธ มีระบบการประเมิน ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องและ
เป็นระบบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน สภาพแวดล้อม
ภายนอกห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับครูอนุบาลในการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธสำหรับเด็กวัย
อนุบาล
2. เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหารและครูอนุบาลในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
วิถีพุทธสำหรับเด็กวัยอนุบาล

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียน
วิถิปุทธ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยในหัวข้อต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล
 - 1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล
 - 1.2 ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล
 - 1.3 หลักการและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล
 - 1.4 แนวคิดการบริหารงานโดยวงจรคุณภาพ PDCA
 - 1.5 การนำวงจรคุณภาพมาใช้ในสถานศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถิปุทธ
 - 2.1 ความหมายของโรงเรียนวิถิปุทธ
 - 2.2 ความสำคัญและความเป็นมาของโรงเรียนวิถิปุทธ
 - 2.3 หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิปุทธ
 - 2.4 รูปแบบการจัดการและลักษณะของโรงเรียนวิถิปุทธ
 - 2.5 แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ
 - 2.6 ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล

การศึกษาและวิจัยของนักจิตวิทยาต่างๆ ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเด็กในช่วง 5 ปี แรกของชีวิตว่าเป็นระยะที่สำคัญมากต่อการวางรากฐานของชีวิตมนุษย์ แสดงให้เห็นว่าเราควรพิจารณาถึงการจัดการศึกษา ในระดับวัยอนุบาลอย่างจริงจัง และหาวิธีการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้ อย่างเหมาะสม ดังนั้นในการจัดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลเป็นสิ่งที่พ่อแม่ ครู นักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลตามหลักการและแนวคิดที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ได้ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่ต้องพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ให้มีพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย คำนึงถึงความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลนั้นเป็นการจัดการศึกษาที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานการวางรากฐานของชีวิตมนุษย์

1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญของชีวิตในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ซึ่งมีความสำคัญมาก ในการวางรากฐานที่มั่นคงเพื่อให้มีความพร้อมในการพัฒนาในวัยต่อไป การจัดการศึกษาในขั้นนี้จึงมีความจำเป็นและต้องวางแผนเป็นอย่างดี

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547) กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับวัยอนุบาลว่า การเรียนรู้ของคนเกิดจากความสมดุลทางด้านความคิด ความรู้สึก ของคนๆ นั้น หากเด็กได้อยู่ในบรรยากาศแห่งความรู้สึกสบายใจ รู้สึกผ่อนคลาย เด็กจะถ่ายทอดความคิดและการเรียนรู้ไปสู่กิจกรรมที่เด็กกระทำอยู่ซึ่งบรรยากาศนั้นจะทำให้เด็กเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ และกล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับวัยอนุบาลไว้ว่าเป็นการบริการ การดูแล และการให้การศึกษาแก่เด็กจากแรกเกิดถึงอายุ 8 ปี โดยจัดเป็นระบบบูรณาการระหว่างการดูแลและการให้การศึกษาเข้าด้วยกัน เรียกว่า Educare การศึกษาปฐมวัยครอบคลุมถึงการดูแลเด็กทารก การดูแลเด็กและโรงเรียนอนุบาล สำหรับประเทศไทย การศึกษาปฐมวัย หมายถึง การดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กแรกเกิดถึง 6 ปี

กรภัสสร อินทรบำรุง (2547) กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับวัยอนุบาลว่า เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3-6 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมและส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านประกอบไปด้วย พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ให้เหมาะสมตามวัย และพร้อมที่จะรับการศึกษาระดับต่อไป

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) กล่าวถึงการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากวัยอื่น เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ให้ความหมายของการศึกษาปฐมวัยว่าเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี 11 เดือน 29 วัน บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับวัยอนุบาลคือการจัดการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี อยู่บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา โดยคำนึงถึงความแตกต่างและความสามารถของเด็กแต่ละคน เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะรับการศึกษาในระดับต่อไป

1.2 ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากในปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมเดี่ยวมากขึ้น การเลี้ยงดูจึงเป็นหน้าที่ของสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือโรงเรียนอนุบาลเร็วขึ้น การศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลจึงกลายเป็นความจำเป็นมากขึ้น นักจิตวิทยา นักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในวงการการศึกษาต่างก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล เพราะพัฒนาการทุกๆ ด้านมีรากฐานมาจากการพัฒนาในวัยเด็ก การส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กจะทำให้ได้ดีที่สุดในช่วงวัยเริ่มต้นของชีวิต การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลที่เหมาะสมคือ ควรคำนึงถึงการเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา

วัชรีย์ ร่วมคิด (2547) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลไว้ ดังต่อไปนี้

1) ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านมี ความเห็นที่สอดคล้องกันว่าเด็กวัยอนุบาลเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์และนับเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดช่วงหนึ่ง เพราะเป็นช่วงวัยของการวางรากฐานและเตรียมตัวเพื่อชีวิต เป็นวาระระยะที่เกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิตด้วย

2) ความสำคัญต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ช่วงวิกฤตของชีวิตในระยะ 5 ปีแรก แรก เป็นช่วงสำคัญในการวางรากฐาน บุคลิกภาพของมนุษย์ ดังนั้น การพัฒนา

คุณภาพของประชากรจึงจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ระยะปฐมวัยเพื่อให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความรู้และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ

3) ความสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษา คือ Jean Piaget กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุ 2-6 ปี เป็นช่วงวัยที่เด็กเริ่มรู้ภาษาและสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี แต่ความสามารถในการเรียนรู้ยังอยู่ในลักษณะจำกัด ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงจำเป็นต้องฝึกทักษะการใช้ประสาทสัมผัส ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่เหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านการคิดและพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญาในขั้นต่อไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) ความสำคัญต่อการวางรากฐานในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองนั้น ต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นทั้งคนเก่ง คนดี คนที่มีสติปัญญา มีความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะต้องได้รับการปลูกฝัง อบรมสั่งสอนตั้งแต่จังกัด ต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบัน ทางสังคมทุกสถาบัน ร่วมมือกันพัฒนาเด็กตั้งแต่เยาว์วัย

สมร ทองดี (2537, อ้างถึงใน รัชมี ต้นเจริญ, 2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาระดับอนุบาลว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเด็กวัยอนุบาลเป็นวัยแห่งการวางรากฐานและเตรียมตัวเพื่อชีวิต เป็นระยะการพัฒนารากฐานของบุคลิกภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้ในทางการศึกษายังถือได้ว่าชีวิตในช่วงวัยอนุบาลเป็นวัยที่กระบวนการของการศึกษาจะได้เริ่มต้นเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องพัฒนาให้สูงขึ้นตามลำดับ ประกอบกับกระบวนการศึกษาของมนุษย์นั้นเป็นกระบวนการที่มีการพัฒนาต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

สรุปได้ว่าความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการพัฒนาประเทศชาติ พัฒนาให้ประชากรมีคุณภาพ เป็นทั้งคนเก่งและคนดี เป็นบุคลากรที่มีทั้งสติปัญญา ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งต้องได้รับการปลูกฝัง อบรมสั่งสอนตั้งแต่ยังเด็ก การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล แม้ไม่ได้เป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเตรียมความพร้อมเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทุกด้านอย่างครอบคลุม รวมทั้งพัฒนาคุณธรรมและส่งเสริมบุคลิกภาพที่เหมาะสม นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพเด็กให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความรู้และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ

1.3 หลักการ องค์ประกอบ และมาตรฐานของการจัดการศึกษาสำหรับวัยอนุบาล

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาดูแลเด็กวัยอนุบาล เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ และองค์ประกอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล ดังนี้

1.3.1 หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล

เด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นวัยที่ต้องเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเด็ก เรียนรู้จากประสาทสัมผัส ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยอนุบาลต้องเข้าใจหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล เพื่อที่จะส่งเสริมและพัฒนาเด็กได้อย่างถูกต้อง

Arce (2000) กล่าวถึงหลักพื้นฐานของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลไว้ ดังนี้

- 1) ความเข้าใจในทฤษฎีพื้นฐานสำหรับพัฒนาการเด็ก
- 2) การส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตนเองตามวัยที่เหมาะสม โดยการคำนึงถึง

ความแตกต่างระหว่างบุคคล

- 3) ความเข้าใจและยอมรับในพื้นฐานครอบครัวและวัฒนธรรมของเด็กแต่ละคน
- 4) การจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องความรู้สึก
- 5) การใช้การสังเกตและการประเมินผลพัฒนาการเด็กในการพัฒนาหลักสูตร
- 6) ความชำนาญและประสบการณ์ที่ได้จะเป็นพื้นฐานในการจัดโปรแกรม

การศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล และจัดกิจกรรมได้ตรงตามความต้องการของเด็ก

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2542) ได้สรุปหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลไว้ว่า ควรมุ่งพัฒนาเด็ก 3 ประการ ดังนี้

1) ความเสมอภาคทางโอกาส เด็กทุกคนไม่ว่าจะมาจากที่ใด สังคมใดมีความเสมอภาค เท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการพัฒนาในระดับวัยอนุบาล เพื่อให้เจริญเติบโตไปสู่เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ โดยเฉพาะเด็กในชนบท ชุมชนแออัด หรือเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากไร้ ควรได้รับการพิจารณาช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้ได้รับการพัฒนาตามแนวทางเช่นเดียวกับเด็กในเมืองได้รับ

2) การพัฒนาศักยภาพของเด็ก มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพหรือความสามารถอยู่ในตัว ซึ่งติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ศักยภาพต่าง ๆ เหล่านี้สามารถพัฒนาได้และสามารถนำออกมาใช้เมื่อได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกและแรงจูงใจภายในตนเอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้จะต้องพยายามดึงเอาศักยภาพของเด็กแต่ละคนออกมา

- 3) ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นธรรมชาติของ

มนุษย์ เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันตามคุณสมบัติแต่ละคนและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ การจัด การศึกษาวิจัยนี้จะต้องตระหนักถึงหลักความจริงนี้ การตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเป็น พื้นฐานในการวางแนวทางการพัฒนาเด็กตามลักษณะเฉพาะของเขา และเป็นการพยายามเข้าถึง ตัวเด็กแต่ละคนด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้เสนอหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ในหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ไว้ว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริม พัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กได้ พัฒนาการตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการในแต่ละด้าน อย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ โดยมีหลักการ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
- 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
- 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข
- 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนา เด็ก

กระทรวงศึกษาธิการ (2554) ได้เสนอหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยต้องคำนึงถึง การจัดสภาพแวดล้อม กระบวนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับ ผู้ปกครองหรือครอบครัวของเด็ก ดังนั้นในการจัดการศึกษาปฐมวัยจึงคำนึงถึงหลักการ ดังนี้

- 1) การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและ ประสบการณ์ของเด็ก โดยหลักสูตรต้องมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กได้รับ ต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้รับการ พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่ เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตเท่านั้น

- 2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่นผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสม

กับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กปฐมวัย

3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่ายโดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำเรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเองปรับปรุง ใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะกับเด็ก และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก

4) การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้จากหลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่จัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อฝึกหรือเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์สำคัญที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการเพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนงานที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการจัดทำไตรังตรงสารนิทัศน์จะช่วยให้ผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรมชี้ให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้อีกด้วย

6) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและ

ร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงมีใช้จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กด้วย ทั้งนี้ มีได้หมายความว่าให้พ่อแม่ผู้ปกครอง เป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

สรุปได้ว่าหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล เป็นการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยต้องจัดการศึกษาที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ให้เด็กได้พัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้นที่เหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละคน เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้อยู่สูงบูรณาการ โดยให้เด็กได้เรียนรู้ภายใต้บริบทของสังคม ชุมชนและวิถีชีวิตประจำวันของเด็ก การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลนั้น สถานศึกษาควรมีมาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษาจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อสามารถนำมาพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่หน่วยงานต่างๆ กำหนด

1.3.2 องค์ประกอบของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลถือเป็นก้าวแรกของการศึกษา มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเด็ก การจัดการศึกษาในขั้นนี้จึงมีความจำเป็นและต้องวางแผนการจัดการศึกษาให้ครบทุกด้านเพื่อให้การทฤษฎีมากยิ่งขึ้น

Decker และ Decker (2005) กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับอนุบาลว่า โรงเรียนอนุบาลเป็นโรงเรียนที่เตรียมเด็กสำหรับสังคมใหม่ตามที่ต้องการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อฝึกเด็กในการทำงานและเป็นสถานที่ที่ให้ความสุขแก่เด็กซึ่งเด็กจะเรียนรู้ด้วยเหตุผลไม่ใช่การเรียนรู้จากการบังคับ โรงเรียนอนุบาลจะต้องกำหนดนิสัยใจคอที่จะต้องปฏิบัติไปสู่นิสัยที่ตั้งงาม หลักสูตรปฐมวัยสำหรับเด็ก 3-6 ขวบ ประกอบด้วย การอ่าน-เขียน การคิดคำนวณ การเรียนรู้ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ การร้องเพลง และการเรียนรู้จริยธรรม เด็กจะเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยการเล่น การสำรวจสถานที่ธรรมชาติใกล้ ๆ โรงเรียน การเล่นเกมต่าง ๆ การเรียนการสอนจะยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล ควรตระหนักถึงภาระงานงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ และได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลไว้ ซึ่งมีองค์ประกอบในการจัดการศึกษา 3 ด้าน คือ

1) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ

1.1) การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรกำหนดบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติของบุคลากร จัดหาบุคลากรให้ตรงกับภาระงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งให้คำแนะนำแก่บุคลากร จัดกิจกรรมเสริมแรง สร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากร

1.2) การดำเนินงานด้านการจัดสถานที่ การวางแผนสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารวางแผนจัดอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม สื่ออุปกรณ์ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด มีการปรับปรุง พัฒนา บำรุงรักษา กำหนดคุณสมบัติของสื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสมกับเด็ก มอบหมายให้บุคลากรดำเนินงานและติดตามผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

1.3) การดำเนินงานด้านการเงินและงบประมาณ ผู้บริหารควรวางแผนงบประมาณการใช้จ่ายล่วงหน้า จัดทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ จัดลำดับความสำคัญของการใช้จ่าย โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและมีความสอดคล้องกับเป้าหมาย

2) องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอน

2.1) การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาล มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย การวางแผนการจัดประสบการณ์นั้นต้องคำนึงถึงหลักสูตร พัฒนาการเด็ก ความสนใจ ความสามารถของเด็ก และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาลเป็นหลัก

2.2) การส่งเสริมด้านโภชนาการ สุขภาพและความปลอดภัย ส่งเสริมให้เด็กมีภาวะอารมณ์เจริญเติบโตที่เหมาะสมตามวัย โดยจัดอาหารที่มีคุณค่าต่อสุขภาพ สะอาดและปลอดภัย

2.3) การประเมิน การบันทึก และรายงานความก้าวหน้าของเด็ก เป็นการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

2.4) การประสานงานระหว่างบ้านและชุมชน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินงานของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดให้บ้านและชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน

3) การประเมินโปรแกรม โดยการวิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและด้านการการเรียนการสอนเพื่อให้กำหนดการดำเนินงานการจัดการศึกษาปฐมวัยสถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

สถานศึกษาที่มีการเตรียมความพร้อมในองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านเหล่านี้ ก็จะมีรากฐานในการจัดการศึกษาที่มั่นคง และจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สถาบันการศึกษานั้นอย่างแท้จริง

Gordon และ Williams-Browne (1995) กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลมี 3 ประการ คือ อัตราส่วนของครูผู้สอนเด็ก ขนาดของชั้นเรียน การศึกษาและประสบการณ์ของครู และผู้ดูแลเด็ก พร้อมทั้งกล่าวถึงการกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับ

เด็กวัยอนุบาลที่มีคุณภาพโดยยึดมาตรฐานการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของสมาคมอนุบาลแห่งประเทศไทยหรือ National Association for the Education of Young Children ไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ควรส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและครูในชั้นเรียน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาความเข้าใจตนเองและคนรอบข้าง
 - 2) หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริงในชั้นเรียนผ่านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสนใจ และประสบการณ์เดิมของเด็ก
 - 3) โรงเรียนควรจะกระตุ้นให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในชีวิตเด็ก
 - 4) บุคลากรในสถานศึกษาควรผ่านการอบรมเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและการศึกษาปฐมวัยเพื่อความสามารถของบุคลากร
 - 5) การให้ความสำคัญกับโครงสร้างระบบบริหารบุคลากรในสถานศึกษาปฐมวัย เพื่อเป็นหลักประกันว่าความต้องการและความสนใจของเด็กรวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ได้รับการตอบสนอง
 - 6) การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพของการบริหารงาน รวมไปถึงการติดต่อสื่อสารที่ดี การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ความมั่นคงทางการเงิน รวมถึงความเอาใจใส่ต่อความต้องการและการทำงานของบุคลากรในการปกครอง
 - 7) การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน ควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กในกิจกรรมประจำวัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่
 - 8) การดูแลสุขภาพ ความปลอดภัยของเด็กและผู้ใหญ่ ควรคำนึงถึงความปลอดภัย ไข้เจ็บ และอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพของตนเอง
 - 9) ควรคำนึงถึงหลักโภชนาการที่ดี เด็กต้องได้รับสารอาหารที่เพียงพอ และมีคุณค่า รวมถึงการมีสุขนิสัยในการรับประทานอาหารที่ดี
 - 10) การประเมินผลที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่องถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการประปรังและพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาปฐมวัย ในการประเมินควรมุ่งเน้นที่ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาปฐมวัยในการตอบสนองต่อความต้องการของเด็กและผู้ปกครอง
- สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลนั้นจะต้องจัดตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านการบริหารที่ครอบคลุมในส่วนของกำหนดยุทธศาสตร์และการวางนโยบายของการจัดการศึกษา การจัดการด้านการเงินและงบประมาณ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ด้าน

การจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน ด้านการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และการประเมินผลที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่องเพื่อให้การจัดการศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

1.3.3 มาตรฐานด้านคุณภาพด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลควรที่จะมีการจัดให้ได้มาตรฐานตามที่หน่วยงานกำหนด เพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีคุณภาพ มีหน่วยงานต่างๆ ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล ดังนี้

การนำเสนอข้อมูลมาตรฐานของการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของสมาคมอนุบาลแห่งประเทศไทยหรือ National Association for the Education of Young Children (2012) ได้กำหนดมาตรฐานของการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล ในประเด็นที่เกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล 4 มาตรฐาน ดังนี้

1) มาตรฐานเกี่ยวกับตัวเด็ก แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.1) ด้านความสัมพันธ์ การจัดการศึกษาของสถานรับเลี้ยงเด็กต้องมีการสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ให้เด็กรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เลี้ยงดูเด็กให้เติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและรู้จักช่วยเหลือสังคม

1.2) ด้านหลักสูตร หลักสูตรต้องมีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้สำหรับเด็ก ต้องมุ่งเน้นพัฒนาเด็กในเรื่องของการเรียนรู้และได้รับการพัฒนา ในด้านคุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา อารมณ์ ภาษา ร่างกาย และสังคม

1.3) ด้านการเรียนการสอน มีการบูรณาการในเรื่องของพัฒนาการเด็ก วัฒนธรรม และภาษา เข้าด้วยกันเพื่อความเหมาะสมและประสิทธิภาพในการสอน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนา โดยบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรภายใต้บริบทของสังคม

1.4) ด้านการประเมิน มีการระบุถึงระบบการประเมินทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำไปสู่การจัดข้อมูลในเรื่องของการพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินจะเกิดขึ้นภายใต้บริบทของความร่วมมือกันของครอบครัว และชุมชน ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นประโยชน์สำหรับเด็ก โดยเป็นการรายงานผลของข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก การสอน และสิ่งที่ต้องปรับปรุง

1.5) ด้านโภชนาการและสุขภาพ มีการส่งเสริมด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็ก และปกป้องเด็ก มีบุคลากรเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเจ็บป่วยและอันตราย

2) มาตรฐานเกี่ยวกับการสอนของครู คือ ครู หรือ ผู้ดูแลเด็ก ต้องมีคุณสมบัติในเรื่องต่างๆ ได้แก่ วุฒิการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ และความรับผิดชอบ เพื่อนำไปสู่

การพัฒนาเด็กในด้านการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กได้เต็มตามศักยภาพ และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง

3) มาตรฐานเกี่ยวกับครอบครัว และความสัมพันธ์ชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1) ด้านครอบครัว สถานรับเลี้ยงเด็กต้องสนับสนุนเรื่องของความร่วมมือและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็ก สนับสนุนให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการดูแลและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน เพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจในการเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็กได้อย่างเหมาะสม

3.2) ด้านความสัมพันธ์ชุมชน ควรมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็กและชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนให้ดำเนินการบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4) มาตรฐานเกี่ยวกับผู้นำและการบริการ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

4.1) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนควรมีความเหมาะสมและปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.2) ด้านผู้นำและการจัดการ นโยบายของทางศูนย์จะต้องมีประสิทธิภาพและเหมาะสมในเรื่องของการดำเนินการ กระบวนการปฏิบัติงาน อัตราส่วนของครูหรือผู้ดูแลเด็ก รวมไปถึงความมั่นคงด้านการเงิน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (2554) ได้กำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาในระดับอนุบาลขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติโดยได้นำเสนอมาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งบุคลากรทางการศึกษาควรนำไปปฏิบัติ คือมาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยมีตัวบ่งชี้ 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

- 1) มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรปฐมวัย
- 2) มีการวิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคล
- 3) มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ
- 4) มีความสามารถในการใช้สื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็ก
- 5) มีการประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงโดยคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย
- 6) มีการนำผลการประเมินพัฒนาการมาปรับเปลี่ยนการจัดประสบการณ์เพื่อ

พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ

- 7) มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและนำผลไปใช้พัฒนาเด็ก

กระทรวงศึกษาธิการ (2554) ได้ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษา คุณภาพด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คุณภาพด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา รวมทั้งคุณภาพด้านมาตรการส่งเสริมสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักถึงความสำคัญในการนำมาตรฐานการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพ และมีมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาปฐมวัย ควรปฏิบัติตามมาตรฐานด้านการจัดการศึกษา 4 มาตรฐาน 28 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1) มาตรฐานที่ 5 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

- 1.1) ครูเข้าใจปรัชญา หลักการ และธรรมชาติของการจัดการศึกษาปฐมวัย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์
- 1.2) ครูจัดทำแผนการจัดการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 1.3) ครูบริหารจัดการชั้นเรียนที่สร้างวินัยเชิงบวก
- 1.4) ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก
- 1.5) ครูใช้เครื่องมือการวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กอย่างหลากหลาย และสรุปรายงานผลพัฒนาการของเด็กแก่ผู้ปกครอง
- 1.6) ครูวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ตนรับผิดชอบ และใช้ผลในการปรับการจัดประสบการณ์
- 1.7) ครูจัดสิ่งแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา
- 1.8) ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก และผู้ปกครอง
- 1.9) ครูมีวุฒิและความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 1.10) ครูจัดทำสารนิทัศน์และนำมาไตร่ตรองเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็ก

2) มาตรฐานที่ 6 ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

- 2.1) ผู้บริหารเข้าใจปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 2.2) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2.3) ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลการประเมินผล หรือการวิจัยเป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการจัดการ

2.4) ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตาม แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

2.5) ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

2.6) ผู้บริหารให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัดการ การศึกษาปฐมวัยเต็มศักยภาพและเต็มเวลา

2.7) เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชนพึงพอใจผลการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย

3) มาตรฐานที่ 7 แนวการจัดการศึกษา โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.1) มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาและนำสู่การปฏิบัติได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2) มีระบบและกลไกให้ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายตระหนักและเข้าใจการจัด การศึกษาปฐมวัย

3.3) จัดกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักและความเข้าใจหลักการจัด การศึกษาปฐมวัย

3.4) สร้างการมีส่วนร่วมและแสวงหาความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนและ ท้องถิ่น

3.5) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน

4) มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่ กำหนดในกฎกระทรวง โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

4.1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

4.2) จัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

4.3) จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการ

4.4) ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานคุณภาพภายในตาม มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

4.5) นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4.6) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน

Simpson (2005) ได้นำเสนอมาตรฐานโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยของสมาคมแห่งชาติ เพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในมาตรฐานที่ 9 ระบุว่าสถานศึกษาปฐมวัยควรมีการจัด สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้มีความเหมาะสมและปลอดภัย

สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของเด็ก เป็นสถานที่สร้างความประทับใจตั้งแต่ แรกพบ การจัดสภาพแวดล้อม สำหรับเด็กปฐมวัยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้น ให้เด็กมีความสนใจอยาก รู้ อยากเห็น อยากทดลอง อยากสัมผัส สิ่งเหล่านี้จะนำเด็กไปสู่การกระบวน การเรียนรู้ เด็กจะได้รับ ประสบการณ์จากการอยู่ร่วมกัน การจัดสภาพแวดล้อมต้องมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทางร่างกายที่ดี อารมณ์แจ่มใส มีความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ นภเนตร ธรรมบวร (2546) กล่าวว่า เด็กจะ เจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ สภาพแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริม พัฒนาการเด็ก โดยการ จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่างๆ ให้ สูงขึ้น เด็กได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้จากบุคคลรอบข้างและเรียนรู้จากสิ่งต่างๆรอบตัว ด้วยการสำรวจโดยใช้ประสาทสัมผัส ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยส่งเสริม พัฒนาการเด็กในด้านต่างๆ ให้สูงขึ้น บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กควรให้ความสำคัญต่อการ จัด สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีผู้ให้ความหมายของการจัดสภาพแวดล้อมไว้ดังนี้

Click (2008) ได้ให้ความหมายของการจัดสภาพแวดล้อมไว้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมคือ การดำเนินการทางกายภาพ และทางสังคมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กที่จะเกิดขึ้น โดยแบ่งเป็น สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

Decker และ Decker (2005) ได้แบ่งการจัดสภาพแวดล้อมออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1) สภาพแวดล้อมภายใน คือ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เอื้อต่อการทำ กิจกรรมของเด็ก ทั้งพื้นที่ทำกิจกรรม พื้นที่มุมประสบการณ์ พื้นที่สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัวเด็ก และ พื้นที่สำหรับเก็บของใช้ของครู

2) สภาพแวดล้อมภายนอก คือการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณ โดยรอบโรงเรียน รวมทั้งจัดเครื่องเล่นสนาม สนามเด็กเล่น ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความ สะอาดในบริเวณโดยรอบสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2549) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กวัยอนุบาล โดยแบ่ง ออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน หลักสำคัญในการจัดต้องคำนึงถึง ความปลอดภัย ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของเด็กเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และมีความสุข อาจแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรม โดยแบ่งพื้นที่อำนวยความสะดวก เพื่อเด็กและครู พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหวและพื้นที่จัดมุมประสบการณ์

2) การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน เป็นการจัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณรอบๆโรงเรียนรวมทั้งสนามเด็กเล่น เครื่องเล่นสนาม ระวังความปลอดภัยภายในบริเวณโรงเรียนและบริเวณนอกโรงเรียน ดูแลความสะอาดอยู่เสมอ สิ่งต่างๆในบริเวณโรงเรียนจะส่งผลต่อพัฒนาการของเด็ก

สรุปได้ว่า เป้าหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นให้เด็กทุกคนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมตามวัย การจัดการศึกษาต้องดำเนินการตามมาตรฐานการจัดการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติ การกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น อยู่ในขอบเขตการจัดทำหลักสูตรและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก รวมถึงการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเพื่อให้ทราบถึงปัญหาของเด็กแต่ละบุคคล และนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขหรือส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างถูกต้อง และการสร้างความสัมพันธ์ชุมชนเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 แนวคิดการบริหารงานโดยวงจรคุณภาพ

การบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ (PDCA) จัดเป็นกิจกรรมปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยได้ศึกษาวงจรคุณภาพ เพื่อนำกระบวนการในการดำเนินงานวงจรคุณภาพมาประยุกต์ใช้เพื่อการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธตามกระบวนการวงจรคุณภาพ โดยหลักการของ กระบวนการบริหารโดยใช้วงจรคุณภาพตามแนวคิดของเดมมิ่ง ปัจจุบันจัดเป็นกระบวนการสากลที่ทุกคนทราบกันดี และถือเป็นเครื่องมือการบริหารที่จัดเป็นแกนร่วมของการบริหารที่หลากหลายบนพื้นฐานเดียวกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหลักการวงจรคุณภาพไว้ ดังนี้

Deming (2000) กล่าวว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ หรือวงจรเดมมิ่ง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาแล้วบ้าง

Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

แม้ว่าวงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ขึ้นอยู่กับปัญหาและขั้นตอนการทำงานหรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความต้องการเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริงจะทำให้ได้ข้อสรุปว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้

Melnyk and Denzler (อ้างถึงใน เรื่องวิทยุ เกษสุวรรณ, 2550) กล่าวถึงแนวคิดของเดมมิงว่า ผู้บริหารระดับสูงต้องมีบทบาทหลายด้านและการจัดการคุณภาพที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) หมายถึง วางแผนโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่หรืออาจเก็บรวบรวมขึ้นมาใหม่ นอกนั้นอาจทดสอบเพื่อเป็นการนำร่องก่อนก็ได้

ขั้นตอนที่ 2 การทำ (Do) หรือลงมือทำ หมายถึง ลงมือเอาแผนไปทำ ซึ่งอาจทำในขอบข่ายเล็กๆ เพื่อทดลองดูก่อน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) หมายถึง การตรวจสอบ หรือสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นว่ามีเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดและเป็นไปในทางใด

ขั้นตอนที่ 4 การแก้ไข (Act) หรือลงมือแก้ไข (corrective action) หมายถึง หลังจากที่ได้ศึกษาผลลัพธ์แล้ว อาจไม่เป็นไปตามที่ต้องการหรือมีปัญหาที่ต้องแก้ไข ก็ต้องดำเนินการแก้ไขตามที่จำเป็น หลังจากนั้นสรุปเป็นบทเรียนและพยากรณ์เพื่อเป็นพื้นฐานในการคิดหาวิธีการใหม่ต่อไป การลงมือปฏิบัติดังกล่าวนี้แสดงได้

อิโตชิ (2540) กล่าวถึง การบริหารงานด้วยระบบวงจรคุณภาพ จัดเป็นกิจกรรมการปรับปรุงและการควบคุมที่ประกอบด้วย การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปฏิบัติการแก้ไข โดยเริ่มจากการวางแผน เป็นการนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติ ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และถ้าผลลัพธ์ไม่ได้ตามที่คาดหมายไว้ จะมีการทบทวนแผนการเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น การควบคุมและการปรับปรุงสามารถอธิบายได้อีกแบบหนึ่งก็คือ การทำการวางแผน การกระทำ การตรวจสอบ และการแก้ไขซ้ำอีก การทำตามวงจรคุณภาพอย่างตั้งใจและถูกต้องจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำจะทำให้เกิดการปรับปรุงและระดับของผลลัพธ์สูงขึ้นเรื่อย ๆ และงานส่วนใหญ่การกระทำซ้ำในสิ่งที่เคยทำมาก่อน ถึงแม้ว่างานนั้นจะดูเหมือนว่าเป็นงานใหม่ทั้งหมดก็ยังคงมีส่วนประกอบหลายส่วนที่เหมือนหรือคล้ายกับสิ่งที่เคยทำมาก่อน การปรับปรุงคุณภาพส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณาวิธีการของงานที่กระทำซ้ำอย่างระมัดระวังและเป็นระบบ ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ ตลอดจนมีการแก้ไขความไร้ประสิทธิภาพที่ค้นพบ ดังนี้

1. การวางแผน (Plan)

การวางแผนเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าส่วนอื่นไม่มีความสำคัญ เพียงแต่ว่าส่วนการวางแผนจะเป็นส่วนที่ทำให้ส่วนอื่นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าแผนการไม่เหมาะสมจะมีผลทำให้ส่วนอื่นไร้ประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่ถ้ามีการเริ่มต้นวางแผนที่ดี จะทำให้มีการแก้ไขน้อยและกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การลงมือปฏิบัติ (Do)

การปฏิบัติตามแผนจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการสร้างความมั่นใจว่าฝ่ายที่รับผิดชอบในการนำแผนการไปปฏิบัติได้รับทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในแผนการนั้น ๆ การสร้างความมั่นใจว่ามีการติดต่อสื่อสารไปยังฝ่ายที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การจัดให้มีการศึกษาและการอบรมที่ต้องการเพื่อการนำแผนการนั้น ๆ มาปฏิบัติ และการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในเวลาที่เป็น

3. การตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบและประเมินผลของการปฏิบัติตามแผน ต้องมีการประเมินการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ และแผนการที่วางไว้ความเหมาะสมหรือไม่ การไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการ ความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือจากทั้งสองประการรวมกัน เป็นเรื่องที่ต้องหาว่าสาเหตุมาจากไหน ถ้าความล้มเหลวมาจากแผนการไม่เหมาะสม อาจเป็นผลมาจากสาเหตุความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ การเลือกเทคนิคที่ใช้ผิด เนื่องจากมีข้อมูลและความรู้ในขั้นตอนการวางแผนไม่เพียงพอ การประเมินผลจากการปฏิบัติตามแผนผิดพลาด หรือประเมินความสามารถของบุคลากรที่ต้องนำแผนมาใช้ผิดพลาด ถ้าความล้มเหลวมาจากการไม่ปฏิบัติตามแผน โดยสาเหตุมาจากขาดความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุง การติดต่อสื่อสารที่ไม่เหมาะสมและมีความเข้าใจในแผนไม่เพียงพอ การให้การศึกษาและการฝึกอบรมไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้นำและการประสานงานระหว่างปฏิบัติ หรือการประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้น้อยเกินไป

4. การปฏิบัติการแก้ไข (Act)

การปฏิบัติการแก้ไขมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาสาเหตุของปัญหาและการกำจัดสาเหตุ ถ้าความล้มเหลวมาจากการวางแผนที่ไม่เหมาะสม การทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการวางแผนโดยการหาปัจจัยที่ไม่เหมาะสม สาเหตุของการวางแผน และทำการปฏิบัติการแก้ไข ความก้าวหน้าของการปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้โดยการกำจัดสาเหตุ และเมื่อไม่สามารถบรรลุถึงเป้าที่วางไว้ ควรมีการวิเคราะห์หาสาเหตุและมีการทบทวนแผนการ ดังที่กล่าวมาในหัวข้อการตรวจสอบ สาเหตุอาจมาจากตัวแผนการที่ไม่เหมาะสมหรือมี

การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น เพื่อทำการปรับปรุง ต้องมีการชี้แจงสาเหตุอย่างถูกต้องและมีการเปลี่ยนแปลงแผนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพเป็นรายปีและมีการทบทวนทุกปี เพื่อให้มั่นใจว่าแผนการดังกล่าวมีความไว้วางใจและเหมาะสม

หลักการวงจรคุณภาพที่กล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า วงจรคุณภาพ ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยการวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ จะต้องทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่และทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำไปเรื่อย ๆ จะทำให้เกิดการปรับปรุงงานและระดับผลลัพธ์ที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งหลักการดังกล่าวหากนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจะช่วยพัฒนาบุคลากรและนักเรียนให้มีคุณภาพ

1.5 การนำวงจรคุณภาพมาใช้ในสถานศึกษา

นวัตกรรมในการบริหารงานเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จเรื่องหนึ่งที่มีการนำเสนอมาใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเป็นอย่างดีก็คือกระบวนการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ

การดำเนินการโดยใช้วงจรคุณภาพ เริ่มจากกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานของสถานศึกษา แล้ววางแผน (P) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด จากนั้นจึงดำเนินการตามแผน (D) ในขณะที่ดำเนินการก็ทำการตรวจสอบ (C) ว่าดำเนินการไปแล้วนำไปสู่เป้าหมายหรือไม่เพียงใด แล้วนำผลการตรวจสอบมาใช้แก้ไข ปรับปรุง (A) แล้ววางแผนให้การดำเนินงานในข้อต่อไปดีขึ้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องทำให้เป็นวงจรตลอดเวลา หน่วยงานทางการศึกษาและนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงการนำวงจรคุณภาพ มาประยุกต์ใช้เพื่อบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2540) กล่าวว่า การจัดการศึกษา ไม่ว่าจะในระบบใหญ่ของประเทศหรือในระดับย่อยลงมา คุณภาพการศึกษาจะเกิดหรือมีขึ้นได้ ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี เพื่อนำไปสู่ผลผลิตหรือผลงานที่ตรงตามข้อกำหนด ความต้องการหรือความพึงพอใจ ความประทับใจ ความมั่นใจของผู้รับบริการทางการศึกษา เช่น ในการจัดการศึกษาระดับสถานศึกษาย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ครอบคลุมตามความคาดหวังของหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา สอดคล้องกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครองและสังคม ซึ่งการดำเนินการหรือจัดการเพื่อให้ได้ผลดังกล่าว เป็นเรื่องของการบริหารระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการนำปัจจัยป้อนผ่านกระบวนการแล้วได้ผลผลิต ซึ่งจะได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก จึงเรียกได้ว่า

นี่คือการบริหารระบบคุณภาพ

การบริหารระบบคุณภาพขององค์กรทางการศึกษาที่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยเสมอมาโดยอาศัยแนวคิดและหลักการของการพัฒนาองค์กรโดยทั่วไป เช่น แนวคิดการบริหารคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ ที่เน้นขั้นตอนการทำงาน 4 ขั้นตอนหลัก ซึ่งขั้นตอนทั้ง 4 นั้น ต้องปฏิบัติเป็นเหมือนวงจรต่อเนื่องไปอย่างไม่สิ้นสุด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan-P)

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do-D)

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check-C)

ขั้นที่ 4 การแก้ไขปัญหา (Act-A)

การบริหารระบบคุณภาพตามแนวคิดข้างต้น คือการทำงานที่เป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน มีการดำเนินการหรือปฏิบัติงาน มีการตรวจสอบประเมินผล และมีการปรับปรุงแก้ไข เป็นวงจรต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จที่คาดหวังและเพื่อแสวงหาสภาพที่ดีกว่า ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสามารถอาศัยแนวคิดการบริหารระบบคุณภาพมาประสมประสานและเลือกสรรกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชาติ และความเหมาะสมกับสถานศึกษา ตลอดจนสภาพและความต้องการของสังคม

จรัส นองมาก (2544) กล่าวถึง การนำวงจรคุณภาพ มาใช้ในสถานศึกษาด้านประกันคุณภาพในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1) การวางแผนเพื่อเตรียมการปฏิบัติ (Plan-P) การวางแผนหรือการจัดทำแผนเป็นการเตรียมการอย่างฉลอรอบคอบในการปฏิบัติงาน เป็นการเตรียมการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนเกี่ยวข้องกับงาน และเกี่ยวข้องกับทรัพยากรต่าง ๆ ของหน่วยงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้ปฏิบัติงานทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่หรืองานเล็กมากน้อยแค่ไหน ต้องอาศัยการวางแผนหรือการเตรียมการเพื่ออนาคต เพื่อช่วยให้สามารถทำงานได้ดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวางแผนปฏิบัติงานจึงเป็นการกำหนดรายละเอียด เพื่อการทำงานในอนาคตของสถานศึกษาโดยรวม และระบบการวางแผนในการทำงานจะก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย โดยเฉพาะในประเด็นต่อไปนี้

1.1) การทำงานมีจุดหมาย เพราะได้เตรียมการแก้ปัญหาล่วงหน้าไว้แล้ว

1.2) สามารถตรวจวัดความสำเร็จ และประเมินผลการดำเนินงานได้เป็นระยะ ๆ และหากพบปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถปรับแก้ได้ทันที่

1.3) ใช้ทรัพยากรได้อย่างประหยัด และคุ้มค่า

1.4) ทำให้เกิดการประสานงานภายในหน่วยงาน

1.5) ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจ และทำให้เกิดการกระจายอำนาจ

รับผิดชอบ

2) การปฏิบัติตามแผน (Do-D) การปฏิบัติตามแผนเป็นการบริหารแผน แผนงาน หรือโครงการของแต่ละคนตามลักษณะงานที่รับผิดชอบ บุคลากรในหน่วยงานต่างปฏิบัติตามที่ ได้เตรียมการ หรือวางแผนล่วงหน้าไว้แล้วในงานของตนเองที่ต่างก็มุ่งเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ฝ่ายบริหารสถานศึกษาจะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งการกำกับ ติดตามเพื่อให้บุคลากรฝ่ายปฏิบัติทั้งที่รับผิดชอบงานเฉพาะตัวหรืองานเป็นกลุ่มได้ปฏิบัติงานโดย ราบรื่นมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน หากจำเป็นต้องมีผู้นิเทศ แนะนำ เพื่อให้ การดำเนินงานประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องคอยสอดส่อง ดูแล และพร้อมให้การสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา

จุดบกพร่องของการดำเนินงานของสถานศึกษาในขั้นตอนนี้ คือ เมื่อได้มีการ วางแผนการดำเนินงานไว้แล้ว ไม่ว่าจะเข้าไปในรูปของแผน แผนงาน หรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดเป็น รูปเล่มที่เป็นรูปธรรม แต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังสมกับที่ได้ทุ่มเททรัพยากรอย่างมากมายเพื่อ การนี้ บางแห่งวางแผนไว้อย่างหนึ่ง แต่ปฏิบัติจริงเป็นอีกอย่าง หรือบางแห่งมีการนำไปใช้เหมือนกัน แต่เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการกำกับติดตาม หรือประสานงานการทำงานให้ไม่เกิด ประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การปฏิบัติตามแผน ถ้าเป็นสถานศึกษาที่มีปริมาณงานมาก มีบุคลากรมาก จำเป็นต้องมีระบบงานที่ตรวจสอบได้ว่าในห้วงเวลาหนึ่ง ๆ ใครกำลังทำโครงการอะไรอยู่ และใน ขณะเดียวกัน ต้องมีการนิเทศเพื่อช่วยเหลือแนะนำในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานในเรื่องไหน ขั้นตอนใดยังล่าช้าหรือทำไม่ถูกต้องก็สามารถช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไข หรือปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานได้ทันที่

3) การตรวจสอบและประเมินผล (Check-C) การตรวจสอบและประเมินผล เป็น ขั้นตอนต่อเนื่องจากการปฏิบัติในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทราบว่า การดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานหรือปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์และเป้าหมายของ งานที่กำลังปฏิบัติอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในหน่วยงาน

การตรวจสอบและประเมินผล เป็นการหาข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการ ปรับปรุงพัฒนางาน กิจกรรมนี้จึงถือเป็นพื้นฐานของการพัฒนางาน โดยวัฏจักรของการทำงาน ต้องการให้เกิดการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้งานดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงต้องใช้ผลจากการตรวจสอบ และประเมินเป็นข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2554) กล่าวว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการ ให้มีมาตรฐานการศึกษาทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ ด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ และด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ และในมาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ 13 กำหนดไว้อย่างชัดเจนให้สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ประกอบด้วย การจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารชัดเจน มีปรัชญา แผนพัฒนา ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ มีการปฏิบัติตามแผน การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความ ต้องการและทันต่อการใช้งาน การบันทึกและรายงานผลการประเมิน และการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) กล่าวว่า กระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ กับระบบการประกันคุณภาพภายในจัดเป็นเรื่องเดียวกันที่ผู้บริหารทราบกันดีอยู่แล้วไม่ใช่เรื่องใหม่ หรือแปลกแยกจากการทำงานตามปกติของสถานศึกษา แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั่นเอง การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารต้องมีความตระหนักและมี ส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งต้องมีการทำงานเป็นทีม ในการดำเนินการควรมี การเตรียมการเพื่อสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากรและจัดให้มีกลไกในการดำเนินงาน หลังจากนั้น บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

สรุปได้ว่า การบริหารงานโดยใช้วงจรคุณภาพ เป็นการทำงานที่เป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน มีการดำเนินตามแผน มีการตรวจสอบประเมินผล และมีการปรับปรุงแก้ไข เป็นวงจรต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จที่คาดหวังและเพื่อแสวงหาสภาพที่ดีกว่า และในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้นำแนวคิดการบริหารอย่างมีคุณภาพมาผสมผสานและเลือกสรร กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชาติ และเหมาะสมกับสถานศึกษา ตลอดจนสภาพและความต้องการของสังคม ดังนั้น การบริหารงานอย่างมีคุณภาพในการประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพเพื่อบริหารงานสถานศึกษา กำหนดเป็น

ขั้นตอนการบริหารงานของผู้บริหารตามวงจรคุณภาพ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) ได้แก่ การเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนตามเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และการประเมินผล ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการตามแผน (Do) ได้แก่ การดำเนินงานต่อเนื่องจากการวางแผน โดยมีการอบรม ประชุมชี้แจง มอบหมายผู้รับผิดชอบ และให้การสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร บุคลากร และดำเนินการนิเทศ แนะนำ กำกับ ติดตาม เพื่อให้งานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน โดยจัดให้มีการประเมินผลตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องจากการเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายกับการดำเนินการตามแผน เพื่อจะทราบว่าต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข (Act) ได้แก่ การนำผลการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงแก้ไข และหากผลการดำเนินงานยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานใหม่ให้เหมาะสมในการวางแผนระยะต่อไป แต่ถ้าผลการประเมินพบว่างานสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ในการวางแผนครั้งต่อไปต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายให้สูงขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนา และจัดทำรายงานไว้เป็นหลักฐาน เพื่อนำไปสู่กระบวนการวางแผน (Plan) อีกครั้ง และจะเป็นวงจรนี้ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ได้รับการกล่อมเกลามาจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีต หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่มุ่งให้ผู้ศึกษาหรือผู้ที่ยึดถือจะเข้าใจธรรมชาติของชีวิต ฝึกให้ทุกคนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เริ่มตั้งแต่การดำเนินชีวิตประจำวันทั่วไป เพื่อให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สถานการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยกำลังเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม วิกฤตปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันลำบาก มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายส่งผลให้ค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมที่ได้รับมา และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กไทยที่อยู่ในระดับต่ำ ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางด้านจริยธรรมและคุณธรรมก็อยู่ในภาวะที่เสี่ยง จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าคุณภาพทางการศึกษาของไทยมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ หรือคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สังคมควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งเครื่องมือในการแก้ปัญหา คือ การศึกษา เพราะการศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากการจัด

สภาพแวดล้อม เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

2.1 ความหมายของโรงเรียนวิถิปุทธ

โรงเรียนวิถิปุทธ (Buddhist school) เป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนเก่ง คนดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โรงเรียนวิถิปุทธจะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและ พัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการมี นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิถิปุทธไว้ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2547) ได้ให้ความหมายโรงเรียนวิถิปุทธว่าเป็น โรงเรียน ที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินตามมรรค ซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ในพระพุทธศาสนา ที่แปลว่าทางอันประเสริฐมีองค์ 8 ประการ พัฒนาตามหลักไตรสิกขา สรุปว่า โรงเรียนวิถิปุทธคือโรงเรียนที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานที่ ฝึกอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ดูฟัง เป็น คำว่า เป็น ในกรณีนี้หมายถึงกิน อยู่ดูและฟังตามหลัก ไตรสิกขา คือให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรอบ รู้เท่าทัน (ปัญญา) ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้และสามารถบูรณาการ หลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่นๆ คือสอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธลงในทุกรายวิชา เป็นโรงเรียนที่เน้นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่ ชัดเจนนั่นคือหลักของมรรคมีองค์ 8 ประการ

สิริภรณ์ มณีรินทร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับโรงเรียนวิถิปุทธไว้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นวิถีธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ หลักพุทธธรรมเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าถึงชีวิตที่แท้จริง และสามารถดำเนินชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง) ได้อย่างถูกต้อง พุทธธรรมมีระบบการจัดการศึกษา อยู่ 3 ประการ คือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิต ทุกด้านอย่างบูรณาการสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์

พระธรรมปิฎก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) กล่าวถึงความหมายของโรงเรียนวิถิปุทธว่า หมายถึง สถานที่ดำเนินในทางของพุทธ คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ความรู้ ความตื่น ความเบิกบาน เป็นลักษณะ 3 ด้านของแก่นอันเดียวกัน คือ ปัญญาที่พัฒนามาจากจิตใจที่ดีงาม มีสุข สดใส มีพลังที่เข้มแข็งด้วยสมาธิ โดยมีการสื่อสารและมีพฤติกรรมที่สัมพันธ์กันอย่างเกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และมีสิ่งแวดล้อมเป็นฐานรองรับสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ต้องการ 3 ด้าน โดยบูรณาการเป็นไตรสิกขา

กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิถิปุทธว่า โรงเรียนวิถิปุทธคือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร

และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของโรงเรียน เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการ พัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญา รู้ เข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้ กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีความเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต

มติมหาเถรสมาคม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547) ให้ความหมายไว้ ว่า โรงเรียนวิถิปุทธาคือโรงเรียนระบบปกติ ทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือ ประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนา ชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต มุ่งเน้น ให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จริงสามารถ ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยอาศัยระบบการศึกษา ตามหลักพุทธธรรม 3 ประการ คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการฝึกอบรมให้ ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน สู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา นี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ด้วยภาวนา 4 คือ พัฒนาการทางกาย สังคม จิตใจ และ ปัญญากระบวนการจัดการศึกษา ในโรงเรียนวิถิปุทธต้องบูรณาการไตรสิกขาเข้ากับกลุ่มสาระและ กิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตรนั้น คือ มีศีล สมาธิปัญญา โรงเรียนฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาว พุทธทั้งในและนอกสถานศึกษาดังนั้น ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาลงเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีไตรสิกขาในขณะที่กิน อยู่ดูและ ฟัง ซึ่งเป็นกิจกรรมประจำวันของนักเรียน เมื่อมีไตรสิกขา เป็นเครื่องมือพัฒนาแล้วผลที่ตามมา คือ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้านไปพร้อมกัน ได้แก่

1) พัฒนาการทางกาย (กายภาวนา) หมายถึงการเจริญกาย พัฒนากายคือการ ฝึกอบรม กายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วยดีและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่ เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้เป็นกุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญในเบื้องต้น คือให้กินเป็น อยู่เป็น ดู เป็นและฟังเป็น กายภาวนาจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาตนเองเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ

2) พัฒนาการทางด้านสังคม (ศีลภาวนา) หมายถึง การเจริญศีลคือการพัฒนาความ ประพฤติฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์และกติกาสังคม ไม่เบียดเบียน หรือก่อ ความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

3) พัฒนาการทางจิต (จิตภาวนา) หมายถึงการเจริญจิต คือพัฒนา ฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อุตุน มี สมาธิสดชื่น เบิกบาน ผ่องใส เป็นต้น

4) พัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา) หมายถึงการเจริญปัญญา คือการพัฒนา ปัญญา การฝึกอบรมทางปัญญา ให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลง ของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ไม่ลุ่มหลงไป ตาม กระแสนิยม สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาผู้เรียนที่มีการพัฒนาทั้ง 4 ด้านนี้ จะเป็น

คนเก่ง ดีและมีความสุขด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

4.1) พัฒนาการร่างกาย ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาชีวะและพัฒนาการทางด้าน ปัญญาซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาการที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง

4.2) พัฒนาการทางสังคม ซึ่งเป็นผลจากการยึดมั่นในศีลธรรม รักษาระเบียบวินัย และจรรยาบรรณ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี

4.3) พัฒนาการทางจิต ซึ่งเกิดจากการบริหารทางจิตให้มีสติสมาธิและคุณธรรมอื่น ๆ จะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีเป็นคนมีความสุข จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เมื่อพัฒนาการทั้ง 4 ด้านถือเป็นเป้าหมายของโรงเรียนโดย ปกติทั่วไปที่เรามักได้ยินกันเสมอว่าการศึกษาไทยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งดีและมีความสุข โรงเรียนวิถีสุนทร ซึ่งกำหนดให้พัฒนาการทั้ง 4 ด้านเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาเช่นกัน โรงเรียนวิถีสุนทรก็ไม่ต่างจากโรงเรียนปกติทั้งหลายดังนั้นโรงเรียนวิถีสุนทรจึงหมายถึง โรงเรียน ระบบปกติทั่วไปที่ เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการ พัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการทำให้ ผู้เรียน กิน อยู่ดีและพึงเป็น นั่นเอง

บรรเจอดพร รัตนพันธ์ (2547) กล่าวว่าโรงเรียนวิถีสุนทรเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษา อีกนวัตกรรมหนึ่งที่มุ่งหวังพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เน้นการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่การกิน อยู่ ดี พึ่งเป็น ต่อเนื่องอย่างบูรณาการไปถึงการพัฒนาตนเอง การพัฒนาจิตใจให้มีสมาธิ สงบ สดใน เบิกบาน มุ่งมั่น เข้มแข็ง เพียรพยายาม รวมทั้งมีปัญหา รู้และเข้าใจเหตุผล

พระเทพโสภณ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ได้ให้ความหมายคำว่าโรงเรียนวิถีสุนทรไว้ว่า โรงเรียนวิถีสุนทรคือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภavana 4 คือ พัฒนาการทางกาย สังคม จิต และปัญญา โดยผู้เรียนที่มีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านไปพร้อมกัน ได้แก่

- 1) พัฒนาทางกายส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาด้านวิชาชีวะ และพัฒนาทางปัญญา ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการศึกษาด้านวิชาการทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง (กายภavana)
- 2) พัฒนาทางด้านสังคมส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการยึดมั่นในศีลธรรม รักษาระเบียบวินัยและจรรยาบรรณจะทำให้ผู้เรียนเป็นคนดีได้ (ศีลภavana)
- 3) พัฒนาทางจิตส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจิตให้มีสมาธิ และคุณธรรมอื่น ๆ ทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดี เป็นคนมีความสุข (จิตภavana)
- 4) พัฒนาการทางปัญญาส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเจริญปัญญา หรือ การฝึกอบรมทางปัญญา เพื่อให้รู้และเข้าใจสิ่งต่างๆตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง (ปัญญาภavana)

สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ได้ให้ความหมายคำว่าโรงเรียนวิถีพุทธไว้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธคือ โรงเรียนระบบทั่วไป ที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม มีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโรงเรียนที่นำวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ เดิมมุ่งเน้นให้ผู้เข้าศึกษาเข้าใจชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักพุทธธรรม 3 ประการ คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา มาใช้ในการฝึกอบรม ให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ให้ความหมายของคำว่า โรงเรียนวิถีพุทธไว้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา อย่างบูรณาการ โดยมีผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา โดยเน้นการจัดสภาพทุกๆด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามหลักแห่งปัญญาวัตรธรรม 4 ประการ คือ

- 1) สัมปยุตสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ครูอาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี
- 2) สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ ศึกษาโดยมีหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี
- 3) โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี
- 4) อัมมานุญจมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ และดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรมและเหมาะสม

ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เป็นโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำไตรสิกขามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การกินอยู่ ดู ฟังเป็น โดยเน้นการพัฒนาด้านความประพฤติ (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) ด้านความรู้และความเข้าใจ (ปัญญา) ซึ่งตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า หลักไตรสิกขา เป็นแนวทางในการดำเนินงานการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และสติปัญญา

2.2 ความสำคัญและความเป็นมาของโรงเรียนวิถิปุทธ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีศักยภาพ โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ กระทรวงศึกษาจึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์เข้ากับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน

โรงเรียนวิถิปุทธเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการ จัดประชุมเรื่อง “หลักสูตรใหม่ เด็กไทยพัฒนา” ในการจัดประชุมครั้งนี้มีการปรึกษาถึงการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เพื่อให้เด็กและเยาวชนไทย ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลจากการประชุมในครั้งนี้สรุปให้มีโรงเรียนวิถิปุทธขึ้นมา และให้มีโรงเรียนวิถิปุทธนำร่องจังหวัดละ 2 โรงเรียน ในปี 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

สาเหตุที่ทำให้มีการพูดถึงโรงเรียนวิถิปุทธก็เพราะว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลจะต้องนำไปบูรณาการให้เข้ากับชีวิตจริง เพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กที่สำคัญคือ ต้องนิมนต์พระสงฆ์มาช่วยสอนในโรงเรียน เหมือนกับโรงเรียนที่จัดขึ้นโดยตามหลักศาสนา ที่ไม่ได้สอนเฉพาะเรื่องวิชาการ แต่เน้นเรื่องการอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้วย โรงเรียนเหล่านั้นประสบความสำเร็จในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพราะมีบาทหลวงและแม่ชีเป็นแบบอย่างในการอบรมเด็กอย่างใกล้ชิด ดังนั้นจึงควรมีโรงเรียนที่มีการจัดการสอนที่เน้นคุณธรรม จริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยการนิมนต์พระสงฆ์มาสอนในโรงเรียนเพื่อเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมแก่เด็ก โรงเรียนเหล่านี้ก็เหมือนโรงเรียนทั่วไป แต่เน้นการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งนโยบายของปีการศึกษา 2546 ได้กำหนดให้มีโรงเรียนที่สอนเน้นพระพุทธศาสนาเข้าร่วมโครงการในปี 2546 จำนวน 89 โรงเรียน ปัจจุบันนี้มีโรงเรียนที่เข้าร่วมมากกว่า 19,000 โรงเรียน และต่อมาในการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้เรียกโรงเรียนที่จัดการสอนโดยเน้นพระพุทธศาสนาว่า “โรงเรียนวิถิปุทธ”

โรงเรียนวิถิปุทธ เป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการศึกษา เป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่ช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชน ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นคนเก่ง คนดีของสังคม และสามารถดำรงชีวิตอย่างในสังคมได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาได้ข้อสรุปโรงเรียนวิถิปุทธในเรื่องสำคัญ คือ ภาพสรุปของโรงเรียนวิถิปุทธ กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถิปุทธ และแนวทางในการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ โรงเรียนวิถิปุทธเริ่มต้นเมื่อเดือน พฤษภาคม 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2546 ได้จัดอบรมให้ความรู้ในเรื่อง การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ กับผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนและในปี 2548 ได้มีนโยบายให้ นักเรียนที่นับถือศาสนาอื่น นำหลักธรรมทางศาสนาไปใช้ในการบริหารจัดการ โดยเรียกเป็น โรงเรียน วิถีธรรม มีการดำเนินการจัดประชุม สัมมนา ศึกษาดูงานให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูสอน จริยศึกษา หัวหน้าฝ่ายการศึกษาและศึกษานิเทศก์อย่างต่อเนื่องและปัจจุบันโรงเรียนใน กรุงเทพมหานครดำเนินการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธทั้ง 435 โรงเรียน (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2553)

สรุปได้ว่าโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่นำพระพุทธศาสนาเข้ามา มีบทบาทในการจัดการศึกษา ก่อตั้งเพื่อให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาศักยภาพให้เป็นคนเก่ง และคนดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยผ่านการเรียนจากโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธที่เน้นการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดสอน โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ นำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียน สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือ ใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต

2.3 หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ

สำนักพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) กล่าวถึง หลักการและแนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาตามแนวคิดโรงเรียนวิถีพุทธสามารถแยกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) ด้านปัญญา คือ ปรีชาญาณ ความรู้ เข้าใจ เหตุผล การเข้าถึงความจริง รวมทั้ง ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และความคิดต่างๆ เพื่อใช้ปัญญาตัวแก้ปัญหา เป็นตัวปรับ จัดทุกอย่าง ทั้ง พฤติกรรมและจิตใจ ให้ลงตัวพอดี และเป็นตัวนำสู่จุดหมาย แห่งสันติสุขและมีอิสรภาพ
 - 2) ด้านจิตใจ มีเจตจำนงเป็นตัวชี้นำพฤติกรรม ได้แก่ คุณธรรม ความรู้สึก แรงจูงใจ และสภาพจิตใจ มีผลต่อความมั่นคงในความตั้งงาม ความสดชื่นเบิกบาน และความสุข
 - 3) ด้านพฤติกรรม มุ่งสร้างความเคยชินที่ดี สัมพันธ์อย่างเกื้อกูลกับสังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และสิ่งสร้างสรรค์ทั้งหลาย จะส่งผลให้เกิดสภาพจิตใจที่ตั้งงาม มีความสุข พร้อมทั้งเอื้อต่อการแยกแยะและรับข้อมูลความรู้ การคิด การสร้างสรรค์ ทำให้ปัญญาเจริญงอกงาม
- ประเวศ วะสี (2546) กล่าวว่า การศึกษาในทางพุทธศาสนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ วิถีชีวิตทั้งหมด ชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่สุด มนุษย์ควรเรียนรู้ให้รู้ตัวเอง และรู้การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มีวิชาว่าด้วยความเป็นมนุษย์ สังคม และ

สิ่งแวดล้อม แต่ก็เป็นวินาที่เป็นเรื่งนอกตัวไม่ใช่ชีวิต และวิถีชีวิตของผูเรียนเอง การเรียนสมัยใหม่ ล้วนเรียนเรื่งนอกตัวทั้งสิ้น เกือบไม่มีเลยที่ใหเรียนรูตัวเอง ถาไมเรียนรูตัวเองแล้ก็ทำอะไรถูกต้องไม่ได้ มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่เรียนรูตัวเองได้

สมุน อมรวินวัฒน์ (2542) กล่าว่าการศึกษาในระบบไตรสิกขานั้นต้องเป็นการฝึกหัดอบรมด้วยตนเอง และประเมินผลสำเร็จด้วยตนเอง แต่ไม่ปิดกั้นการรับคำแนะนำสั่งสอนจาก กัลยาณมิตร ไตรสิกขาเป็นการฝึกหัดอบรมที่เป็นขั้นตอนสืบเนื่อง เริ่มจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เป็นการพัฒนามนุษย์ทั้งกาย วาจา จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิปุทธเป็นการจัดการศึกษาตามหลักพุทธศาสนาถือการพัฒนาตนเองเป็นหลักสำคัญ เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองตามหลักการของไตรสิกขา คือ พัฒนาด้านพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ และปัญญา ทั้งในการดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อม และผู้อื่น การพัฒนาจิตใจตนเอง และการพัฒนาปัญญาในการคิดไตร่ตรองในการเรียนรูสิ่งต่างๆ และเพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและดีงาม

2.4 รูปแบบการจัดการและลักษณะของโรงเรียนวิถิปุทธ

รูปแบบโรงเรียนวิถิปุทธ มีการนำแนวคิดการใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เข้ามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ผูเรียนได้เรียนรูสู การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ซึ่งรูปแบบและลักษณะของโรงเรียนวิถิปุทธมีดังนี้

1) รูปแบบการจัดการของโรงเรียนวิถิปุทธ

โรงเรียนวิถิปุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) เป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรม หรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผูเรียนโดยรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรืออาจจะเป็นการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผูเรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผูเรียนสามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการของสถานศึกษา จะแสดงถึงการ จัดสภาพปัญญา วิถีชีวิต แนวคิดทางพระพุทธศาสนา แวดล้อมและบรรยากาศ ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผูเรียนอย่างรอบด้าน เป็นการพัฒนาผูเรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผูเรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทั้งศีล หรือพฤติกรรมหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคม สมาธิ หรือ ด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และ ปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญ ที่รักและปรารถนาดี ที่จะพัฒนาผูเรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียร พยายาม ระบบพัฒนาผูเรียนด้วยไตรสิกขานี้ แนวคิดในการพัฒนาผูเรียนสามารถแยกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1) ด้านปัญญา คือ ปรีชาญาณ ความรู้ เข้าใจ เหตุผล การเข้าถึงความจริง รวมทั้ง ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และความคิดต่างๆ เพื่อใช้ปัญญาตัวแก้ปัญหา เป็นตัวปรับ จัดทุกอย่าง ทั้งพฤติกรรมและจิตใจ ให้ลงตัวพอดี และเป็นตัวนำสู่จุดหมาย แห่งสันติสุขและมีอิสรภาพ

1.2) จิตใจ มีเจตจำนงเป็นตัวชี้นำพฤติกรรม ได้แก่ คุณธรรม ความรู้สึก แรงจูงใจ และสภาพจิตใจ มีผลต่อความมั่นคงในความดีงาม ความสดชื่นเบิกบาน และความสุข

1.3) พฤติกรรม มุ่งสร้างความเคยชินที่ดี สัมพันธ์อย่างเกื้อกูลกับสังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และสิ่งสร้างสรรค์ทั้งหลาย จะส่งผลให้เกิดสภาพจิตใจที่ดีงาม มีความสุข พร้อมทั้งเอื้อต่อการแยกแยะและรับข้อมูลความรู้ การคิด การสร้างสรรค์ ทำให้ปัญญาเจริญออกงาม

2) ลักษณะของโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธต้องเน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักไตรยางยบูรณาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถ กินอยู่ ดู ฟัง เป็น มี วัฒนธรรมแสงปัญญา การจัดสภาพที่ดีจะส่งเสริมให้เกิดความเจริญตามลักษณะของปัญญาวุฒิธรรม 4 ประการ คือ

2.1) สัปปุริสสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ครู อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี

2.2) สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ ศึกษาโดยมีหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี

2.3) โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี

2.4) ธัมมานุสัสมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตได้ และดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรม

ปัญญาวุฒิธรรม 4 ประการ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักไตรสิกขาได้ อย่างชัดเจน สำหรับแนวคิดเบื้องต้นในการจัดสภาพในโรงเรียนวิถีพุทธด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ

1) ด้ายกายภาพ คืออาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม การพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา เป็นต้น

2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต เช่นกิจกรรมวิถีชีวิต ประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือในโอกาสต่าง ๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษา ที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการ ทั้งศีล สมาธิ และปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะ

3) ด้านการเรียนการสอน มีการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาหรือการจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการตาม

หลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ มีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของการเคารพ อ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส การมีความเมตตากรุณาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อครูด้วยกัน

5) ด้านการบริหารจัดการ เริ่มตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุนติดตาม ประเมินผล และการพัฒนาต่อเนื่อง รวมทั้งบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน สร้างความตระหนักและศรัทธา รวมทั้งเสริมสร้างปัญญาเข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครู และผู้บริหารเพียรพยายามสนับสนุนโดยลักษณะต่าง ๆ และการปฏิบัติตนเอง ที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนตามวิถีชาวพุทธ

การจัดสภาพในแต่ละด้านจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การพัฒนานักเรียนตามระบบไตรสิกขา สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดสภาพด้านกายภาพควรเป็นธรรมชาติ มีมุมที่สงบ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ มีสถานที่ในการปฏิบัติธรรม ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ควรจะมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ด้านการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ เป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกัน ด้านการบริหารจัดการ ต้องมีการเตรียมการในด้านต่างๆ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การจัดเตรียมบุคลากร การจัดเตรียมทรัพยากร เพื่อที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

รายละเอียดข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบของการจัดการของโรงเรียนวิถีพุทธคือสถานศึกษาในระบบปกติ ที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา นำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนา ให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น โดยมีการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และลักษณะของโรงเรียนวิถีพุทธคือ สถานศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลัก ปัญญาภูมิธรรม 4 ประการ พร้อมทั้งสถานศึกษาจะต้องมีการจัดสภาพของโรงเรียนให้พร้อมทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐาน ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งให้การพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และโรงเรียนดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นการดำเนินงานการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผ่านการพัฒนาการ “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” เพื่อเป็น

การศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตในทุกๆด้าน การบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียนจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ และเป็นโรงเรียนวิถีพุทธที่มีคุณภาพ

แนวทางการดำเนินการและการพัฒนาของโรงเรียนวิถีพุทธเบื้องต้นที่โรงเรียนนำไปปรับใช้ประกอบด้วยประเด็น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ดังนี้

1) การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ การดำเนินงานและขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ มีขั้นตอนและองค์ประกอบต่อไปนี้

1.1) การเตรียมการ เป็นการเตรียมสิ่งที่จะทำให้การพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นไปได้โดยสะดวกต้องคำนึงถึงการเตรียมการในด้านต่างๆ ประกอบด้วย

1.1.1) การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่างๆ

1.1.2) การเตรียมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง

และชุมชน

1.1.3) การกำหนดเป้าหมาย หรือวิสัยทัศน์ และแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน

1.2) การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ เป็นการดำเนินการจัดปัจจัยต่างๆ ของการพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย

1.2.1) หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ

1.2.2) การเตรียมกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนต้องคิดและกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีกิจกรรมที่หลากหลายทั้งกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ หรือกิจกรรมโอกาสต่างๆ

1.2.3) การจัดสภาพสถานศึกษา ทั้งอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาให้มากที่สุด

1.2.4) การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เตรียมการให้บุคลากรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม หรือดูแลบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.3) การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา คือ นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่เป็นลักษณะบูรณาการ ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร นอกจากพัฒนาผู้เรียนแล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรด้วย เพราะครูและผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

1.4) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ การดูแลสนับสนุนที่เหมาะสมควรมีลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตรที่ปรารถนาดีต่อกัน

1.5) การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนของระบบบริหารจัดการที่กำหนดเพื่อเน้นย้ำการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลในตอนต้นมาพิจารณาแล้ว กำหนดปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

1.6) การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนให้ทราบถึงผลการดำเนินงานในช่วงหนึ่ง อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม และในการประเมิน จะเน้นข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ ให้ข้อมูลที่ชัดเจน สามารถนำไปเผยแพร่หรือรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบผลการดำเนินงานนั้นๆ

2) การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ เป็นการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ หลักการในการจัดการเรียนรู้จากวิถีพุทธปฏิบัติได้ ดังนี้

2.1) บูรณาการหลักพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ และปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความรู้และเข้าใจ

2.2) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.3) ประสานความร่วมมือ วัด/คณะสงฆ์ และชุมชนในการจัดการเรียนรู้

3) แนวการจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย

3.1) หลักสูตรสถานศึกษา

3.1.1) สอดแทรกและเพิ่มเติมพุทธธรรมในวิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3.1.2) เพิ่มเติมคุณธรรมและจริยธรรม ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

3.1.3) ให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ

3.1.4) สอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริง ในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ

3.2) ผู้สอน

3.2.1) เป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ให้ทำดู อยู่ให้เป็น” อย่างสม่ำเสมอ

3.2.2) เป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้น และเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ผู้เรียนสม่ำเสมอ

3.3) กระบวนการเรียนรู้

3.3.1) พัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ให้สมดุลทั้งด้านกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา)

3.3.2) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง)

3.3.4) เสริมสร้างให้เกิดวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและวัฒนธรรมมีเมตตา

4) กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา การจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถิพุทธนั้น ครูและผู้บริหารสามารถจัดให้เกิดการพัฒนาได้ตามหลักไตรสิกขาโดยให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ได้เสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาไว้เป็นแนวทาง 4 ลักษณะ คือ

- 4.1) กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร
 - 4.1.1) พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
 - 4.1.2) ประกวดมารยาทชาวพุทธ
 - 4.1.3) กิจกรรมค่ายพุทธบุตร
 - 4.1.4) กิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา
 - 4.1.5) เรียนธรรมศึกษา/ สอบธรรมศึกษา
 - 4.1.6) บรรพชาสามเณรฤดูร้อน
- 4.2) กิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์
 - 5.2.1) กิจกรรมหน้าเสาธง
 - 5.2.2) กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน
 - 5.2.3) กิจกรรมก่อนเลิกเรียน
 - 5.2.4) กิจกรรมประจำสัปดาห์
- 4.3) กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- 4.4) กิจกรรมพิเศษอื่นๆ

5) การจัดลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนวิถิพุทธ

ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด สรุปได้ดังนี้

- 5.1) บรรยากาศสงบเงียบและเรียบง่าย
- 5.2) ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ร่มรื่น
- 5.3) ใกล้ชิดกับชุมชน
- 5.4) สะอาดและมีระเบียบ
- 5.5) ทันสมัยและมีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ
- 5.6) เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2549) ได้เสนอแนวการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมในตัวนักเรียน ดังนี้

1) การจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด สงบ และสวยงาม ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีจิตใจที่สงบ และคุ้นเคยกับความสะอาดสวยงาม จนนำไปเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและนำไปจัดสภาพแวดล้อมของตนเองและครอบครัวด้วย

2) ครูแสดงแบบอย่างที่ดีอยู่เป็นประจำ เพื่อให้นักเรียนเกิดศรัทธา และเห็นสิ่งที่ดีอยู่ตลอดเวลา และนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน

สรุปได้ว่าโรงเรียนวิถิพุทธ มีลักษณะทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติ ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เป็นระเบียบ ปลอดภัย ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย มีศูนย์รวมศรัทธาของครู นักเรียน และบุคคลในชุมชน มีสถานที่ที่เหมาะสมต่อการฝึกคุณธรรม บรรยากาศภายในห้องเรียนมีความสงบ สะอาด ครู และนักเรียนมีความสำรวมอยู่เสมอ สื่อและอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย มีสื่อที่เกิดจากภูมิปัญญาของครูหรือคนในชุมชน โรงเรียนต้องมีความใกล้ชิดธรรมชาติ และชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความสุข

6) การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียนวิถิพุทธ กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของบุคลากรและแนวการพัฒนาบุคลากรในการจัดการศึกษาตามแนววิถิพุทธ ไว้ดังนี้

6.1) คุณลักษณะสำคัญของบุคลากร

6.1.1) ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

- 1) ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- 2) ละเลิกอบายมุข
- 3) ถือศีล 5 เป็นนิจ
- 4) มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ดีงาม
- 5) เป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี

6.1.2) ครู อาจารย์ และบุคลากร ควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

- 1) ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- 2) ละเลิกอบายมุข
- 3) ถือศีล 5 เป็นนิจ
- 4) มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ดีงาม
- 5) มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์

6.2) แนวการพัฒนาบุคลากร

6.2.1) แนวทางการจัดพัฒนาบุคลากร ควรมีแนวทาง ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ ภาวะธรรมหรือภูมิธรรม ธรรมวุฒิและลักษณะของ

บุคลากร

- 2) ค้นหาบุคลากรแนวร่วม หรือแกนนำ
- 3) วางแผนพัฒนาบุคลากร สร้างความเข้าใจด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร
- 4) จัดกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นความสำเร็จ ทั้งกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ละกิจกรรมพัฒนาจิต
- 5) ให้การยกย่อง ชมเชย แก่บุคลากรที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างได้

6.2.2) แนวกิจกรรมพัฒนาบุคลากร ควรมีแนวทาง ดังนี้

- 1) การจัดอบรมใหญ่ประจำปี
- 2) การจัดการพัฒนาจิต และเจริญปัญญารายสัปดาห์ หรือรายเดือน
- 3) จัดกลุ่มสนทนาธรรม
- 4) จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญ
- 5) จัดศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆ
- 6) ส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุด และสื่อต่างๆ ให้ยืม หรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา
- 7) ส่งเสริมการถือศีล 5 เป็นวิถีชีวิต
- 8) ส่งเสริมการประเมินผลการปฏิบัติธรรมและสอบอารมณ์

(วิปัสสนา)

สรุปได้ว่า บุคลากรในโรงเรียนวิถิพุทธต้องมีการดูแลและสนับสนุน ใกล้ชิดผู้เรียน ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นแบบอย่างที่ดีกับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และมีการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

7) การถือกุศลสัมพันธิโรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

7.1) สถานศึกษา บ้าน วัด และชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และตามวันประเพณี เช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น

7.2) สถานศึกษาร่วมกิจกรรมของวัดและชุมชน เช่น กิจกรรมทำความสะอาดวัด ซึ่งอาจจะจัดในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมช่วยเหลือสังคมอื่นๆ เป็นต้น

7.3) สถานศึกษาต้องเป็นของชุมชน เปิดต้อนรับผู้ปกครองและชุมชนตลอดเวลา เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสเสนอข้อคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกิจต่างๆ ดำเนินการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

7.4) เปิดห้องสมุดเพื่อให้ชุมชนใช้บริการได้ในวันหยุด รวมทั้งสนามกีฬา หอประชุม เป็นต้น

7.5) เป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านวิชาการ วิชาชีพ จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เป็นต้น

7.6) ร่วมกับวัดในชุมชนจัดการเรียนธรรมศึกษา กิจกรรมทางด้านศาสนาต่างๆ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนา เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่เยาวชนเรื่องต่างๆในวันหยุด จัดทัศนศึกษาทางธรรม เป็นต้น

7.7) จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด และชุมชน เช่น การแข่งขันกีฬา จัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศ โดยเชิญผู้ปกครองนำอาหารมารับประทานร่วมกัน จัดค่ายครอบครัว เป็นต้น

7.8) เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่นการเยี่ยมบ้านนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนแก้ไขปัญหาครอบครัว เป็นต้น

7.9) ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนรูปแบบต่างๆ เช่นการจัดทำหนังสือพิมพ์หรือวารสารของโรงเรียนเพื่อเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน เป็นต้น

7.10) ยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้กระทำความดี ทั้งครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรของโรงเรียนและบุคลากรในชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป

สรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็น บ้าน วัด โรงเรียน ทุกฝ่ายต้องมีความร่วมมือกันอย่างจริงจังในการจัดการเรียนรู้และอบรมเลี้ยงดูเด็ก ทุกฝ่ายต้องทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด เพื่อที่จะให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.6 ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธทางกระทรวงศึกษาได้จัดทำตัวชี้วัดการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเด็ก ควบคู่กับการพัฒนาทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม เพื่อช่วยให้การดำเนินงานและการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมและมรณาทังในหาปฏิบัติเดียวกัน โดยวิเคราะห์จากเอกสาร “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ” เป็นหลัก ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย 4 ด้านใหญ่ 8 องค์ประกอบหลัก 54 ตัวชี้วัด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า กำหนดเฉพาะปัจจัยสำคัญที่จะเป็นเงื่อนไข หลักๆ และส่งผลอย่างชัดเจน ต่อการพัฒนานักเรียนและงานโรงเรียนวิถีพุทธตามระบบไตรสิกขา ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้านี้เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญเชิงเหตุและผลของการดำเนินงานการพัฒนาซึ่งมีจุดเน้นในการพัฒนาทั้งระบบโรงเรียน

มาตรฐานด้านปัจจัยนำเข้าที่ต้องการ คือ “โรงเรียนมีบุคลากรที่มีคุณลักษณะที่ดี ในวิถีพุทธมีการบริหารจัดการ มีหลักสูตร มีแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาตามหลัก “ไตรสิกขา”

ตารางที่ 1 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัย นำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. บุคลากรมี ลักษณะที่ดี	1. ผู้บริหาร	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2. มีพรหมวิหารธรรมประจำใจ 3. มีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงาน 4. มีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัยนบถือและ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
	2. ครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2. มีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรมุ่งพัฒนา ให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา 3. รู้ และเข้าใจหลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา
2. การบริหาร จัดการดำเนินการอย่าง มีระบบ	1. ระบบบริหาร	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวิสัยทัศน์หรือปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญ หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ 2. แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา หรือ คณะกรรมการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และบริหารดำเนินงาน อย่างต่อเนื่องโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (บ ว ร) มีส่วนร่วม 3. ปลุกฝังศรัทธาสรางเสริมปัญญาในพระพุทธ ศาสนา ให้เกิดขึ้นกับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง 4. ร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียน และชุมชน 5. มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างต่อเนื่อง 6. มีระบบตรวจสอบประเมินผลและเปิดโอกาสให้มีการ เสนอแนะอย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
	2. ระบบหลักสูตร สถานศึกษา	มีหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการ เรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ตารางที่ 1 (ต่อ)รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
3. กายภาพและ สิ่งแวดล้อม จัดอย่างรอบคอบ	สภาพแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> จัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และประจำห้องเรียนเหมาะสม มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญคุณธรรม จริยธรรมโดยทั่วไป ในบริเวณโรงเรียน สภาพโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติดอบายมุข สิ่งมอมเมาทุก ชนิด

2) ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process)

การกำหนดปัจจัยด้านนี้เพื่อส่งเสริมกระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ มาตรฐานด้านกระบวนการที่ต้องการให้เกิด คือ “โรงเรียนจัดบรรยากาศและกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เป็นไปตามหลักไตรสิกขาและบูรณาการในวิถีชีวิต”

ตารางที่ 2 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. การเรียนการสอนที่ บูรณาการไตร สิกขา	1. กระบวนการ จัดการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขา ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐาน ในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา จัดการเรียนรู้ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วย ตนเอง จัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ทั้งผู้เรียนรู้และ ผู้จัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมบริหารจัดการเจริญปัญญาทั้งในการเรียนการสอน และในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 2 (ต่อ)รายละเอียดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
	2. การใช้สื่อ และ แหล่งเรียนรู้	1. ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองอยู่เสมอ 2. นิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญวิทยากรภูมิทางพุทธศาสนาสอน นักเรียนสม่ำเสมอปัญญา 3. จัดให้นักเรียนไปเรียนที่วัด หรือศาสนสถานที่ใช้เป็น แหล่งเรียนรู้ประจำ ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
	3. การวัดประเมินผล	มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการ ที่หลายหลาย ครอบคลุมตามหลักภavana ๔ (กาย ศิล จิต ปัญญา)โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนา นักเรียนต่อเนื่อง
2. บรรยากาศและ ปฏิสัมพันธ์ที่เป็น กัลยาณมิตร	บรรยากาศ ปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริม “การสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”	1. ส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยิ้มแย้ม มีเมตตาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง 2. ส่งเสริมบรรยากาศ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนใฝ่สร้างสรรค์ 3. ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียน ให้ปฏิบัติตน เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น 4. ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชู ผู้ทำดี เป็นประจำ
3. กิจกรรมพื้นฐานวิถี ชีวิต	1. กิจกรรม พื้นฐาน ชีวิตประจำวัน	1. ฝึกฝนอบรมให้เกิด การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น (รู้เข้าใจเหตุผลและได้ประโยชน์ ตามคุณค่าแท้ ตามหลักไตรสิกขา) 2. ส่งเสริมกิจกรรมการรับผิดชอบ ดูแลรักษาพัฒนา อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ จนเป็นนิสัย
	2. กิจกรรมทาง พระพุทธศาสนา	1. ส่งเสริมปฏิบัติกิจกรรมพระพุทธานุภาพอย่างเห็นคุณค่า รู้เข้าใจเหตุผล 2. จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัย เป็นประจำและในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่อง ปีนวิถีชีวิต 3. ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วม และเห็นคุณค่า ในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา

3) ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output)

ตัวชี้วัดด้านผลผลิต กำหนดเพื่อผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน มาตรฐานด้านผลผลิตที่ต้องการให้เกิด คือ “ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณลักษณะ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น (ครอบคลุมภาวนา ๔) ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและ มีความสุข”

ตารางที่ 3 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลผลิต

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
พัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาอย่างบูรณาการ (ภาวนา 4)	1. กาย (กายภาพ)	1. บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม ได้คุณค่าแท้ 2. การดูแลร่างกาย และการแต่งกาย สะอาดเรียบร้อย 3. ดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม
	2. ศีล (สังคัม)	1. มีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต 2. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา 3. สามารถพึ่งตนเองได้ หรือทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต
	3. จิต (จิตใจ อารมณ์)	1. มีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนคุณ 2. มีจิตใจ เมตตา กรุณา (อ้อเพื่อ พ่อแม่ แบ่งปัน) ต่อกัน 3. ทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ อดทน ขยันหมั่นเพียร
	4. ปัญญา	4. มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน 1. มีศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย 2. รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ 3. ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริง และ ใฝ่สร้างสรรค์พัฒนางานอยู่เสมอ 4. รู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาชีวิตและการทำงานได้ด้วยสติปัญญา

4) ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Outcome/Impact)

ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ เป็นผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับนอกสถานศึกษา ประกอบด้วย บ้าน ผู้ปกครอง และชุมชน มาตรฐานด้านผลกระทบที่ประสงค์ให้เกิด คือ “บ้าน วัด โรงเรียนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธและเกิดความสมานฉันท์ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนและสังคมตามวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4 รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลกระทบ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
บ.ร. ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ	1. บ้าน (ผู้ปกครอง และชุมชน)	1. บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น 2. ชุมชนมีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนา ชุมชนมากยิ่งขึ้น
	2. วัด	1. วัดได้ศาสนทายาทและกำลังช่วยงานส่งเสริมพระพุทธศาสนามากขึ้น
	3. โรงเรียน	1. โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด โรงเรียน)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนวิถีพุทธ ดังนี้

3.1 งานวิจัยในประเทศ

โสธาร์ักษ์ ชุนรักญาติ (2546) ได้ศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยศึกษาจากสถานศึกษาที่เป็นผู้เริ่มดำเนินการในการจัดการศึกษาแนวพุทธ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถีพุทธมีการจัดหาที่ปรึกษา จัดหาแหล่งศึกษา จัดหาเอกสารข้อมูล การจัดเตรียมบุคลากร การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา การเตรียมนักเรียน การเตรียมผู้ปกครองและชุมชน การกำหนดธรรมนูญสถานศึกษาและการจัดแผนปฏิบัติการ ไม่พบปัญหาในการเตรียมการจัดหลักสูตร ด้านการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถีพุทธมีการจัดหลักสูตร

สถานศึกษา โดยการเพิ่มเติมพุทธธรรมเป็นจุดเน้นของสถานศึกษา ที่สะท้อนการพัฒนาตามหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) แบบบูรณาการการจัดการเรียนรู้และในชีวิตประจำวัน มีการกำหนด กิจกรรมนักเรียน โดยเน้นการส่งเสริมการ “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริม “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” ด้านการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถิพุทธ มีการดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โดยการสอบถามจากผู้บริหาร สถานศึกษา มีการติดตามผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรตลอดปีการศึกษา และมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ไม่พบปัญหา

ปิยวรรณ คงวัดใหม่ (2546) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาตามแนว พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาปฐมวัย โดยศึกษาจากศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการ ศาสนา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมศาสนา ด้านปรัชญาและ เป้าหมายการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กโดยตั้งอยู่บนความดีตาม หลักพุทธธรรม ด้านนโยบายการจัดการ การศึกษา มุ่งเตรียมความพร้อมของเด็กทุกด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา ด้านการจัด สภาพแวดล้อมยึดหลักการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านการเตรียมบุคลากร พิจารณาครูที่ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็ก ด้านการจัดการเรียน การสอนเน้นกิจกรรมที่เด็กได้ฝึกคิด ฝึกสมาธิ และลงมือปฏิบัติจริง ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้าน การวัดและการประเมินผล ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยนิมนต์พระสงฆ์มาเป็นวิทยากร และพระสงฆ์เป็นสื่อกลางระหว่างบ้าน โรงเรียน วัด ปัญหาที่พบคือ ผู้บริหารไม่สามารถดำเนินการได้ ตามปรัชญาและเป้าหมายสถานศึกษาและนโยบายการจัดการศึกษาได้ทั้งหมดสถานศึกษาขาด งบประมาณในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ขาดวิทยากรที่มีความรู้ในการจัดการศึกษาตามแนว พระพุทธศาสนา ขาดงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการจัดหาสื่อการสอน ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล และชุมชนไม่เข้าในเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตาม แนวพระพุทธศาสนา

วิไล วิทย์ประเสริฐกุล (2549) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้าน การเตรียมการ มีการหาที่ปรึกษา การเตรียมบุคลากร และกำหนดเป้าหมาย ปัญหาคือ การเตรียมนักเรียน คือ นักเรียนยังขาดความเข้าใจแนวปฏิบัติตามแนววิถิพุทธ การเตรียมผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองมีภารกิจไม่ให้ความสำคัญกับวิถิพุทธ การเตรียมบุคลากร คือ บุคลากรขาดความ เข้าใจในโครงการโรงเรียนวิถิพุทธด้านการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ มีการจัดหลักสูตร สถานศึกษามีการจัดแนวการเรียนรู้ ปัญหาการจัดกิจกรรมนักเรียน คือ ครูขาดความรู้และ ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถิพุทธและขาดงบประมาณ ด้านการพัฒนาบุคลากรตาม

ระบบไตรสิกขา มีการจัดการพัฒนาครูและบุคลากรตามหลักไตรสิกขา ปัญหา ขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ด้านการนิเทศดูแลใกล้ชิด มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร ปัญหา ขาดการนิเทศดูแลอย่างต่อเนื่อง ด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลในการบริหารด้านต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้านนี้ไม่พบปัญหา ด้านการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีการประเมินแผนปฏิบัติ นำการเผยแพร่หรือรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ ด้านนี้ไม่พบปัญหา

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Deborah (2008) ได้ศึกษา แนวคิดและ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสอนของเด็กอนุบาลในสิงคโปร์ โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาวิธีการและนโยบายการจัดการศึกษาอนุบาล ผลการวิจัยพบว่าการจัดการศึกษาสำหรับอนุบาลต้องเริ่มต้นสร้างความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับเด็กอนุบาล ความสามารถด้านความคิดที่แตกต่างตามวัยของเด็ก และรู้จักการเรียนรู้ผ่านระบบสัญลักษณ์ของเด็กอนุบาล ครูต้องเข้าใจ ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ของเด็กอนุบาล โดยเฉพาะหลักสูตรสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนในแต่ละด้านที่มีคุณภาพ และตอบสนองต่อความสนใจของเด็กอนุบาลให้มากที่สุด

Erden (2010) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูอนุบาล ในการจัดทำหลักสูตร ทั้งครูอนุบาลที่มีการศึกษาที่ตรงตามสาขาวิชาและไม่ตรงตามสาขาวิชา ซึ่งได้ทำงานในด้านการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยอนุบาล และหาสาเหตุของปัญหาในการดำเนินงานในมุมมองของครู ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่พบบ่อยมากที่สุด คือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล และการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ รองลงมาคือ การวางแผนกิจกรรม วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการจัดทัศนศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ตามลำดับ

Kildery (2012) การศึกษาการตัดสินใจของครูในการจัดการศึกษาปฐมวัยในรัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย โดยศึกษาครูปฐมวัยในรัฐวิกตอเรียที่ปฏิบัติงานในปี 2004 ด้วยความแตกต่างของรัฐวิกตอเรียที่ไม่มีกรอบแนวคิด และแนวทางของเนื้อหาหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้เป็นผลจากการตรวจสอบการตัดสินใจของครูในการปฏิบัติงานในฐานะครูปฐมวัยที่มาจากความอิสระในการตัดสินใจด้านเนื้อหาหลักสูตร และศึกษาการตัดสินใจการจัดการศึกษาของครูปฐมวัยในช่วงเวลาที่ผ่านมาก่อนที่จะถูกควบคุมโดยรัฐบาลที่มีการนำกรอบแนวคิดและแนวทางในการจัดทำหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานของชาติมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า การไม่มีกรอบแนวคิดของหลักสูตรที่ทางรัฐบาลจัดทำขึ้นสำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัยของรัฐวิกตอเรียในปี 2004 โดยครูปฐมวัยเป็นผู้ผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาด้วยตนเอง ส่งผลให้ครูถูกปฏิเสธในการจัดการศึกษา จนกระทั่งมีครูปฐมวัยที่เป็นมืออาชีพที่ ผู้ซึ่งมีความรู้ด้านการจัดทำหลักสูตรเข้ามาจัดทำ

หลักสูตรการจัดการศึกษา และต้องมีการปฏิบัติต่อครูตามที่กฎหมายอย่างถูกต้อง เพื่อส่งผลให้ครู
ปฐมวัยมีการตัดสินใจในการปฏิบัติในการจัดการศึกษาปฐมวัยตามนโยบายของรัฐ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล สรุปได้ว่า การจัด
การศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ต้องมีการวางแผน เตรียมการในการกำหนด
นโยบายการจัดการศึกษา เตรียมบุคลากร จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำแผนการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย และจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก
ห้องเรียน และต้องมีการรายงานผลการจัดการศึกษา เพื่อการปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาและ
พัฒนาเด็กต่อเนื่อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียน
วิถียุทธ ผู้วิจัยนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร
3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาแนวคิดหลักการ แนวคิด ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล
การจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถียุทธ การบริหารงานวงจคุณภาพทั้งในและต่างประเทศจากเอกสาร
ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสังเคราะห์เป็นกรอบ
แนวคิดของการวิจัย

ตารางที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นย่อย
1. ด้านการบริหารจัดการ	1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ 1.2 การพัฒนาบุคลากร 1.3 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 1.4 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	2.1 การจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์ 2.2 การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน 2.3 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ 2.4 การประเมินผล
3. ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต	3.1 กิจกรรมประจำวัน 3.2 กิจกรรมทางศาสนา 3.3 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
4. ด้านกายภาพ	4.1 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน 4.2 สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน 4.3 แหล่งเรียนรู้

ตารางที่ 6 องค์ประกอบย่อยของประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	
1. ด้านการบริหารจัดการ	1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์	1.1.1 ประชุมวางแผน รวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดภาพที่มุ่งหวังในอนาคตของการจัดการศึกษา แนววิถิพุทธของโรงเรียน	
		1.1.2 กำหนดภาพที่มุ่งหวังในอนาคตของการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธของโรงเรียน	
		1.1.3 ประเมินผลการกำหนดภาพที่มุ่งหวังในอนาคตของการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธของโรงเรียน	
		1.1.4 ปรับปรุงกำหนดภาพที่มุ่งหวังในอนาคตของการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธ	
	1.2 การพัฒนาบุคลากร	1.2.1 ประชุมวางแผนเพื่อกำหนดคุณลักษณะ ครูและบุคลากรให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธ	
		1.2.2 พัฒนา คัดเลือก ครูและบุคลากรให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธ	
		1.2.3 ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของครู	
		1.2.4 ปรับปรุงและพัฒนา การคัดเลือก ครูและบุคลากรให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธ	
	1.3 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา		1.3.1 ประชุมวางแผน เตรียมความพร้อมพัฒนาบุคลากร และคณะกรรมการให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษา
			1.3.2 กำหนดเนื้อหาสาระตามหลักสูตรและบูรณาการหลักวิถิพุทธ พร้อมทั้งกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หน่วยการเรียนรู้
			1.3.3 ประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
			1.3.4 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตารางที่ 6 (ต่อ) องค์ประกอบย่อยของประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
	1.4 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	1.4.1 ประชุมวางแผน เตรียมการจัดกิจกรรม การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน 1.4.2 จัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน 1.4.3 ประเมินผลการจัดกิจกรรมการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และ โรงเรียน 1.4.4 ปรับปรุงการจัดกิจกรรมการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และ โรงเรียน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	2.1 การจัดทำแผนการจัดการ ประสพการณ์	2.1.1 ประชุมวางแผนเพื่อ วิเคราะห์และกำหนด หน่วยการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธสู่ การจัดการเรียนรู้ 2.1.2 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดย บูรณาการวิถีพุทธให้ครบทุกสาระ 2.1.3 บันทึกการจัดการเรียนรู้และประเมินผล การใช้แผนการจัดการประสพการณ์ 2.1.4 ปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัด ประสพการณ์
	2.2 การจัดประสพการณ์ การเรียนที่เชื่อมโยงกับ ชีวิตประจำวัน	2.2.1 ประชุมวางแผน วางแผนจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา และสอดคล้องกับวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ 2.2.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการ ตามหลักไตรสิกขาและฝึกปฏิบัติจริง ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต

ตารางที่ 6 (ต่อ) องค์กรประกอบย่อยของประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	องค์กรประกอบหลัก	องค์กรประกอบย่อย
		<p>2.2.3 ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา และสอดคล้องกับวิถีชีวิต</p> <p>2.2.4 ปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา และสอดคล้องกับวิถีชีวิตให้เหมาะสมกับวัยของเด็กอย่างสม่ำเสมอ</p>
	<p>2.3 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์</p>	<p>2.3.1 การวางแผนการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการสอนให้รู้ ทำใหู้ ดู อยู่ให้เห็น ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน</p> <p>2.3.1 จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการสอนให้รู้ ทำใหู้ ดู อยู่ให้เห็น ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน</p> <p>2.1.3 ประเมินผลการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการสอนให้รู้ ทำใหู้ ดู อยู่ให้เห็น ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน</p> <p>2.1.4 ปรับปรุงและพัฒนาจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการสอนให้รู้ ทำใหู้ ดู อยู่ให้เห็น ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างสม่ำเสมอ</p>
	2.4 การประเมินผล	<p>2.3.1 วางแผนจัดเก็บข้อมูลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้</p> <p>2.3.2 จัดเก็บข้อมูลการเรียนรู้เพื่อประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้</p> <p>2.3.3 การประเมินเด็กในด้านศีล สมาธิ ปัญญาอย่างครอบคลุม</p> <p>2.3.4 ปรับปรุงวิธีการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ) องค์ประกอบย่อยของประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
3. ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต	3.1 กิจกรรมประจำวัน	3.1.1 ประชุมวางแผน วางแผนจัดกิจกรรมที่ฝึกฝนให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวัน
		3.1.2 จัดกิจกรรมที่ฝึกฝนให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวัน
		3.1.3 ประเมินผลการจัดกิจกรรมที่ฝึกฝนให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวัน
		3.1.4 ปรับปรุงการจัดกิจกรรมที่ฝึกฝนให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวัน
	3.2 กิจกรรมทางศาสนา	3.2.1 ประชุมวางแผน วางแผนจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา
		3.2.2 จัดกิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา
		3.2.3 ประเมินผลจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา
		3.2.4 ปรับปรุงการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา
	3.3 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	3.3.1 ประชุมวางแผน วางแผนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
		3.3.2 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
		3.3.3 ประเมินผลการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
		3.3.4 ปรับปรุงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
4. ด้านกายภาพ	4.1 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	4.1.1 วางแผนจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก

ตารางที่ 6 (ต่อ) องค์ประกอบย่อยของประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
		4.1.2 จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก
		4.1.3 ประเมินผลด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน
		4.1.4 ปรับปรุงการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน
	4.2 สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	4.2.1 วางแผนจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน
		4.2.2 จัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน
		4.2.3 ประเมินผลด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน
		4.2.4 ปรับปรุงการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน
	4.3 แหล่งเรียนรู้	4.3.1 วางแผน เตรียมการจัดแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก
		4.3.2 จัดหาและสร้างแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียน
		4.3.3 ประเมินผลการจัดแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียน
		4.3.4 ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียน

2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธในภาคกลาง จำนวนทั้งสิ้น 8,239 คน จำแนกตาม 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนประชากรผู้บริหารและครูอนุบาลโรงเรียนวิถิพุทธจำแนกตามสังกัด

สังกัด	โรงเรียน (โรง)	ประชากร	
		ผู้บริหาร (คน)	ครูอนุบาล (คน)
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2,189	2,189	4,378
สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	28	28	111
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	396	396	792
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	115	115	230
รวม	2,728	2,728	5,511

2.2 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยใช้สูตรของ Yamane (1973 อ้างถึงในวรณี แกมเกต, 2551) เพื่อประมาณค่าสัดส่วนประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้คลาดเคลื่อนได้ ± 5 จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยคำนวณขนาดตัวอย่างประชากรผู้บริหารและครูอนุบาลในแต่ละสังกัด โดยใช้สูตรของ Yamane (1973 อ้างถึงในวรณี แกมเกต, 2551) เพื่อประมาณค่าสัดส่วนประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้คลาดเคลื่อนได้ ± 5 ได้ขนาดตัวอย่างประชากรผู้บริหารจำนวน 353 คน และตัวอย่างประชากรครูอนุบาล จำนวน 375 คน รวมทั้งสิ้น 728 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 จำนวนประชากรผู้บริหารและครูอนุบาล

ประชากร	จำนวนประชากร	ตัวอย่างประชากร (ความเชื่อมั่นร้อยละ 95)
ผู้บริหาร	2,728	353
ครูอนุบาล	5,511	375

2.2.1 ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random) โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างประชากรของแต่ละสังกัดตามจำนวนประชากร (วรณี แกมเกต, 2551) ซึ่งจะได้ตัวอย่างประชากรรวมทั้งสิ้น 728 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 353 คน และครูอนุบาล จำนวน 375 คน เมื่อจำแนกตามสังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้บริหาร จำนวน 283 คน และครูอนุบาล จำนวน 297 คน สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นผู้บริหาร จำนวน 4 คน และครูอนุบาล จำนวน 8 คน สำนักการศึกษา

กรุงเทพมหานคร เป็นผู้บริหาร จำนวน 51 คน และครูอนุบาล จำนวน 54 คน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้บริหาร จำนวน 15 คน และครูอนุบาล จำนวน 16 คน ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกตามสังกัด

สังกัด	ตัวอย่างประชากร		
	โรงเรียน (โรง)	ผู้บริหาร (คน)	ครูอนุบาล (คน)
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	283	283	297
สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	4	4	8
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	51	51	54
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	15	15	16
รวม	353	353	375

2.2.3 ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากรายชื่อโรงเรียนเพื่อให้ได้จำนวนประชากรผู้บริหารและครูอนุบาลของแต่ละสังกัดตามจำนวนประชากรของแต่ละสังกัด ได้จำนวนตัวอย่างประชากร

2.3 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเพิ่มเติม คือ ผู้บริหารและครูอนุบาล โดยการตอบแบบสัมภาษณ์แบบสังเกต และแบบสำรวจ มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามของผู้บริหารและครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธที่ได้กลับคืน

2.3.2 ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเพิ่มเติมสำหรับการเก็บข้อมูลด้วยการตอบแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เกณฑ์ คือ โรงเรียนที่ผู้บริหารตอบแบบสอบถามได้คะแนนสูงสุด 2 ลำดับ ในแต่ละสังกัด และเลือกครูอนุบาลเป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยให้ผู้บริหารเป็นผู้คัดเลือก จำแนกเป็นผู้บริหาร สังกัดละ 2 คน และครูอนุบาล สังกัดละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 6 ชุด ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด แบบสัมภาษณ์ 2 ชุด แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 1 ชุด และแบบสำรวจเอกสารและการจัดสภาพแวดล้อม 1 ชุด โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างเครื่องมือวิจัย ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ จากตำรา เอกสาร บทความ สิ่งตีพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นโครงสร้างในการสร้างแบบสอบถามผู้บริหารและครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ แนวในการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูอนุบาลและแบบสำรวจเอกสารและการจัดสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ

3.1.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสังเกตบริบทโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการออกแบบเครื่องมือวิจัยทั้ง 4 สังกัด โดยเลือกโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ หรือโรงเรียนที่ได้รับรางวัลคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น และเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูอนุบาลให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลรวมทั้งสิ้นจำนวน 4 โรงเรียน ดังนี้

- 1) โรงเรียนสวนส้ม (สุขประชาอนุกุล) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) โรงเรียนอนุบาลสัตย์สงวนอนุสรณ์ สังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
- 3) โรงเรียนวัดสุทัศน์ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร
- 4) โรงเรียนวัดแคนอก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1.3 ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 10

3.1.4 ผู้วิจัยกำหนดกำหนดโครงสร้างเนื้อหาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามผู้บริหารและครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ ดังแสดงในตารางที่ 11 – 12

ตารางที่ 10 กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา	แบบสอบถาม		แบบสัมภาษณ์		แบบสังเกต	แบบสำรวจ
	ผู้บริหาร	ครู	ผู้บริหาร	ครู		
1. ด้านการบริหารจัดการ						
1.1. การกำหนดวิสัยทัศน์	✓		✓			
1.2. การพัฒนาบุคลากร	✓	✓	✓			
1.3. การจัดทำหลักสูตร	✓	✓	✓			
1.4. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	✓	✓	✓			
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน						
2.1 การจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์	✓	✓		✓		✓
2.2 การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	✓	✓		✓	✓	
2.3 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	✓	✓		✓	✓	
2.4 การประเมินผล		✓		✓		✓
3. ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต						
3.1 กิจกรรมประจำวัน		✓		✓	✓	
3.2 กิจกรรมทางศาสนา		✓		✓		
3.3 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม		✓		✓		
4. ด้านกายภาพ						
4.1 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	✓	✓				✓
4.2 สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	✓	✓				✓
4.3 แหล่งเรียนรู้	✓	✓				✓

ตารางที่ 11 โครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามผู้บริหาร เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกตามประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	แบบสอบถามผู้บริหาร		
	น้ำหนัก (%)	จำนวน (ข้อ)	ข้อที่
1. ด้านการบริหารจัดการ	(40)	(16)	
1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์	10	4	1 - 4
1.2 การพัฒนาบุคลากร	10	4	5 - 8
1.3 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	10	4	9 - 12
1.4 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	10	4	13 - 16
2. ด้านการเรียนการสอน	(30)	(12)	
2.1 การจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้	10	4	17 - 20
2.2 การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	10	4	21 - 24
2.3 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	10	4	25 - 28
3. ด้านกายภาพ	(30)	(12)	
3.1 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	10	4	29 - 32
3.2 สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	10	4	33 - 36
3.3 แหล่งเรียนรู้	10	4	37 - 40
รวม	(100)	(40)	

ตารางที่ 12 โครงสร้างเนื้อหาของ แบบสอบถามครูอนุบาล เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกตามประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	แบบสอบถามครูอนุบาล		
	น้ำหนัก (%)	จำนวน (ข้อ)	ข้อที่
1. ด้านการบริหารจัดการ	(23)	(12)	
1.1 การพัฒนาบุคลากร	7.6	4	1 - 4
1.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	7.6	4	5 - 8
1.3 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	7.6	4	9 - 12
2. ด้านการเรียนการสอน	(31)	(16)	
2.1 การจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้	7.6	4	13 - 16
2.2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	7.6	4	17 - 20
2.3 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	7.6	4	21 - 24
2.3 การประเมินผล	7.6	4	25 - 28
3. ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต	(23)	(12)	
3.1 กิจวัตรประจำวัน	7.6	4	29 - 32
3.2 กิจกรรมทางศาสนา	7.6	4	33 - 36
3.3 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	7.6	4	37 - 40
4. ด้านกายภาพ	(23)	(12)	
4.1 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	7.6	4	41 - 44
4.2 สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	7.6	4	45 - 48
4.3 แหล่งเรียนรู้	7.6	4	49 - 52
รวม	100	(52)	

3.1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1) แบบสอบถามผู้บริหาร เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สังกัดสถานศึกษา วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน ประสบการณ์ในการบริหารงานโรงเรียนในสังกัดปัจจุบัน และประสบการณ์ในการเข้าอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียน

วิถียุทธ ครอบคลุมประเด็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านกายภาพ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) จำนวน 40 ข้อ โดยกำหนดความหมายแต่ละระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ

2) แบบสอบถามครูอนุบาล เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ สังกัดสถานศึกษา วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาล ช่วงอายุที่ประจำชั้น และประสบการณ์ในการเข้าอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถียุทธ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ ครอบคลุมประเด็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านกายภาพ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 52 ข้อ โดยกำหนดความหมายแต่ละระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ

3) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล
ของโรงเรียนวิถิพุทธ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ
วันที่ให้สัมภาษณ์ เวลา ชื่อสถานศึกษา สังกัด ชื่อ-สกุล เพศ อายุ ผู้ให้สัมภาษณ์ ประสบการณ์บริหาร
สถานศึกษา จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของ
โรงเรียนวิถิพุทธ มีลักษณะคำถามเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 16 ข้อ

4) แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล
ของโรงเรียนวิถิพุทธ มีลักษณะเป็นแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ
วันที่ให้สัมภาษณ์ เวลา ชื่อสถานศึกษา สังกัด ชื่อ-สกุล เพศ อายุ ผู้ให้สัมภาษณ์ ประสบการณ์ใน
การสอนระดับอนุบาล จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล
ของโรงเรียนวิถิพุทธ มีลักษณะคำถามเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 28 ข้อ

5) แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอน แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสังเกต เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูก
สังเกต ชื่อโรงเรียน สังกัดโรงเรียน วันที่สังเกต เวลาที่สังเกต และชื่อผู้บันทึกการสังเกต

ตอนที่ 2 ข้อมูลการสังเกตการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัย
อนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ เป็นตารางจดบันทึกการสังเกต ประกอบด้วย เวลาที่สังเกต กิจกรรม
การเรียนการสอนที่สังเกต และบันทึกเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ เลือกตอบการ
ปฏิบัติพบหรือไม่พบ ประกอบด้วยประเด็นในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติจริง การสอดแทรก
คุณธรรมจริยธรรมระหว่างการจัดกิจกรรม การฝึกฝนกิจวัตรประจำวัน และการมีปฏิสัมพันธ์ที่
ดีกับเด็ก

6) แบบสำรวจเอกสารและการจัดสภาพแวดล้อม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสำรวจ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ
โรงเรียน สังกัดโรงเรียน วันที่สังเกต เวลาที่สังเกต และชื่อผู้บันทึกการสังเกต

ตอนที่ 2 เอกสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล
ของโรงเรียนวิถิพุทธ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ เลือกตอบการปฏิบัติพบหรือไม่พบ
ประกอบด้วยเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดประสบการณ์ และเอกสารการประเมินผล

ตอนที่ 3 ประเด็นลักษณะสภาพแวดล้อมของโรงเรียนวิถิพุทธ
มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ เลือกตอบการปฏิบัติพบหรือไม่พบ ประกอบด้วยประเด็น
สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.2.1 นำเครื่องมือทั้ง 6 ชุด เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ดังแสดงรายนาม
ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยในภาคผนวก ก เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา
(IOC) รวมถึงตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้ภาษา โดยกำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง ความสอดคล้อง ครอบคลุม และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์
และกรอบแนวคิดของการวิจัย

0 หมายถึง ความสอดคล้อง ครอบคลุม และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และ
กรอบแนวคิดของการวิจัย

-1 หมายถึง ความสอดคล้อง ครอบคลุม และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และ
กรอบแนวคิดของการวิจัย

3.2.2 นำผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน มาคำนวณค่าความตรง
เชิงเนื้อหา (IOC) เป็นรายข้อ โดยกำหนดเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหาที่อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้นั้นต้องมี
ค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป (วรรณิ แกมเกตุ, 2551) และคัดเลือกเครื่องมือเฉพาะข้อที่ได้ค่ามากกว่า 0.5
มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและประเด็นปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ข้อเสนอแนะ	สิ่งที่ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไข
แบบสอบถาม	
1. ควรเพิ่มความถี่ให้มีความเป็นวิถีพุทธมากขึ้น	1. ผู้วิจัยปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ
2. ควรปรับคำและภาษาให้เหมาะสมและชัดเจน	2. ผู้วิจัยปรับคำและภาษาที่เหมาะสมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. ควรตรวจสอบการสะกด	3. ผู้วิจัยปรับแก้และตรวจสอบการสะกดคำตามข้อเสนอแนะ
4. ปรับข้อประเด็นแบบสอบถามให้เชื่อมโยงกันทั้งแบบสอบถามผู้บริหารและแบบสอบถามครูอนุบาล	4. ผู้วิจัยปรับแก้ข้อประเด็นแบบสอบถามให้เชื่อมโยงกันทั้งแบบสอบถามผู้บริหารและแบบสอบถามครูอนุบาลตามข้อเสนอแนะ
แบบสัมภาษณ์	
1. ควรตั้งประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับผลจากแบบสอบถาม	1. ผู้วิจัยปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ
2. ปรับแก้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และคำถามวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบว่า “มีการปฏิบัติอย่างไร” “มีวิธีการอย่างไร”	2. ผู้วิจัยปรับแก้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ โดยตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ได้คำตอบการวิจัยในแต่ละด้านว่า “มีการปฏิบัติอย่างไร” “มีวิธีการอย่างไร”
แบบสังเกต	
ควรเพิ่มรายละเอียดประเด็นในการสังเกต เป็นข้อ เพื่อป้องกันไม่ให้พลาดประเด็นในการสังเกต	ผู้วิจัยปรับแก้ตามข้อเสนอแนะโดยกำหนดประเด็นในการสังเกตในแต่ละด้านให้ชัดเจน และเพิ่มการจดบันทึกรายละเอียดเพิ่มเติมในการสังเกต
แบบสำรวจ	
ควรเพิ่มรายละเอียดประเด็นในการสำรวจ เป็นข้อ เพื่อป้องกันไม่ให้พลาดประเด็นในการสำรวจ	ผู้วิจัยปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ โดยกำหนดประเด็นในการสำรวจว่าพบหรือไม่พบ

3.2.3 การทดลองใช้เครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูอนุบาลของโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 64 คน จำแนกออกเป็น ผู้บริหารจำนวน 32 คน จากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 16 คน สังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 2 คน สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 9 คน และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน ครูอนุบาล

จำนวน 30 คน จากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 16 คน สังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจำนวน 2 คน สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 9 คน และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้เวลาดำเนินการ 4 สัปดาห์ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่สามารถตอบแบบสอบถามการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธได้อย่างเข้าใจ และถูกต้อง จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามผู้บริหาร และแบบสอบถามครูอนุบาล ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient- α) โดยแบบสอบถามผู้บริหาร ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และแบบสอบถามครูอนุบาล ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

2) นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข และจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ ดังแสดงเครื่องมือในการวิจัยในภาคผนวก ค

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ มีดังนี้

4.1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.2 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธทางไปรษณีย์โดยมีการแนบซองติดแสตมป์ พร้อมหนังสือหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยไปยังโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรทั้ง 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ตั้งแต่วันที่ 28 พฤศจิกายน 2557 ถึงวันที่ 15 มกราคม 2558

4.1.3 ผู้วิจัยตรวจนับจำนวนแบบสอบถามการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธที่ได้รับกลับคืน หากมีการส่งแบบสอบถามกลับล่าช้า ผู้วิจัยดำเนินการติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืนทางโทรศัพท์ หลังจากการติดตามได้รับแบบสอบถามเพิ่มเติมผู้วิจัยสรุปจำนวนแบบสอบถามผู้บริหารได้รับคืนจำนวน 308 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.2 และแบบสอบถามครูอนุบาลได้รับคืนจำนวน 317 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.5 เป็นค่าที่ยอมรับได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 (วรรณี แกมเกต, 2551) ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนแบบสอบถามที่ได้กลับคืน และค่าร้อยละจำแนกตามสังกัด

สังกัด	แบบสอบถามสำหรับ		แบบสอบถามสำหรับ	
	ผู้บริหาร		ครูอนุบาล	
	ได้รับคืน (ฉบับ)	ร้อยละ	ได้รับคืน (ฉบับ)	ร้อยละ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	248	87.98	253	85.18
สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	4	100	8	100
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	43	84.31	43	84.31
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	13	86.66	13	81.25
รวม	308	87.25	317	84.53

4.1.4 ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามผู้บริหารและครูอนุบาล พบว่าแบบวัดแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยโดย นัดหมาย วัน เวลาในการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูอนุบาล พร้อมหนังสือหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยไปยังโรงเรียนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมทั้ง 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์จากการตอบแบบสอบถามได้คะแนนสูงสุด 2 ลำดับของแต่ละสังกัด 1 โดยจำแนกเป็นผู้บริหารและครูอนุบาลสังกัดละ 1 คน รวมผู้บริหารจำนวน 8 คน ครูอนุบาลจำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 16 คน โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2558 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2558 ตั้งแต่เวลา 8.30 – 15.00 น. ดังแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 รายชื่อโรงเรียนที่ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยสัมภาษณ์ สังกัด และสำรวจ

สังกัด	รายชื่อโรงเรียน	วัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ใน	วันพฤหัสบดีที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558
	โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางป่อ	วันจันทร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน	โรงเรียนทอสี	วันอังคารที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558
	โรงเรียนสยามสามไตร	วันศุกร์ที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	โรงเรียนวัดราชนัดดา	วันจันทร์ที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558
	โรงเรียนวัดมหาธาตุ	วันศุกร์ที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	โรงเรียนวัดพิบูลเงิน	วันอังคารที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558
	โรงเรียนอนุบาลเทศบาล 5 (วัดกลางวรวิหาร)	วันจันทร์ที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2558

5. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย เรื่องการนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหารและครูอนุบาล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยการวิเคราะห์แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านกายภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย \bar{X} และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) มีดังนี้

4.51 – 5.00 หมายความว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายความว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายความว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายความว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายความว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลดังนี้

5.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการแจกแจงความถี่ และนำเสนอด้วยการบรรยาย

5.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวมจัดหมวดหมู่ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย

5.3 ข้อมูลจากแบบสังเกต ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปเรียงเรียง จัดหมวดหมู่และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย

5.4 ข้อมูลจากสำรวจ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปเรียงเรียง จัดหมวดหมู่และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครูอนุบาลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้บริหารและครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนประสบการณ์ในการบริหารงานโรงเรียนในสังกัดปัจจุบัน และประสบการณ์ในการเข้าอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียน 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำเสนอในตารางที่ 16 ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนทุกสังกัด

รายการ	สังกัด								รวม	
	สพฐ.		สช.		กทม.		อปท.			
	จำนวน (n=248)	ร้อยละ	จำนวน (n=4)	ร้อยละ	จำนวน (n=43)	ร้อยละ	จำนวน (n=13)	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ										
ชาย	148	59.7	-	-	12	27.9	8	61.5	168	54.5
หญิง	100	40.3	4	100	31	72.1	5	68.5	140	45.5
2. อายุ										
30-40ปี	6	6.5	3	75.0	6	14.0	1	7.7	26	8.4
41-50 ปี	40	16.1	1	25.0	18	41.9	1	7.7	60	19.5
51 ปีขึ้นไป	192	77.4	-	-	19	44.1	11	84.6	222	72.1
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด										
ปริญญาตรี	48	19.4	-	-	3	7.0	-	-	51	16.5
ปริญญาโท	176	71.0	4	100	37	86.0	13	100	230	74.7
ปริญญาเอก	13	5.2	-	-	2	4.7	-	-	15	4.9
อื่นๆ	11	4.4	-	-	1	2.3	-	-	12	3.9

ตารางที่ 16 (ต่อ) จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนทุกสังกัด

รายการ	สังกัด								รวม	
	สพฐ.		สช.		กทม.		อปท.			
	จำนวน (n=248)	ร้อยละ	จำนวน (n=4)	ร้อยละ	จำนวน (n=43)	ร้อยละ	จำนวน (n=13)	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สาขาวิชา										
บริหารการศึกษา	200	80.7	2	50.0	32	74.4	12	92.3	246	79.9
การประถมศึกษา	3	1.2	-	-	-	-	1	7.7	4	1.3
การศึกษาปฐมวัย	3	1.2	1	25.0	-	-	-	-	4	1.3
ภาษาไทย	8	3.2	-	-	2	4.7	-	-	10	3.2
การวัดผลการศึกษา	1	0.4	-	-	1	2.3	-	-	2	0.6
คณิตศาสตร์	5	2.0	-	-	-	-	-	-	5	1.6
การศึกษานอกระบบ	1	0.4	-	-	2	4.7	-	-	3	1.0
พลศึกษา	2	0.8	-	-	-	-	-	-	2	0.6
ป.บัณฑิตบริหาร การศึกษา	11	4.4	-	-	1	2.3	-	-	12	4.0
สาขาวิชาอื่นๆ	14	5.7	1	25.0	5	11.6	-	-	20	6.5
4. ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน										
1 -10 ปี	81	32.6	4	100	16	37.2	7	53.8	108	35.1
11 – 20 ปี	61	24.6	-	-	15	34.9	1	7.7	77	25.0
21-30 ปี	56	22.6	-	-	5	11.6	4	30.8	65	21.1
31 ปีขึ้นไป	50	20.2	-	-	7	16.3	1	7.7	58	18.8
5.ระยะเวลาในการบริหารงานโรงเรียนปัจจุบัน										
1 - 3 ปี	84	33.9	2	50.0	29	67.4	5	38.5	120	39.0
4 – 6 ปี	61	24.6	1	25.0	9	21.0	1	7.7	72	23.4
7- 9 ปี	36	14.5	1	25.0	-	-	3	23.1	40	13.0
มากกว่า 10 ปี	67	27.0	-	-	5	11.6	4	30.7	76	24.6
6. ประสบการณ์ในการเข้าอบรม/ สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ										
เคยเข้าอบรม/ สัมมนา	177	71.4	3	75.0	38	88.4	5	38.5	223	72.4
ไม่เคยเข้าอบรม/ สัมมนา	71	28.6	1	25.0	5	11.6	8	61.5	85	27.6

ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารทั้ง 4 สังกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.5 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 72.1 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.5 มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 74.7 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.6 โดยจบการศึกษาจากสาขาวิชาการบริหารการศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.9 มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน 1- 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.1 รองลงมาคือ

11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.0 ระยะเวลาในการบริหารงานโรงเรียนที่สังกัดอยู่ปัจจุบัน 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมา คือ 4-6 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.4 และมีประสบการณ์ในการเข้าอบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ คิดเป็นร้อยละ 72.4

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 สังกัด เป็นเพศชาย จำนวน 4 คน และเพศหญิงจำนวน 4 คน โดยผู้บริหารเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 4 คน และรองผู้อำนวยการจำนวน 4 คน ผู้บริหารจบการศึกษาระดับปริญญาโท จากสาขาบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน จากสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยจำนวน 1 คน สาขาพัฒนศาสตร์จำนวน 1 คน และประกาศนียบัตรบริหารการศึกษาจำนวน 1 คน มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร 20 - 30 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร 10 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน และมีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร 4 ปี จำนวน 1 คน

1.2 ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล ได้แก่ เพศ อายุ สังกัดสถานศึกษา วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาล ช่วงอายุที่ประจำชั้น และประสบการณ์ในการเข้าอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียน 4 สังกัด ได้แก่ สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำเสนอในตารางที่ 17 ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาลทุกสังกัด

รายการ	สังกัด								รวม	
	สพฐ.		สช.		กทม.		อปท.		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
(n=253)		(n=8)		(n=43)		(n=13)		(n=317)		
1. เพศ										
ชาย	3	1.2	-	-	-	-	-	-	3	0.9
หญิง	250	98.8	8	100	43	100	13	100	314	99.1
2. อายุ										
ต่ำกว่า 30 ปี	38	15.0	1	12.5	1	2.3	1	7.7	41	13.0
30-40 ปี	83	32.8	5	62.5	21	48.8	7	53.8	116	36.6
41-50 ปี	44	17.4	2	25.0	10	23.3	1	7.7	57	18.0
51 ปีขึ้นไป	88	34.8	-	-	11	25.6	4	30.8	103	32.4

ตารางที่ 17 (ต่อ) จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาลทุกสังกัด

รายการ	สังกัด								รวม	
	สพฐ.		สช.		กทม.		อปท.			
	จำนวน (n=253)	ร้อยละ	จำนวน (n=8)	ร้อยละ	จำนวน (n=43)	ร้อยละ	จำนวน (n=13)	ร้อยละ	จำนวน (n=317)	ร้อยละ
3. วุฒิการศึกษา										
ปริญญาตรี	214	84.6	8	100	34	79.1	9	69.2	265	83.6
ปริญญาโท	36	14.2	-	-	9	20.9	4	30.8	49	15.5
ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
อื่นๆ	3	1.2	-	-	-	-	-	-	3	0.9
สาขาวิชา										
บริหารการศึกษา	26	10.3	-	-	4	9.3	-	-	30	9.4
การประถมศึกษา	34	13.4	-	-	4	9.3	3	23.1	41	13.0
ภาษาไทย	5	1.9	-	-	-	-	-	-	5	1.6
ภาษาอังกฤษ	4	1.6	-	-	-	-	-	-	4	1.3
การศึกษาปฐมวัย	137	54.1	4	50.0	25	58.1	9	69.2	175	55.2
คหกรรมศาสตร์	8	3.2	-	-	2	4.7	1	7.7	11	3.5
เทคโนโลยี	6	2.4	-	-	4	9.3	-	-	10	3.1
การศึกษา หลักสูตรและ การสอน	3	1.2	-	-	-	-	-	-	3	1.0
วัดและประเมินผล	2	0.8	-	-	1	2.3	-	-	3	1.0
สังคมศึกษา	6	2.4	-	-	-	-	-	-	6	1.8
สาขาวิชาอื่นๆ	22	8.7	4	50.0	3	7.0	-	-	29	9.1
4. ประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาล										
น้อยกว่า 1 ปี	1	0.4	-	-	-	-	-	-	1	0.3
1 - 5 ปี	112	44.3	2	25.0	15	34.9	1	7.7	130	41.0
6 - 10 ปี	41	16.2	6	75.0	9	20.9	5	38.4	61	19.2
11-15 ปี	24	9.5	-	-	10	23.3	4	30.8	38	12.0
16 ปีขึ้นไป	75	29.6	-	-	9	20.9	3	23.1	87	27.5

ตารางที่ 17 (ต่อ) จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาลทุกสังกัด

รายการ	สังกัด								รวม	
	สพฐ.		สช.		กทม.		อปท.			
	จำนวน (n=253)	ร้อยละ	จำนวน (n=8)	ร้อยละ	จำนวน (n=43)	ร้อยละ	จำนวน (n=13)	ร้อยละ	จำนวน (n=317)	ร้อยละ
5. ระดับชั้นที่กำลังปฏิบัติงาน										
อนุบาลช่วงอายุ 3-4 ปี	49	19.4	3	37.5	14	32.6	-	-	66	20.8
อนุบาลช่วงอายุ 4-5ปี	118	46.6	3	37.5	15	34.9	8	61.5	144	45.5
อนุบาลช่วงอายุ 5-6ปี	58	22.9	2	25.0	13	30.2	5	38.5	78	24.6
คละอายุ	28	11.1	-	-	1	2.3	-	-	29	9.1
6. ประสบการณ์ในการเข้าอบรม/ สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ										
เคยเข้าอบรม/ สัมมนา	151	59.7	7	87.5	22	51.2	6	46.2	186	58.7
ไม่เคยเข้า อบรม/สัมมนา	102	40.3	1	12.5	21	48.8	6	53.8	131	41.3

ข้อมูลจากแบบสอบถามครูอนุบาล พบว่า ครูอนุบาลทั้ง 4 สังกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 99.1 มีอายุระหว่าง 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.6 รองลงมาคืออายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 32.5 มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 83.6 โดยจบการศึกษาจากสาขาวิชาการการศึกษาปฐมวัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.2 รองลงมา คือ สาขาการประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12.9 มีประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาลจำนวน 1- 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาคือ 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.2 โดยครูส่วนใหญ่ประจำชั้นอนุบาลในช่วงอายุ 4-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมา คือ ในช่วงอายุ 5-6 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.6 และมีประสบการณ์ในการเข้าอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ คิดเป็นร้อยละ 58.7

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล พบว่า ครูอนุบาล ทั้งหมดเป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 2 คน อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 5 คน อายุต่ำกว่า 30 ปีจำนวน 1 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 6 คน และสาขาการจัดการ จำนวน 2 คน มีประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล 11 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน ประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล 4 -10 ปี จำนวน 2 คน ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้วิจัย
นำเสนอ ดังนี้

2.1 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธโดยภาพรวม แบ่งออกเป็น
ข้อมูลของผู้บริหาร และข้อมูลของครูอนุบาล รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติโดยภาพรวมของผู้บริหาร ทุกสังกัด

รายการ	สังกัด														
	สพฐ.			สช.			กทม.			อปท.			รวม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
การบริหาร จัดการ	4.17	0.48	มาก	4.37	0.29	มาก	4.29	0.50	มาก	3.88	0.26	มาก	4.18	0.48	มาก
การจัดการเรียน การสอน	4.14	0.47	มาก	4.54	0.35	มากที่สุด	4.08	0.49	มาก	3.80	0.36	มาก	4.12	0.47	มาก
กายภาพ	4.22	0.45	มาก	4.56	0.32	มากที่สุด	4.30	0.51	มาก	4.02	0.44	มาก	4.22	0.46	มาก
รวม	4.18	0.42	มาก	4.49	0.21	มาก	4.22	0.46	มาก	3.90	0.32	มาก	4.17	0.42	มาก

2.1.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหาร พบว่า มีการปฏิบัติในการจัดการศึกษา
สำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ ในระดับมาก ($\bar{x}=4.17$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการ
ปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านกายภาพ ($\bar{x}=4.22$) รองลงมา คือ
ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.18$) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=4.12$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายสังกัด พบว่า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริม
การศึกษาเอกชน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด ($\bar{x}=4.49$) รองลงมา คือ สังกัดสำนัก
การศึกษากรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.22$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{x}=4.18$)
และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{x}=3.90$) ตามลำดับ รายละเอียดเป็นดังนี้

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการปฏิบัติ
ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน โดยด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด ($\bar{x}=4.56$)
รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=4.54$) ส่วนด้านการบริหารจัดการ ปฏิบัติอยู่ในระดับ
มาก ($\bar{x}=4.37$)

สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยด้านกายภาพ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.30$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.29$) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=4.08$) ตามลำดับ

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านกายภาพ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.22$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.17$) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=4.14$) ตามลำดับ

สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน โดยด้านกายภาพ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.02$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=3.88$) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=3.80$) ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติโดยภาพรวมของครูอนุบาล ทุกสังกัด

รายการ	สังกัด												รวม		
	สพฐ.			สช.			กทม.			อปท.					
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
การบริหารจัดการ	4.02	0.53	มาก	4.39	0.35	มาก	4.11	0.59	มาก	3.73	0.59	มาก	4.03	0.54	มาก
การจัดการเรียนการสอน	3.97	0.56	มาก	4.44	0.37	มาก	3.95	0.70	มาก	3.71	0.56	มาก	3.95	0.57	มาก
กิจกรรมพื้นฐานชีวิต	4.06	0.56	มาก	4.40	0.37	มาก	4.09	0.78	มาก	3.92	0.57	มาก	4.06	0.60	มาก
กายภาพ	4.09	0.55	มาก	4.39	0.35	มาก	4.25	0.50	มาก	3.82	0.67	มาก	4.11	0.54	มาก
รวม	4.03	0.49	มาก	4.41	0.28	มาก	4.10	0.57	มาก	3.77	0.55	มาก	4.04	0.51	มาก

2.1.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามครูอนุบาล พบว่า มีการปฏิบัติในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ ในระดับมาก ($\bar{x}=4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านกายภาพ ($\bar{x}=4.11$) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ($\bar{x}=4.06$) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.03$) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=3.95$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายสังกัด พบว่า ครูอนุบาลทุกสังกัดปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยครูอนุบาลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติที่สูงที่สุด ($\bar{x}=4.41$) รองลงมา คือ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ($\bar{x}=4.10$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{x}=4.03$) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{x}=3.77$)

ตามลำดับ รายละเอียดเป็นดังนี้

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติที่สูงที่สุด ($\bar{x}=4.44$) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ($\bar{x}=4.40$) ด้านการบริหารจัดการ และด้านกายภาพ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติเท่ากัน ($\bar{x}=4.39$) ตามลำดับ

สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านกายภาพ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติที่สูงที่สุด ($\bar{x}=4.25$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.11$) ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ($\bar{x}=4.09$) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=3.95$) ตามลำดับ

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านกายภาพ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติที่สูงที่สุด ($\bar{x}=4.09$) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ($\bar{x}=4.06$) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=4.02$) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=3.97$) ตามลำดับ

สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติที่สูงที่สุด ($\bar{x}=3.92$) รองลงมา คือ ด้านกายภาพ ($\bar{x}=3.82$) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=3.73$) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=3.71$) ตามลำดับ

2.2 ข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธจำแนกรายด้าน ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านกายภาพ รายละเอียดเป็นดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร
ด้านการบริหารจัดการ

รายการ	สังกัด														
	สพฐ.			สช.			กทม.			อปท.			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.1 การกำหนด วิสัยทัศน์	4.13	0.54	มาก	4.06	0.23	มาก	4.31	0.57	มาก	3.98	0.31	มาก	4.15	0.54	มาก
1.2 การพัฒนา บุคลากร	4.24	0.50	มาก	4.68	0.31	มากที่สุด	4.34	0.54	มาก	3.86	0.41	มาก	4.24	0.51	มาก
1.3 การจัดทำ หลักสูตร สถานศึกษา	4.11	0.57	มาก	4.50	0.45	มากที่สุด	4.20	0.62	มาก	3.71	0.47	มาก	4.11	0.58	มาก
1.4 การสร้าง ความสัมพันธ์ กับชุมชน	4.21	0.60	มาก	4.25	0.8	มาก	4.30	0.52	มาก	3.98	0.48	มาก	4.21	0.59	มาก
รวม	4.17	0.48	มาก	4.37	0.29	มาก	4.29	0.50	มาก	3.88	0.26	มาก	4.18	0.48	มาก

1.1) ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหารทั้ง 4 สังกัด พบว่า ภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การพัฒนาบุคลากร ($\bar{x}=4.24$) รองลงมา คือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ($\bar{x}=4.21$) การกำหนดวิสัยทัศน์ ($\bar{x}=4.15$) และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{x}=4.11$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด 2 รายการ คือ การพัฒนาบุคลากร ($\bar{x}=4.68$) และ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{x}=4.50$) ในขณะที่ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการพัฒนากุศลกรมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.31$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการพัฒนากุศลกรมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.24$) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดย การกำหนดวิสัยทัศน์ และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุดเท่ากัน ($\bar{x}=3.98$)

1.2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารจากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการปฏิบัติในการบริหารจัดการที่แตกต่างไปจากอีก 3 สังกัด รายละเอียดเป็นดังนี้

ด้านการวางแผน ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการวางแผนกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน รวมทั้งวางแผนกำหนดนโยบายการพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ ในรูปแบบการอบรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการเผยแพร่ความรู้ครู การนิเทศการสอน และการช่วยเหลือกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร มีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในรูปแบบต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ การให้ความรู้ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในฐานะพ่อแม่ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติธรรม การจัดค่ายปฏิบัติธรรมให้ผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมร่วมกับวัดและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน คือ รับแนวนโยบายโครงการวิถิพุทธจากต้นสังกัด ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 เป็นหลัก มีแผนปฏิบัติงานประจำปี โดยกำหนดโครงการวิถิพุทธเป็นโครงการพิเศษและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการที่ชัดเจน ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรเป็นการพัฒนาบุคลากรตามที่ตั้งสังกัดกำหนด การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เน้นการร่วมมือกับวัดและชุมชนตามหลักบ้าน วัด และโรงเรียน ในลักษณะต่างๆ เช่น โรงเรียนให้วัดใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรมพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดกับชุมชน กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชน โรงเรียนอยู่ในเขตพื้นที่ของวัดบริบทของโรงเรียนจึงมีส่วนช่วยเหลือวัดในการทำบุญเข้าวัด

ด้านการปฏิบัติ ผู้บริหารทั้ง 4 สังกัด มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน คือจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้หลักสูตรปฐมวัย 2546 และบูรณาการเนื้อหาการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ด้านการประเมินผล ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาและเนื้อหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจัดอบรมครูตามเป้าหมายของโรงเรียนทุกภาคเรียน มีการเผยแพร่ความรู้แก่ครู การนิเทศการสอน ในรูปแบบการจัดอบรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน คือ มีการสรุปผลการจัดโครงการวิถิพุทธโดยภาพรวมในการรายงานผลการจัดการศึกษาประจำปี

ด้านการปรับปรุงแก้ไข ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีแก้ไขหลักสูตรสถานศึกษา และเนื้อหาการจัดการศึกษา เพื่อให้มีเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาเหมาะสมสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของครูอนุบาล
ด้านการบริหารจัดการ

รายการ	สังกัด														
	สพฐ.			สช.			กทม.			อปท.			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.1 การพัฒนาบุคลากร	4.03	0.58	มาก	4.34	0.44	มาก	4.12	0.50	มาก	3.55	0.73	มาก	4.03	0.58	มาก
1.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3.96	0.60	มาก	4.25	0.51	มาก	3.93	0.81	มาก	3.55	0.79	มาก	3.95	0.64	มาก
1.3 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	4.08	0.60	มาก	4.59	0.32	มากที่สุด	4.29	0.61	มาก	4.09	0.85	มาก	4.12	0.62	มาก
รวม	4.02	0.53	มาก	4.39	0.35	มาก	4.11	0.59	มาก	3.73	0.59	มาก	4.03	0.54	มาก

1.3) ข้อมูลจากแบบสอบถามครูอนุบาล พบว่า ภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ($\bar{x}=4.21$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{x}=4.03$) และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{x}=3.95$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ($\bar{x}=4.59$) ในขณะที่ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.29$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.0$) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุดเท่ากัน ($\bar{x}=4.09$)

2) ด้านการจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร ด้าน
การจัดการเรียนการสอน

รายการ	สังกัด														
	สพฐ.			สช.			กทม.			อปท.			รวม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
2.1 การจัดทำ แผนการจัด ประสบการณ์	3.97	0.61	มาก	4.43	0.65	มาก	3.84	0.70	มาก	3.42	0.63	มาก	3.93	0.63	มาก
2.2 การจัด ประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ เชื่อมโยงกับ ชีวิตประจำวัน	4.10	0.51	มาก	4.50	0.28	มากที่สุด	3.93	0.64	มาก	3.80	0.56	มาก	4.07	0.53	มาก
2.3 การจัด บรรยากาศ ปฏิสัมพันธ์	4.35	0.51	มาก	4.68	0.31	มากที่สุด	4.48	0.45	มาก	4.17	0.41	มาก	4.37	0.50	มาก
รวม	4.14	0.47	มาก	4.54	0.35	มากที่สุด	4.08	0.49	มาก	3.80	0.36	มาก	4.12	0.47	มาก

2.1) ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหาร พบว่า ภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับ
มากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดบรรยากาศ
ปฏิสัมพันธ์ ($\bar{x}=4.37$) รองลงมา คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน
($\bar{x}=4.07$) และ การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ($\bar{x}=3.93$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด 2 รายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของ
คะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ($\bar{x}=4.68$) และ การจัดประสบการณ์
การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ($\bar{x}=4.50$) ในขณะที่ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร
มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน
การปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.48$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติใน
ระดับมากทุกรายการ โดยการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด
($\bar{x}=4.35$) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการจัดบรรยากาศ
ปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุดเท่ากัน ($\bar{x}=4.37$)

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของครูอนุบาล
ด้านการจัดการเรียนการสอน

รายการ	สังกัด														
	สพฐ.			สช.			กทม.			อปท.			รวม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
2.1 การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์	3.77	0.75	มาก	4.40	0.44	มาก	3.70	0.89	มาก	3.26	0.85	ปานกลาง	3.76	0.78	มาก
2.2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	4.01	0.63	มาก	4.62	0.32	มากที่สุด	3.98	0.85	มาก	3.76	0.55	มาก	4.01	0.66	มาก
2.3 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	4.29	0.50	มาก	4.43	0.47	มาก	4.49	0.52	มาก	4.19	0.46	มาก	4.31	0.51	มาก
2.4 การประเมินผล	3.79	0.68	มาก	4.31	0.51	มาก	3.65	1.01	มาก	3.61	0.65	มาก	3.72	0.72	มาก
รวม	3.97	0.56	มาก	4.44	0.37	มาก	3.95	0.70	มาก	3.71	0.56	มาก	3.95	0.57	มาก

2.2) ข้อมูลจากแบบสอบถามครูอนุบาล พบว่า ภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุดที่สุด คือ การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ($\bar{x}=4.31$) รองลงมา คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ($\bar{x}=4.01$) การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ($\bar{x}=3.76$) และการประเมินผล ($\bar{x}=3.72$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด 1 รายการ และระดับมาก 3 รายการ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุดที่สุด คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ($\bar{x}=4.62$) ในขณะที่ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.49$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.29$) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติในระดับมากจำนวน 3 รายการ และการปฏิบัติในระดับปานกลาง จำนวน 1 รายการ โดยการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติระดับสูงสุด ($\bar{x}=4.37$) และการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์มีค่าเฉลี่ยของคะแนนปฏิบัติน้อยที่สุด ($\bar{x}=3.26$)

2.3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูอนุบาล พบว่า ทั้ง 4 สังกัด เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธตั้งแต่วัยอนุบาลอย่างจริงจัง มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ โดยต้นสังกัดต้องมึนโยบายที่ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ นอกจากนี้ควร

ส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้นและเน้นการปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กได้ซึมซับกิจกรรมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้านการวางแผน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีนโยบายการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่บูรณาการวิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน โดยหัวหน้าฝ่ายอนุบาลเป็นผู้พิจารณาเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล จัดทำแบบฟอร์มการทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ครูอนุบาลเข้าใจและสามารถจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ได้อย่างถูกต้อง

ด้านการปฏิบัติ ครูอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่บูรณาการวิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน จัดทำตามแบบฟอร์มและตามเนื้อหาสาระที่โรงเรียนกำหนด ครูอนุบาลในสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยมิได้บรรจุเนื้อหาสาระหรือการบูรณาการวิถีพุทธในเอกสารชัดเจน แต่สอดแทรกเนื้อหาสาระหรือการบูรณาการวิถีพุทธในช่วงการจัดกิจกรรมมากกว่าการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ในเอกสาร

ด้านการประเมินผล ครูอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประเมินการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยหัวหน้าฝ่ายอนุบาลเป็นผู้พิจารณาเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามคำแนะนำ นอกจากนี้ยังมีการรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองรับทราบด้วยการสรุปการเรียนการสอนลงในสมุดสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นรายสัปดาห์ ครูอนุบาลในสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายงานงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบทุกภาคการศึกษาโดยเขียนลงในสมุดรายงานผลการเรียนของเด็กที่โรงเรียนจัดทำขึ้น

ด้านการปรับปรุงแก้ไข ครูอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และปรับปรุงเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและมีเนื้อหาที่ทันสมัยตามคำแนะนำของหัวหน้าฝ่ายอนุบาล

2.4) ข้อมูลจากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครูอนุบาล พบว่า ทั้ง 4 สังกัด มีการกำหนดตารางกิจกรรมประจำวันภายในห้องเรียนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ 6 กิจกรรมเป็นหลัก โดยครูอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กำหนดตารางกิจกรรมประจำวันอย่างละเอียด เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ตัวเอง รู้หน้าที่ของตนในแต่ละวัน

ฝึกให้เด็กจัดเก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่ รู้จักดูแลของใช้ตนเอง รับผิดชอบในหน้าที่ เล่านิทานคุณธรรม นำเข้าสู่กิจกรรมเสริมประสบการณ์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เล่านิทานธรรมะประจำสัปดาห์ ทบทวน กติกา มารยาท ในการรับประทานอาหาร สอนให้เด็กรับประทานอาหารโดยรู้จักประมาณ รู้คุณค่า เรียนรู้ อดทน และการรอคอย เพื่อรับประทานอาหารพร้อมกันทุกคน

2.5) ข้อมูลจากการสำรวจเอกสาร พบว่า ครูอนุบาลในสังกัดสำนักคณะกรรมการ การส่งเสริมการศึกษาเอกชน จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เป็นไปตามกระบวนการของไตรสิกขา ครบทั้งศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเอกสารอย่างชัดเจนทุกหน่วย การเรียน และครูอนุบาลในสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนการจัดประสบการณ์โดยไม่ปรากฏ การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เป็นไปตามกระบวนการของไตรสิกขา ครบทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ในทุกหน่วยการเรียนรู้

การสำรวจเอกสารการประเมินผล พบว่า ครูอนุบาลในสังกัดสำนัก คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการบันทึกหลังสอนทุกครั้ง และมีการบันทึกพฤติกรรมของ เด็กขณะทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรม มีการจัดทำเอกสารรายงานพฤติกรรมและการประเมิน พัฒนาการเด็ก ตามหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ให้ผู้ปกครองรับทราบด้วยการสรุปการเรียน การสอนลงในสมุดสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นรายสัปดาห์ และส่งรายงานการประเมินให้ ผู้ปกครองทราบทุกภาคการศึกษาโดยเขียนลงในสมุดรายงานผลการเรียนที่โรงเรียนจัดทำขึ้น ครู อนุบาลในสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการประเมินโดยสรุปผลการประเมินเป็นรายภาคเรียน และ ส่งรายงานการประเมินให้ผู้ปกครองทราบทุกภาคการศึกษาโดยเขียนลงในสมุดรายงานผลการเรียนที่ โรงเรียนจัดทำขึ้น

3) ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของครูอนุบาล

ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต

รายการ	สังกัด												รวม		
	สพฐ.			สช.			กทม.			อปท.					
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
3.1 กิจกรรมประจำวัน	4.16	0.66	มาก	4.53	0.45	มากที่สุด	4.11	1.04	มาก	3.98	0.60	มาก	4.15	0.71	มาก
3.2 กิจกรรมทางศาสนา	3.97	0.69	มาก	4.34	0.56	มาก	4.09	0.72	มาก	3.75	0.66	มาก	3.98	0.70	มาก
3.3 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	4.05	0.55	มาก	4.34	0.32	มาก	4.06	0.85	มาก	4.05	0.76	มาก	4.06	0.58	มาก
รวม	4.06	0.56	มาก	4.40	0.37	มาก	4.09	0.78	มาก	3.92	0.57	มาก	4.06	0.60	มาก

3.1) ข้อมูลจากแบบสอบถามครูอนุบาล พบว่า มีภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ กิจวัตรประจำวัน ($\bar{x}=4.15$) รองลงมา คือ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{x}=4.06$) และกิจกรรมทางศาสนา ($\bar{x}=3.98$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ กิจวัตรประจำวัน ($\bar{x}=4.53$) ในขณะที่ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยกิจวัตรประจำวัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติระดับสูงที่สุด ($\bar{x}=4.11$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.16$) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=3.98$)

3.2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูอนุบาล พบว่า ในการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิตครูอนุบาล ทั้ง 4 สังกัด มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน ในองค์ประกอบย่อยด้านกิจวัตรประจำวัน จัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันของเด็ก เพื่อพัฒนาชีวิตให้สัมพันธ์กับกิจวัตรประจำวันทั่วไปของเด็ก เช่น นั่งสมาธิหน้าเสาธง นั่งสมาธิก่อนเรียน สวดมนต์ ฝึกวินัยให้เด็ก ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง มาถึงโรงเรียนจัดเก็บ กระเป่า อุปกรณ์ของใช้ของตนเองเข้าที่ รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง มีการออกแบบ กิจวัตรประจำวัน กิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากมาจากวิถีชีวิตของเด็ก ออกแบบให้เป็นวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

การจัดกิจกรรมทางศาสนาสำหรับเด็กวัยอนุบาล โรงเรียนทุกสังกัดจัดกิจกรรมโดยส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญสำคัญทางศาสนา เช่น กิจกรรมสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ไปวัดเวียนเทียนในวันสำคัญ ทำบุญตักบาตรทุกวันพระ หรือวันพระประจำสัปดาห์ที่ทางโรงเรียนกำหนดขึ้น เป็นต้น

กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนส่วนใหญ่ จำนวน 5 โรงเรียนมีโครงการค่ายคุณธรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล อีกจำนวน 3 โรงเรียนมีโครงการค่ายคุณธรรมของโรงเรียนแต่ไม่มีนโยบายการจัดในระดับวัยอนุบาล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนมีนโยบายในการจัดโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ รู้วิธีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมต่างๆที่อยู่ในโครงการจะได้ช่วยขัดเกลาให้

นักเรียนเป็นคนดีมี คุณธรรมมีวินัย เป็นคนเก่งและมีความสุข ตามนโยบายของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครมีนโยบาย การจัดโครงการโรงเรียนคุณธรรมทุกโรงเรียนในสังกัด ส่วนกิจกรรมอื่นๆที่พบ คือ โครงการออมทรัพย์ โครงการธนาคารขยะ เป็นต้น

4) ด้านกายภาพ

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร ด้านกายภาพ

รายการ	สังกัด														
	สพฐ.			สช.			กทม.			อปท.			รวม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
3.1 สภาพแวดล้อมภายใน ห้องเรียน	4.32	0.51	มาก	4.56	0.42	มากที่สุด	4.36	0.47	มาก	3.98	0.46	มาก	4.31	0.51	มาก
3.2 สภาพแวดล้อม ภายนอกห้องเรียน	4.18	0.51	มาก	4.62	0.32	มากที่สุด	4.31	0.53	มาก	3.96	0.47	มาก	4.19	0.51	มาก
3.3 แหล่งเรียนรู้	4.16	0.53	มาก	4.50	0.35	มากที่สุด	4.22	0.66	มาก	4.13	0.60	มาก	4.17	0.55	มาก
รวม	4.22	0.45	มาก	4.56	0.32	มากที่สุด	4.30	0.51	มาก	4.02	0.44	มาก	4.22	0.46	มาก

4.1) ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหาร พบว่า มีภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด คือ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ($\bar{x}=4.31$) รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ($\bar{x}=4.19$) และด้านแหล่งเรียนรู้ ($\bar{x}=4.17$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริม การศึกษาเอกชน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ โดยสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด ($\bar{x}=4.62$) ในขณะที่ สังกัดสำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนน การปฏิบัติสูงที่สุด ($\bar{x}=4.36$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมากทุกรายการ โดยสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด ($\bar{x}=4.32$) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงที่สุด ($\bar{x}=4.13$)

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของครูอนุบาล ด้านกายภาพ

รายการ	สังกัด												รวม		
	สพฐ.			สช.			กทม.			อปท.					
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
4.1 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	4.20	0.59	มาก	4.31	0.51	มาก	4.25	0.49	มาก	4.10	0.82	มาก	4.20	0.59	มาก
4.2 สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	4.08	0.63	มาก	4.46	0.43	มาก	4.23	0.57	มาก	3.67	0.66	มาก	4.10	0.62	มาก
4.3 แหล่งเรียนรู้	4.00	0.66	มาก	4.40	0.42	มาก	4.26	0.57	มาก	3.75	0.71	มาก	4.03	0.65	มาก
รวม	4.09	0.55	มาก	4.39	0.35	มาก	4.25	0.50	มาก	3.82	0.67	มาก	4.11	0.54	มาก

4.2) ข้อมูลจากแบบสอบถามครูอนุบาล พบว่า มีภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด คือ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ($\bar{x}=4.20$) รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ($\bar{x}=4.10$) และแหล่งเรียนรู้ ($\bar{x}=4.03$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยคือ สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.46$) ในขณะที่ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยแหล่งเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.26$) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.20$) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{x}=4.10$)

4.3) ข้อมูลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน พบว่า ครูอนุบาล ทั้ง 4 สังกัด จัดสภาพในห้องเรียนจัดห้องเรียนให้มีความสะอาดเน้นการจัดห้องเรียนที่เป็นธรรมชาติที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันตามบริบทของโรงเรียน จัดพื้นที่สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัวสำหรับเด็กและครูอย่างเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน พื้นที่สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัวสำหรับเด็กจัดวางเพื่อให้เด็กสามารถเก็บของใช้ของตนเองได้อย่างเป็นระเบียบ จัดมุมประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ เช่น มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมสมาธิ ภายในบริเวณห้องเรียนมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมได้อย่างเพียงพอต่อจำนวนเด็ก

ผลการสำรวจสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนทั้ง 4 สังกัด จัดสภาพแวดล้อมภายใน บริเวณโรงเรียนและอาคารเรียนสะอาด มีระเบียบเรียบร้อย มุ่งเน้นที่เป็นธรรมชาติตาม รมรื่น บริบทของโรงเรียน มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีป้าย

นิเทศ และป้ายคำสอนตามจุด มีการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในบริเวณโรงเรียนให้เด็กเรียนรู้ เช่น แปลงเกษตร สวนพฤกษศาสตร์ประจำโรงเรียน รวมทั้งมีการจัดหาแหล่งเรียนรู้จากชุมชนใกล้เคียงและบริเวณโดยรอบโรงเรียน เช่น วัด ศูนย์นิทรรศการ เรียนรู้วิถีชาวบ้าน และวัฒนธรรมในชุมชน เป็นต้น

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียน 4 สังกัด แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือข้อมูลจากผู้บริหาร และข้อมูลจากครูอนุบาล

ตารางที่ 27 ความถี่ของประเด็นปัญหาที่ได้จากผู้บริหารในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ

รายการ	จำนวน ความถี่
ด้านการบริหารจัดการ	116
โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาครู (P)	72
ครูและบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ (P)	17
วัดและชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเต็มที่ (D)	20
ครูและบุคลากรไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล (P)	3
ครูไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับวิถีพุทธ (P)	3
โรงเรียนไม่ได้จัดการเรียนรู้วิถีพุทธของระดับชั้นอนุบาลอย่างต่อเนื่องและจริงจัง (D)	1
ด้านการจัดการเรียนการสอน	200
ครูไม่เข้าใจการจัดทำแผนจัดประสบการณ์บูรณาการโดยบูรณาการวิถีพุทธ (P)	4
งบประมาณไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมวิถีพุทธ (P)	1
ครูไม่ได้จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธ (P)	59
ครูไม่เข้าใจการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักวิถีพุทธกับชีวิตประจำวัน (D)	53
ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (C)	83
ด้านกายภาพ	121
สื่อ อุปกรณ์ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ (P)	61
โรงเรียนขาดแคลนแหล่งเรียนรู้อุบัติวิถีพุทธ (P)	40
สภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ (P)	18
ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดประสบการณ์โรงเรียนวิถีพุทธ (P)	2

*หมายเหตุ (P)=การวางแผน (D)=การปฏิบัติ (C)=การประเมินผล (A)=การปรับปรุงแก้ไข

จากตารางที่ 27 พบว่า ผู้บริหารระบุปัญหาที่มีความถี่สูงสุด คือ ด้านการเรียนการสอน (200 คน) โดยประเด็นปัญหาในการประเมิน (C) มากที่สุด คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (83 คน) รองลงมาเป็นประเด็นการวางแผน (P) มากที่สุด คือ ครูไม่ได้จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธ (59 คน)

ปัญหาที่มีความถี่รองลงมา คือ ด้านกายภาพ (121 คน) ปัญหาพบมากที่สุด คือ ประเด็นการวางแผน (P) โดยรายการที่มีความถี่สูงสุด คือ เรื่อง สื่อ อุปกรณ์ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ (61 คน) ด้านการบริหารจัดการ ปัญหาพบมากที่สุด คือ ประเด็นการวางแผน (P) โดยรายการที่มีความถี่สูงสุด คือโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาครู (72 คน)

ตารางที่ 28 ความถี่ของประเด็นปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ จากแบบสอบถามครูอนุบาล

รายการ	จำนวน ความถี่
ด้านการบริหารจัดการ	152
โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาครู (P)	87
ครูและบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ (P)	12
โรงเรียนไม่ได้การจัดการเรียนรู้วิถีพุทธของระดับชั้นอนุบาลอย่างจริงจัง (D)	3
ครูไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับวิถีพุทธ (P)	2
บุคลากรไม่พอต่อการจัดกิจกรรม (P)	2
ผู้ปกครองวัดและชุมชนไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดประสบการณ์โรงเรียนวิถีพุทธ (P)	19
ด้านการจัดการเรียนการสอน	184
ครูไม่ได้จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธ (P)	60
ครูไม่เข้าใจการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักวิถีพุทธกับชีวิตประจำวัน (D)	52
ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (C)	72
ด้านกายภาพ	111
สื่อ อุปกรณ์ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ (P)	76
โรงเรียนขาดแคลนแหล่งเรียนรู้อะไรวิถีพุทธ (P)	35

*หมายเหตุ (P)=การวางแผน (D)=การปฏิบัติ (C)=การประเมินผล (A)=การปรับปรุงแก้ไข

จากตารางที่ 28 ครูอนุบาลระบุปัญหาที่มีความถี่สูงสุด คือ ด้านการเรียนการสอน (184 คน) เป็นประเด็นปัญหาในการประเมิน (C) มากที่สุด คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (72 คน) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ โดยประเด็นปัญหาในการวางแผน (P) มากที่สุด คือ โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาครู (87 คน) และ

ด้านกายภาพ โดยประเด็นการวางแผน (P) มากที่สุด คือ สื่อ อุปกรณ์ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนว
วิถีพุทธ (76 คน)

3.2 ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียน

4 สังกัด รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 29 จำนวนความถี่ ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถี
พุทธจากแบบสอบถามผู้บริหาร

รายการ	จำนวน ความถี่
ด้านการบริหารจัดการ	74
1. การกำหนดวิสัยทัศน์	3
ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาวิถีพุทธโดยเริ่มต้นที่เด็กอนุบาลให้ชัดเจน (P)	3
2. การพัฒนาบุคลากร	41
เชิญวิทยากรภายนอกหรือ ครูพระสอนศีลธรรมมาให้ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนให้เด็ก	12
จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมในการอบรมเพื่อพัฒนาเด็กอนุบาลและในการจัดกิจกรรมของ โรงเรียน (P)	10
มีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธให้เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ (C)	15
ผู้บริหารและครูต้องเป็นต้นแบบที่ดี การจัดการศึกษาวิถีพุทธต้องเริ่มที่วิถีชีวิตครู เพราะเด็กวัย อนุบาลจะยึดครูเป็นต้นแบบ (D)	4
3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	52
กระทรวงศึกษาธิการ สำนักวัฒนธรรม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำหลักสูตรวิถีพุทธ สำหรับอนุบาลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัยที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนให้ เข้าถึงวิถีพุทธ (P)	8
สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตร แผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการระดับปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม (P)	2
ส่งเสริมให้จัดประชุม สัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัด การศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ และมีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมวิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรมและถูกต้อง (P)	42
4. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	19
กำหนดให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนประสบการณ์โดยบูรณาการวิถีพุทธร่วมกับผู้ปกครอง (P)	2
ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในการจัดการ เรียนการสอนวิถีพุทธเพื่อพัฒนาเด็กร่วมกัน (D)	15
จัดประชุมชี้แจงทั้งครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ (P)	2

ตารางที่ 29 (ต่อ) จำนวนความถี่ และร้อยละของข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก
อนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธจากแบบสอบถามผู้บริหาร

รายการ	จำนวน ความถี่
ด้านการจัดการเรียนการสอน	46
1. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์	12
ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา สามารถออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดย การบูรณาการ วิถีพุทธเข้าในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สอดแทรก คุณธรรมจริยธรรม ในกิจกรรมการเรียนการสอน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงเด็กเป็นรายบุคคล (P)	7
กำหนดนโยบายให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม (P)	2
จัดอบรมครูอบรมเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดประสบการณ์วิถีพุทธ ตลอดจนการวัดและ การประเมิน (P)	3
2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	11
ควรนำหลักปฏิบัติต่างๆ ในชีวิตประจำวันมาใช้ เน้นวิถี เป็นปกติ ทำให้ต่อเนื่อง เป็นการปลูกฝัง ให้สู่ความเป็นจริงในชีวิต “วิถีพุทธอนุบาล” (D)	2
พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมเชื่อมโยงหลักวิถีพุทธเข้ากับชีวิตประจำวัน (D)	3
ครูต้องบูรณาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียน และเป็น การฝึกมารยาทชาวพุทธไปในตัว (D)	4
สนับสนุนให้ครูใช้แนวทางวิถีพุทธมาใช้จัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (D)	2
3. การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	13
ใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างเป็นกัลยาณมิตร ครูที่สอนครูน้อง ให้ความรู้ในการประชุม อบรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และประเมินการสอนอย่างสม่ำเสมอ ให้คำถามชวนคิด เพื่อให้ เกิดความตระหนักรู้ เข้าใจมากยิ่งขึ้น (D)	2
ให้ครูจัดกิจกรรมให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติทุกวัน เป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยตั้งแต่เริ่มจากสิ่งง่ายๆ จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เพื่อให้เด็กค่อยๆ ซึมซับไปเรื่อยๆ (D)	8
จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กอย่างต่อเนื่อง (D)	3
4. การประเมินผล	10
ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจการประเมินผลเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง (C)	10

ตารางที่ 29 (ต่อ) จำนวนความถี่ และร้อยละของข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก
อนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธจากแบบสอบถามผู้บริหาร

รายการ	จำนวน ความถี่
ด้านกายภาพ	24
1. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	17
จัดหา อุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโรงเรียนวิถีพุทธให้เหมาะสำหรับเด็กวัยอนุบาล (D)	12
หน่วยงานต้นสังกัดต้องสนับสนุนงบประมาณสื่อ อุปกรณ์ ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน สำหรับเด็กวัยอนุบาล (P)	3
จัดหาสื่อที่ทันสมัยสำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ (D)	2
2. สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	3
จัดหาสถานที่ภายในโรงเรียนสำหรับการทำกิจกรรมของเด็กอนุบาล (D)	3
3. แหล่งเรียนรู้	4
จัดแหล่งเรียนรู้วิถีพุทธให้เหมาะสมกับระดับอนุบาล (D)	4

*หมายเหตุ (P)=การวางแผน (D)=การปฏิบัติ (C)=การประเมินผล (A)=การปรับปรุงแก้ไข

จากตารางที่ 29 พบว่า ข้อเสนอแนะจากผู้บริหาร ด้านการบริหารจัดการ ในองค์ประกอบย่อยด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประเด็นข้อเสนอแนะในการวางแผน (P) ที่มีความถี่ที่สุด คือ ส่งเสริมให้จัดประชุม สัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง การจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ และมีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมวิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรมและถูกต้อง (42 คน) รองลงมา คือ องค์ประกอบย่อยด้านการพัฒนาบุคลากร ประเด็นข้อเสนอแนะการประเมิน (C) ที่มีความถี่ที่สุด คือ มีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธให้เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ (15 คน) และองค์ประกอบย่อยด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ประเด็นข้อเสนอแนะการปฏิบัติ (D) ที่มีความถี่ที่สุด คือ ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทและ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนวิถีพุทธเพื่อพัฒนาเด็กร่วมกัน (15 คน)

ด้านการจัดการเรียนการสอน ในองค์ประกอบย่อยด้านการประเมินผล ประเด็น ข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุด คือ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจการประเมินผลเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง (10 คน) รองลงมา คือ องค์ประกอบย่อยด้านการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ และ ประเด็นข้อเสนอแนะในการวางแผน (P) คือ ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา สามารถออกแบบการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้โดย การบูรณาการวิถีพุทธเข้าในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

การเรียนรู้ สอดแทรก คุณธรรมจริยธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอน และนำผลการประเมิน มาปรับปรุงเด็กเป็นรายบุคคล (7 คน)

ด้านกายภาพ เป็นประเด็นการปฏิบัติ (D) ข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุด คือ การจัดหาอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโรงเรียนวิถีพุทธให้เหมาะสมสำหรับเด็กวัยอนุบาล (12 คน)

ตารางที่ 30 จำนวนความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล ของโรงเรียนวิถีพุทธจากแบบสอบถามครูอนุบาล

รายการ	จำนวน ความถี่
ด้านการบริหารจัดการ	80
1.การกำหนดวิสัยทัศน์	8
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรจัดและแนะนำแผนพัฒนาเกี่ยวกับโรงเรียน วิถีพุทธให้เป็นแบบอย่างชัดเจน (P)	2
ผู้บริหารควรเข้าใจและให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล (P)	2
ผู้บริหารควรมีกระบวนการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธที่ส่งเสริมพัฒนาการตามหลักวิถีพุทธ อย่างไร้ในทิศทางเดียวกันทุกระดับชั้น (P)	4
2. การพัฒนาบุคลากร	55
เชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนให้เด็ก เช่น นิมนต์พระสงฆ์มา ให้ความรู้เด็ก จัดหาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสำหรับเด็กอนุบาล ให้พระมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา (D)	2
ผู้บริหาร ครู ผู้รับผิดชอบควรเอาใจใส่อย่างจริงจัง มุ่งมั่นกับการดำเนินงาน ตามแนวทาง การจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ (D)	1
จัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาครูทุกคนและการจัดกิจกรรมวิถีพุทธสำหรับเด็กวัย อนุบาลเพิ่มขึ้น (P)	8
จัดอบรมให้ความรู้ครูเกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธในระดับอนุบาลเพื่อให้เข้าใจแนวทางโรงเรียน วิถีพุทธอย่างแท้จริง เป็นแนวทางการปฏิบัติการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมี เป้าหมายและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กมากขึ้น (P)	26
ควรมีการจัดอบรมให้กับครูและผู้ปกครองได้ศึกษาร่วมกัน เกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ และ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน (P)	18
3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำหลักสูตรวิถีพุทธสำหรับอนุบาลที่เหมาะสมและสอดคล้อง กับวัยเพื่อเป็นต้นแบบให้ครูได้ปฏิบัติ (P)	3

ตารางที่ 30 (ต่อ) จำนวนความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก
อนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธจากแบบสอบถามครูอนุบาล

รายการ	จำนวน ความถี่
4. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	14
ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ (P)	4
ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้อง เห็นความสำคัญและร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง (P)	6
ผู้บริหารพุดชี้แจงผู้ปกครองถึงนโยบายของโรงเรียนโดยเน้นการปฏิบัติทางโรงเรียนและ ที่บ้านสอดคล้องกัน เป็นแนวทางเดียวกัน (P)	4
ด้านการจัดการเรียนการสอน	95
1. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์	18
ครูต้องจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ใช้เชื่อมโยงกับวิถิพุทธที่ชัดเจนในทุกหน่วยการเรียนรู้ (D)	10
จัดอบรมการทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถิพุทธ (P)	8
2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	
การจัดการศึกษาด้านวิถิพุทธสำหรับเด็กวัยอนุบาลต้องมีการจัดอย่างจริงจัง ชัดเจน ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีให้กับเด็กทั้งต่อชีวิตประจำวันของเด็กและอนาคต (D)	5
โรงเรียนต้องมีการปฏิบัติให้มากขึ้น และควรปฏิบัติให้เหมือนกันทุกระดับชั้น มีโครงการที่ สอดรับกันตั้งแต่อนุบาล-มัธยม เพื่อให้เด็กอนุบาลที่ปฏิบัติอยู่แล้วได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (D)	3
มีการเชื่อมโยงกิจกรรมที่บ้าน และโรงเรียน มีการสานต่อเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ (D)	6
การจัดกิจกรรมวิถิพุทธสำหรับเด็กวัยอนุบาลนี้จะต้องเริ่มจากสิ่งง่ายๆ จากรูปธรรมไปสู่ นามธรรม (D)	2
จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (D)	2
จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและตัวเด็ก (D)	3
จัดกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติจริงให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง (D)	2
สอดแทรกและปลูกฝังคุณธรรมในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กในทุกๆกิจกรรม (D)	6

ตารางที่ 30 (ต่อ) จำนวนความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก
อนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธจากแบบสอบถามครูอนุบาล

รายการ	จำนวน ความถี่
3. การประเมินผล	21
มีการประเมินอย่างเป็นระบบ (C)	2
ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจการประเมินผลเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง (P)	10
ให้ความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนววิถีพุทธ (P)	9
ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต	52
1. กิจวัตรประจำวัน	42
ครูต้องบูรณาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียน และเป็น การฝึกมารยาทชาวพุทธไปในตัว (D)	4
ฝึกให้เด็กได้เรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมง่ายๆ ที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เพื่อให้เกิด การเรียนรู้และปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรประจำวัน (D)	9
ทำโครงการหนูน้อยวิถีพุทธ โดยให้ห้องอนุบาลเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การนั่งสมาธิ การสวดมนต์ การปฏิบัติรักษาศีล พาเด็กๆไปทำกิจกรรมอยู่ที่วัด เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักทำบุญ รู้จักการ ให้ทาน ฝึกการปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธ (D)	8
ใช้วิธีการสอดแทรกเรื่องวิถีพุทธในโครงการ โดยจัดให้เด็กนั่งสมาธิก่อนเข้าเรียน (D)	5
ทำทุกกิจกรรมให้เหมือนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำ สอนจากเรื่องใกล้ตัว กฎ กติกา มารยาทในชีวิตประจำวัน และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ (D)	5
มีการพิจารณาอาหารก่อนรับประทาน รู้จักคุณค่าของอาหารที่รับประทาน (D)	4
ฝึกฝนให้มีสติและสมาธิในการใช้ชีวิตประจำวันกับเด็กเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการ ด้านการเรียนรู้ในระดับที่ดียิ่งขึ้น (D)	2
ควรจัดกิจกรรมให้บ่อยๆ เพราะเด็กชอบทำกิจกรรมซ้ำๆ ตามความสนใจของเด็ก (D)	2
การจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมควรสอดแทรกหลักธรรมคำสอนให้กับเด็กอย่างสม่ำเสมอ (D)	3
2. กิจกรรมทางศาสนา	5
ปลูกจิตสำนึกผู้ปกครองเรื่องการนำบุตรหลานเข้าวัดฟังธรรมในโอกาสวันสำคัญต่างๆ (D)	2
ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาทุกครั้ง (D)	3
3. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	5
เด็กวัยอนุบาลควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้นและเน้นปฏิบัติจริง เด็กจะได้ซึมซับในกิจกรรมและได้เรียนรู้ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (D)	5

ตารางที่ 30 (ต่อ) จำนวนความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก
อนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธจากแบบสอบถามครูอนุบาล

รายการ	จำนวน ความถี่
ด้านกายภาพ	23
1. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	7
จัดเตรียม และจัดหาสื่ออุปกรณ์ต่างๆที่สอดคล้องกับกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธให้เหมาะสำหรับเด็กวัย อนุบาล (P)	5
สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต้องเพียงพอ กับจำนวนเด็ก (D)	2
2. สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	3
จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กอนุบาล (D)	3
3. แหล่งเรียนรู้	13
เด็กจะต้องมีการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกระบบที่ (D)	2
จัดแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก จะได้เกิดการเรียนรู้ตามวัยและเหมาะสมกับวัย (D)	3
ให้เด็กได้เข้าไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในวัดอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กได้ซึมซับวัฒนธรรมอันดีงาม เกี่ยวกับวิถิพุทธมากขึ้น (D)	6
ควรมีแหล่งเรียนรู้ที่ดี และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการตามหลักวิถิพุทธในทิศทางเดียวกัน (P)	2

*หมายเหตุ (P)=การวางแผน (D)=การปฏิบัติ (C)=การประเมินผล (A)=การปรับปรุงแก้ไข

จากตารางที่ 30 พบว่า ข้อเสนอแนะจากครูอนุบาล ด้านการบริหารจัดการ ประเด็น
ข้อเสนอแนะในการวางแผน (P) ที่มีความถี่สูงสุด คือ ต้องการให้มีจัดอบรมให้ความรู้ครูเกี่ยวกับ
โรงเรียนวิถิพุทธเพื่อให้เข้าใจแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธ (26 คน)

ด้านการจัดการเรียนการสอน มีจำนวนความถี่เท่ากัน 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็น
ข้อเสนอแนะในการวางแผน (P) คือ ครูต้องจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ใช้เชื่อมโยงกับวิถิพุทธที่
ชัดเจนในทุกหน่วยการเรียนรู้ และประเด็นข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ (D) คือ การส่งเสริมให้ครูมี
ความรู้ความเข้าใจการประเมินผลเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนความถี่(10 คน)

ด้านกายภาพ ประเด็นข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ (D) ข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุด
คือ การจัดหาอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโรงเรียนวิถิพุทธให้เหมาะสำหรับเด็กวัย
อนุบาล (12 คน)

ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ประเด็นข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ (D) ที่มีความถี่ที่สุด
คือ ฝึกให้เด็กได้เรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมง่ายๆ ที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

และปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรประจำวัน (9 คน)

ด้านกายภาพ ประเด็นข้อเสนอแนะการปฏิบัติ (D) ที่มีความถี่ที่สุด คือ ให้เด็กได้เข้าไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในวัดอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กได้ซึมซับวัฒนธรรมอันดีงามเกี่ยวกับวิถีพุทธมาก (6 คน)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียน 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจำแนก 4 ด้านได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านกายภาพ รายละเอียดเป็นดังนี้

4.1 ด้านการบริหารจัดการ ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธที่ควรเป็น ใน 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1) การกำหนดวิสัยทัศน์ ในด้านการวางแผน (P) โรงเรียนควรประชุมวางแผน กำหนดหลักการ กำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน ในด้านการปฏิบัติ (D) โรงเรียนต้องจัดทำอย่างเป็นระบบตามแผนที่วางไว้ ในด้านการประเมิน (C) ผู้บริหารต้องมีการตรวจสอบและติดตามการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และในด้านการปรับปรุงแก้ไข (A) ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับเด็กวัยอนุบาลเพื่อเป็นการปูรากฐานไปสู่ขั้นประถมศึกษา และ

2) การพัฒนาบุคลากร ในด้านการวางแผน (P) ผู้บริหารต้องประชุม วางแผน กำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรให้ตรงตามปัญหาและความต้องการของโรงเรียน สร้างความตระหนักให้ครูเพื่อให้ครูเข้าใจในบทบาทของตนเองในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล ให้คำแนะนำกับครูได้ ควรมีการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในระดับชั้นอนุบาลอย่างชัดเจนและทั่วถึง ในการส่งเสริมและสนับสนุนครูอนุบาลในการแสวงหาความรู้ การเข้าอบรม การศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบเพื่อเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการวิถีพุทธสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างเหมาะสม ในด้านการปฏิบัติ (D) ผู้บริหารต้องจัดอบรมที่ตอบสนองความต้องการของครู โดยมีการจัดอบรมทั้งภายในและภายนอก เพราะการจัดอบรมที่ตรงตามเป้าหมายและความต้องการเฉพาะของโรงเรียนจะเป็นการตอบสนองการพัฒนาครูที่เป็นระบบ ผู้บริหารต้องเข้าใจบทบาทของครู

อนุบาล และครูต้องสนับสนุนนโยบายของผู้บริหารอย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้ครูมีกำลังใจในการทำงานและสามารถต่อยอดนำไปสู่การปฏิบัติของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูมีการช่วยเหลือครูด้วยกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร ในด้านการประเมิน (C) ผู้บริหารต้องมีการนิเทศ ตรวจสอบและติดตามการจัดการเรียนของครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ และในด้านการปรับปรุงแก้ไข (A) โรงเรียนต้องมีการพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน และ สร้างความตระหนักให้ครูเพื่อให้ครูเข้าใจในบทบาทของตนเองในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาลตามแผนที่วางไว้

3) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในด้านการวางแผน (P) โรงเรียนควรประชุมวางแผน เตรียมความพร้อมให้ครูอนุบาลและผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และโรงเรียนต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยหลักสูตรปฐมวัย 2546 เพราะเป็นหลักสูตรที่มีมุ่งทั้งทาง ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาแนววิถีพุทธที่จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้บริหารและครูอนุบาลควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกัน เพื่อเป็นการวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ในด้านการปฏิบัติ (D) โรงเรียนควรมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล รวมทั้งกำหนดระยะเวลาในการประเมินผล (C) การใช้หลักสูตรสถานศึกษา และปรับปรุง (A) หลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

4) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ในด้านการวางแผน (P) โรงเรียนควรมีการวางแผนจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองวัดกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อจะตอบสนองเป้าหมายของโรงเรียน ในด้านการปฏิบัติ (D) โรงเรียนควรมีจัดกิจกรรมให้ความรู้ จัดอบรม วิชาความเป็นพ่อแม่ อบรมปฏิบัติธรรมให้ผู้ปกครอง พระสงฆ์เข้ามาเทศน์และร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นทุกสัปดาห์ เพื่อให้เด็กซึมซับและเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และวัด ในการประเมินผล (C) โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข (A) การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธที่ควรเป็น ใน 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1) การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ในด้านการวางแผน (P) โรงเรียนควรประชุมวางแผน และกำหนดนโยบายการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน โดยกำหนดหลักการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการวิถีพุทธในทุกกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้เด็ก กำหนดกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเอง เรียนรู้ธรรมชาติ และเรียนรู้วิถีชีวิตประจำวัน ในด้านการปฏิบัติ (D) โรงเรียนควรจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่มีการวางแผนจัดทำในช่วงปิดภาคเรียน ในการประเมินผล (C) การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ควรกำหนดให้หัวหน้าฝ่ายอนุบาลเป็นผู้รับมอบหมายหน้าที่ในการตรวจสอบแผนการจัดประสบการณ์จากครูอนุบาล และปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาสาระให้ถูกและเหมาะสมกับวัย เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป ผู้บริหารควรจัดอบรมครูในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยการศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธที่มีการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เพื่อเป็นตัวอย่างให้ครูรู้แล้วเข้าใจวิธีการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธ และในการปรับปรุงแก้ไข (A) ควรมึนโยบายในการตรวจแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์ให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาล

2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ในด้านการวางแผน (P) ครูควรออกแบบและวางแผนการจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้กิจวัตรประจำวัน ในด้านการปฏิบัติ (D) ครูต้องฝึกฝนให้เด็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรให้กลายเป็นวิถีธรรมชาติที่เด็กต้องเรียนรู้ ในชีวิตประจำวันของตนเองช่วยเหลือ ดูแลตนเองได้ เช่น การจัดเก็บของใช้ส่วนตัว การดูแลความสะอาดของร่างกาย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การจัดเก็บของหลังการใช้งาน สามารถปฏิบัติตามกติกาและข้อตกลงได้ดี เข้าใจในกฎระเบียบ มีกิริยามารยาทที่ดี เช่นการไหว้ การพูดไพเราะ สามารถปฏิบัติตนในพิธีกรรม หรือสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ผู้ปกครองควรสนับสนุนนโยบายการจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้กิจวัตรประจำวัน ฝึกให้เด็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรให้กลายเป็นวิถีธรรมชาติที่เด็กต้องเรียนรู้ เพื่อเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและโรงเรียน โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้ผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน ในการประเมินผล (C) ครูควรจัดบันทึก และสังเกตการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของเด็กเพื่อนำไปสู่การ ปรับปรุงแก้ไข (A) และออกแบบและวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กต่อไป

3) การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ในด้านการวางแผน (P) ผู้บริหารมีการวางแผนนโยบายที่ชัดเจนการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ทั้งระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและครู ครูกับครูด้วยกัน ส่งผลให้เกิดความรักและความเข้าใจกัน และเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน และส่งผลให้มีการปฏิบัติ (D) จากทุกฝ่ายโดยมีการร่วมมือกันจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้มีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมายของทุกฝ่าย ครูอนุบาลเป็นแบบอย่างที่ดีที่ดีให้เด็ก เนื่องจากครูอยู่ใกล้ชิดกับเด็ก ครูจะต้องมีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำ หรือเป็นตัวอย่างให้ในทางที่ถูกต้องอย่าง ต้องเป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับเด็ก มีจิตใจดี มีความเมตตาต่อเด็ก เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก มีความใกล้ชิดเป็นกันเองกับเด็ก ให้เด็กเชื่อมั่นและไว้วางใจครู มีความยืดหยุ่นสูงกับเด็ก ต้องเป็นผู้นำในการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ที่ดี ผู้บริหารมีการตรวจสอบหรือประเมิน (C) การมีปฏิสัมพันธ์ของของทุกฝ่ายทั้งความสัมพันธ์ที่ดีของผู้ปกครองกับครู หรือครูกับครูด้วยกันเอง เพื่อให้โรงเรียนบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรอย่างสม่ำเสมอ และต้องมีการปรับปรุงแก้ไข (A) รับมือกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ป้องกันปัญหาของครูไม่ให้เกิดเหตุการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ที่ส่งผลให้ความเป็นกัลยาณมิตรลดลง

4) การประเมินผล ในด้านการวางแผน (P) ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายในการประเมินผลอย่างชัดเจน กำหนดระยะเวลาในการรายงานผลให้ผู้ปกครองทราบเป็นรายสัปดาห์หรือรายเดือน เพื่อให้ผู้ปกครองทราบพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างละเอียดและสม่ำเสมอ ในด้านการปฏิบัติ (D) ครูควรสังเกตพฤติกรรมเด็กและบันทึกพฤติกรรมของเด็กขณะทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งรายงานพฤติกรรมประเมินพัฒนาการ และแจ้งผลประเมินการเรียนรู้ให้ผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ ควรจัดทำรายงานการประเมินผลให้ผู้ปกครองทราบผ่านทางสรุปการเรียนการสอน ในสมุดสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นรายสัปดาห์ เพื่อพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่องร่วมกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน ในการประเมินผล (C) โรงเรียนควรตรวจสอบว่าวิธีการที่ใช้ในการประเมินเหมาะสมหรือไม่ ถ้าหากวิธีการประเมินอย่างไรไม่สม โรงเรียนควรวางแผนและปรับปรุงแก้ไข (A) วิธีการประเมินให้มีความเหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาลต่อไป

4.3 ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธที่ควรเป็น ใน 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1) กิจวัตรประจำวัน ในด้านการวางแผน (P) ครูควรวางแผนจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันของเด็ก เพื่อพัฒนาชีวิตให้สัมพันธ์กับกิจวัตรประจำวันทั่วไปของเด็ก เช่น นั่งสมาธิหน้าเสาธง นั่งสมาธิก่อนเรียน สวดมนต์ ในด้านการปฏิบัติ (D) ครูต้องฝึกฝนระเบียบวินัยให้เด็กฝึกให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง มาถึงโรงเรียนจัดเก็บ กระเป๋า อุปกรณ์ของของใช้ของตัวเองเข้าที่

รับผิดชอบหน้าที่ของตัวเอง มีการออกแบบ กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดเป็น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากมาจากวิถีชีวิตของเด็ก ออกแบบกิจกรรมให้เป็นวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติที่ เกิดขึ้นในชีวิตจริง เพื่อให้เด็กเกิดการ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ตามหลักวิถีพุทธ ในการประเมินผล (C) ครู อนุบาลต้องมีการจนบรรทุกพฤติกรรมเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการ ปรับปรุงแก้ไข (A) การฝึกกิจวัตรประจำวันที่เหมาะสมกับเด็กและพัฒนาเด็กได้เป็นรายบุคคล

2) กิจกรรมทางศาสนา ในด้านการวางแผน (P) ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมโดย ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญสำคัญทางศาสนา เช่น กิจกรรมสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาในวัน มาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ไปวัดเวียนเทียนในวันสำคัญ ทำบุญตักบาตรทุกวันพระ หรือ วันพระประจำสัปดาห์ที่ทางโรงเรียนกำหนดขึ้น ผู้บริหารควรมีการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการ จัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างเหมาะสม ในด้านการปฏิบัติ (D) ครูอนุบาลควรมีบทบาทใน การออกแบบกิจกรรมร่วมกับครูในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อให้เด็กวัยอนุบาลมีบทบาทในการเข้าร่วม กิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ในการประเมินผล (C) ครูอนุบาลต้องประเมินผลกิจกรรมทางศาสนาว่า เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาลหรือไม่ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข (A) กิจกรรมทางศาสนาให้มีความ เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาลต่อไป

3) กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในด้านการวางแผน (P) ผู้บริหารควรมี นโยบายในการจัดโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับวัยอนุบาล ด้วยโครงการคุณธรรม จริยธรรม หรือปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานที่ง่ายและเหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล เช่น โครงการออมทรัพย์ โครงการธนาคารขยะ ปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ รู้วิธีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมต่างๆที่อยู่ใน โครงการจะช่วยให้ช่วยขัดเกลาให้นักเรียนเป็นคนดีมี คุณธรรมมีวินัย เป็นคนเก่งและมีความสุข ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมหรือโครงการสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่าง ทั่วถึง ในด้านการปฏิบัติ (D) ครูอนุบาลควรมีบทบาทในการกำหนดโครงการคุณธรรมจริยธรรม สำหรับเด็กวัยอนุบาล เพื่อให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ในการประเมินผล (C) ครูอนุบาล ต้องประเมินผลกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมว่าเหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาลหรือไม่ พร้อมทั้ง ปรับปรุงแก้ไข (A) กิจกรรมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้มีความเหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล ต่อไป

4.4 ด้านกายภาพ ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธที่ควรเป็น ใน 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1) สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ในด้านการวางแผน (P) ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้ชัดเจน และมอบหมายให้ครูหัวหน้าระดับชั้นอนุบาลหรือผู้บริหารเป็นผู้ตรวจสอบการจัดสภาพแวดล้อม ควรจัดหาสื่อ และอุปกรณ์ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัยเด็ก ในด้านการปฏิบัติ (D) ครูควรจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก มีสื่อที่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก จัดวางสื่อให้เด็กสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา ควรมีการจัดหาสื่อที่หลากหลาย สื่ออุปกรณ์จากธรรมชาติ สื่อในท้องถิ่น สื่อจากของจริงที่ใช้ในชีวิตประจำวัน นำมาประยุกต์ใช้ใหม่เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ครูควรจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เป็นธรรมชาติที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ในการประเมินผล (C) ผู้บริหารและครูอนุบาลต้องร่วมกันประเมินผลการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข (A) สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ

2) สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ในด้านการวางแผน (P) ผู้บริหารควรมีนโยบายในการจัดสภาพแวดล้อม บริเวณโรงเรียนและอาคารเรียนสะอาด มีระเบียบเรียบร้อย มุ่งเน้นที่เป็นธรรมชาติตาม รมรื่น บริบทของโรงเรียน มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีป้ายนิเทศ และป้ายคำสอนตามจุด จัดสรรงบประมาณในการจัดพื้นที่ภายในโรงเรียนสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างชัดเจนและทั่วถึง กำหนดนโยบายในการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาลโดยเฉพาะ ในด้านการปฏิบัติ (D) โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้เด็กวัยอนุบาลได้ใช้พื้นที่ต่างๆภายในบริเวณโรงเรียน ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ครูมีควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข (A) สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้พร้อมใช้งานตลอดปีการศึกษา

3) แหล่งเรียนรู้ ในด้านการวางแผน (P) ผู้บริหารและครูควรร่วมกันจัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียน มีการจัดหาแหล่งเรียนรู้จากชุมชนใกล้เคียงและบริเวณโดยรอบโรงเรียน เช่น วัด ศูนย์นิทรรศการ เรียนรู้วิถีชาวบ้าน เรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชน ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณสำหรับเด็กวัยอนุบาลในการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึงและเหมาะสมกับวัย ในด้านการปฏิบัติ (D) โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้เด็กวัยอนุบาลได้ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ในการประเมินผล (C) โรงเรียนควรมีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุง (A) และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาลต่อไป

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียน
วิถียุทธ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของ
โรงเรียนวิถียุทธ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐาน
ชีวิต และด้านกายภาพ

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร และครูอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ
ในภาคกลางใน 4 สังกัด ผู้วิจัยกำหนดตัวอย่างประชากรโดยการสุ่มแบบหลายชั้นตอน คำนวณหา
จำนวนตัวอย่างประชากรผู้บริหารและครูอนุบาลในแต่ละสังกัดตามจำนวนของโรงเรียน ได้ตัวอย่าง
ประชากรจำแนกตามสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้บริหารจำนวน
283 คน และครูอนุบาล จำนวน 297 คน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นผู้บริหาร
จำนวน 4 คน และครูอนุบาล จำนวน 8 คน สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นผู้บริหารจำนวน
51 คน และครูอนุบาล จำนวน 54 คน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้บริหาร จำนวน 15 คน
และครูอนุบาล จำนวน 16 คน สำหรับผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ สังกัด และสำรวจใช้
วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ คือ โดยใช้เกณฑ์จากการตอบแบบสอบถามที่ได้คะแนนสูงสุด 2
ลำดับของแต่ละสังกัด โดยจำแนกเป็นผู้บริหาร สังกัดละ 2 คน และครูอนุบาล สังกัดละ 2 คน รวม
ทั้งสิ้นจำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 6 ชุด ประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด ได้แก่
แบบสอบถามผู้บริหาร และแบบสอบถามครูอนุบาล แบบสัมภาษณ์ 2 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์
ผู้บริหาร และแบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล แบบสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนการสอน 1 ชุด และ
แบบสำรวจเอกสารและการจัดสภาพแวดล้อม 1 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยการ
แจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย หาค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์
สำรวจ และสังเกต โดยการนำข้อมูลมาสรุปเนื้อหาสรุป แยกคำตอบเป็นหมวดหมู่ และนำเสนอข้อมูล
เชิงบรรยายตามประเด็น

สรุปผลการวิจัย

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต และด้านกายภาพ ใน 4 สังกัด สรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารทั้ง 4 สังกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.5 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 72.1 มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 74.7 โดยจบการศึกษาจากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 79.9 มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน 1- 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.1 ระยะเวลาในการบริหารงานโรงเรียนที่สังกัดอยู่ปัจจุบัน 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.0 และมีประสบการณ์ในการเข้าอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ คิดเป็นร้อยละ 72.4

1.2 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 สังกัด เป็นเพศชายจำนวน 4 คน และเพศหญิงจำนวน 4 คน โดยผู้บริหารเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 4 คน และรองผู้อำนวยการจำนวน 4 คน ผู้บริหารจบการศึกษาระดับปริญญาโท จากสาขาบริหารการศึกษา 5 มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร 20 - 30 ปีขึ้นไปจำนวน 2 คน มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร 10 ปีขึ้นไปจำนวน 5 คน

1.3 ข้อมูลจากแบบสอบถามครูอนุบาล พบว่า ครูอนุบาลทั้ง 4 สังกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 99.1 มีอายุระหว่าง 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.6 วุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 83.6 โดยจบการศึกษาจากสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 55.2 มีประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาล 1- 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.0 ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาคือ และมีประสบการณ์ในการเข้าอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ คิดเป็นร้อยละ 58.7

1.4 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล พบว่า ครูอนุบาลทั้งหมดเป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 2 คน อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 5 คน อายุต่ำกว่า 30 ปีจำนวน 1 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ จำนวน 6 คน และสาขาการจัดการ จำนวน 2 คน มีประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล 11 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน ประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล 4 -10 ปี จำนวน 2 คน ตามลำดับ

2. ข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกสังกัด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านกายภาพ

สำหรับครูอนุบาล พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกสังกัด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านกายภาพ

2.2 ข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธจำแนกรายด้านมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารทั้ง 4 สังกัด มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุดคือ การพัฒนาบุคลากร ครูอนุบาลทั้ง 4 สังกัด มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ

2.2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารทั้ง 4 สังกัด มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติมากที่สุดคือ การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ รองลงมาคือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ตามลำดับ

ครูอนุบาล ทั้ง 4 สังกัด มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติมากที่สุดคือ การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ รองลงมาคือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ และการประเมินผล ตามลำดับ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูอนุบาล ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูอนุบาลทั้ง 4 สังกัด ทุกท่านเห็นด้วยกับการจัดการศึกษาตามแนววิถียุทธตั้งแต่้วยอนุบาลอย่างจริงจัง ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่าเสมอ และต้นสังกัดต้องมโนบายที่ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนตามแนววิถียุทธ ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้นและเน้นปฏิบัติจริง

ข้อมูลจากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนขอครูอนุบาล พบว่า ครูอนุบาลทั้ง 4 สังกัด มีการกำหนดตารางกิจกรรมประจำวันภายในห้องเรียนครูอนุบาลในสังกัด ฝึกให้เด็กจัดเก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่ รู้จักดูแลของใช้ตนเอง รับผิดชอบในหน้าที่ ครูเล่านิทานคุณธรรมนำเข้าสู่กิจกรรมเสริมประสบการณ์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ข้อมูลจากการสำรวจ ซึ่งเป็นการสำรวจเอกสารการจัดทำแผนการจัด
ประสบการณ์และการประเมินผล พบว่า ครูอนุบาลในสังกัดสำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา
เอกชน จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้เป็นไปตาม
กระบวนการของไตรสิกขา ครบทั้งศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเอกสารอย่างชัดเจนทุกหน่วยการเรียนรู้ มี
การบันทึกหลังสอนทุกครั้ง

2.2.3 ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต พบว่า ครูอนุบาล ทั้ง 4 สังกัด มีการปฏิบัติใน
ระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติมากที่สุด คือ กิจกรรมประจำวัน
รองลงมา คือ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และกิจกรรมทางศาสนา ตามลำดับ

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีค่าเฉลี่ยของ
คะแนนปฏิบัติมากที่สุด คือ กิจกรรมประจำวัน สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติใน
ระดับมากทุกรายการ โดยกิจกรรมประจำวัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนปฏิบัติระดับมากที่สุด สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการจ
บรยากาศปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนปฏิบัติมากที่สุด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี
การปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนปฏิบัติ
มากที่สุด

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูอนุบาล ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต พบว่า
องค์ประกอบย่อยด้านกิจกรรมประจำวัน ครูอนุบาลทั้ง 4 สังกัด จัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวิถี
ชีวิตประจำวันของเด็ก เพื่อพัฒนาชีวิตให้สัมพันธ์กับกิจกรรมประจำวันทั่วไปของเด็ก ออกแบบกิจกรรม
การเรียนการสอนให้เกิดเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากมาจากวิถีชีวิตของเด็กที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

2.2.4 ด้านกายภาพ พบว่าผู้บริหาร ทั้ง 4 สังกัด มีการปฏิบัติในระดับมากทุก
รายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติมากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน
รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และด้านแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ

ครูอนุบาล พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มี
ค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติมากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน รองลงมา คือ
สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน พบว่า ครูอนุบาลทั้ง 4 สังกัดจัดสภาพใน
ห้องเรียนจัดห้องเรียนให้มีความสะอาดเน้นการจัดห้องเรียนที่เป็นธรรมชาติที่ส่งเสริมให้เด็กเกิด
การเรียนรู้ในชีวิตประจำวันตามบริบทของโรงเรียน จัดพื้นที่สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัวสำหรับเด็กและ
ครูอย่างเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน พื้นที่สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัวสำหรับเด็กจัดวางเพื่อให้เด็กสามารถ

เก็บค่าใช้จ่ายของตนเองได้อย่างเป็นระเบียบ

สภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนทั้ง 4 สังกัด จัดสภาพแวดล้อมภายใน บริเวณโรงเรียนและอาคารเรียนสะอาด มีระเบียบเรียบร้อย มุ่งเน้นที่เป็นธรรมชาติ รมรื่น บริบทของโรงเรียน มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีป้ายนิเทศ และป้าย คำสอนภายในบริเวณโรงเรียน

3. ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้วิจัยสรุปข้อมูลจำแนกตามด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการ ผู้วิจัยแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของ โรงเรียนวิถิพุทธที่ควรเป็น ใน 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

- 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ โรงเรียนควรวางแผนกำหนดหลักการ กำหนด วิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน และต้องจัดทำอย่างเป็นระบบ มีการปรับปรุง แก้ไขเป็นระยะเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนที่สำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างสม่าเสมอ
- 2) การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารต้องพัฒนาบุคลากรให้ตรงตามความปัญหา และความต้องการของโรงเรียน สร้างความตระหนักให้ครูเพื่อให้ครูเข้าใจในบทบาทของตนเองใน การจัดการกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล ให้คำแนะนำกับครูได้ ผู้บริหารต้องเข้าใจบทบาทของครูอนุบาล และครูต้องสนับสนุนนโยบายของผู้บริหารอย่างเกื้อกูลซึ่งกัน
- 3) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยหลักสูตรปฐมวัย 2546 เพราะเป็นหลักสูตรที่มีมุ่งทั้งทาง ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธที่จัดการเรียนรู้โดย บูรณาการตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลัก พระพุทธศาสนา ผู้บริหารและครูอนุบาลควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกัน เพื่อ เป็นการวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน และเหมาะสมกับเด็กวัย อนุบาล
- 4) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองวัด กับชุมชนอย่างสม่าเสมอเพื่อจะตอบสนองเป้าหมายของโรงเรียน

3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษา สำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธที่ควรเป็น ใน 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

- 1) การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ โรงเรียนควรจัดทำแผนการจัด ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน โดยกำหนดหลักการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการวิถิพุทธใน ทุกกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้เด็ก กำหนดกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับ

ตัวเอง ธรรมชาติ เรียนรู้กับธรรมชาติ และเรียนรู้วิถีชีวิตประจำวัน ผู้บริหารควรจัดอบรมครูในการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้โดยการศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธที่มีการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เพื่อเป็นตัวอย่างให้ครูรู้แล้วเข้าใจวิธีการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธ และควรมีนโยบายในการพัฒนาและปรับปรุงแผนการจัดการประสบการณ์ให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาล

2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ครูควรจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้กิจวัตรประจำวัน ฝึกให้เด็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรให้กลายเป็นวิถีธรรมชาติที่เด็กต้องเรียนรู้ ในชีวิตประจำวันของตนเองช่วยเหลือ ดูแลตนเอง ผู้ปกครองควรสนับสนุนนโยบายการจัดการประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้กิจวัตรประจำวัน ฝึกให้เด็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรให้กลายเป็นวิถีธรรมชาติที่เด็กต้องเรียนรู้ เพื่อเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและโรงเรียน

3) การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ผู้บริหารมีการวางแผนนโยบายที่ชัดเจน การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ทั้งระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและครู ครูกับครูด้วยกัน ส่งผลให้เกิดความรักและความเข้าใจกัน และเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันส่งผลให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้มีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมายของทุกฝ่าย

4) การประเมินผล ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายในการประเมินผลอย่างชัดเจน กำหนดระยะเวลาในการรายงานผลให้ผู้ปกครองทราบเป็นรายสัปดาห์ หรือรายเดือน เพื่อให้ผู้ปกครองทราบพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างละเอียดและสม่ำเสมอ ครูควรสังเกตพฤติกรรมเด็กและบันทึกพฤติกรรมของเด็กขณะทำกิจกรรม หลังทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

3.3 ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธที่ควรเป็น ใน 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1) กิจวัตรประจำวัน ครูควรจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันของเด็ก เพื่อพัฒนาชีวิตให้สัมพันธ์กับกิจวัตรประจำวันทั่วไปของเด็ก เช่น นั่งสมาธิหน้าเสาธง นั่งสมาธิก่อนเรียน สวดมนต์ ฝึกวินัยให้เด็ก ออกแบบกิจกรรมให้เป็นวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง เพื่อให้เด็กเกิดการ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ตามหลักวิถีพุทธ

2) กิจกรรมทางศาสนา ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมโดยส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญสำคัญทางศาสนา เช่น กิจกรรมสัปดาห์ส่งเสริมศาสนาในวันสำคัญ ทำบุญตักบาตรทุกวัน พระ ผู้บริหารควรมีการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างเหมาะสม ครูอนุบาลควรมีบทบาทในการออกแบบกิจกรรมร่วมกับครูในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อให้เด็กวัยอนุบาลมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

3) กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารควรมีนโยบายในการจัดโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับวัยอนุบาล ด้วยโครงการคุณธรรมจริยธรรม หรือปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานที่ง่ายและเหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล และควรจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมหรือโครงการสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างทั่วถึง

3.4 ด้านกายภาพ ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธที่ควรเป็น ใน 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1) สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ผู้บริหารควรถูกกำหนดนโยบายในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้ชัดเจน และมอบหมายให้ครูหัวหน้าระดับชั้นอนุบาลหรือผู้บริหารเป็นผู้ตรวจสอบการจัดสภาพแวดล้อม ควรจัดหาสื่อ และอุปกรณ์ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัยเด็ก ครูควรจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก มีสื่อที่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก ควรจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เป็นธรรมชาติที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

2) สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ผู้บริหารควรมีการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนและอาคารเรียนสะอาด มีระเบียบเรียบร้อย มุ่งเน้นที่เป็นธรรมชาติตาม ธรรมชาติ มีป้ายนิเทศ และป้ายคำสอนภายในโรงเรียน เปิดโอกาสให้เด็กวัยอนุบาลได้ใช้พื้นที่ต่างๆภายในบริเวณโรงเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้

3) แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารและครูควรจัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียน มีการจัดหาแหล่งเรียนรู้จากชุมชนใกล้เคียง และบริเวณโดยรอบโรงเรียน เช่น วัด ศูนย์นิทรรศการ เรียนรู้วิถีชาวบ้าน เรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชน จัดสรรงบประมาณสำหรับเด็กวัยอนุบาลในการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึงและเหมาะสมกับวัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การดำเนินตามวงจรบริหารงานคุณภาพที่เป็นระบบและต่อเนื่องนำไปสู่คุณภาพของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ผลการวิจัยโดยภาพรวมพบว่า ทุกสังกัดมีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธได้ดี ในทุกด้าน ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารและครูอนุบาล ทั้ง 4 สังกัดมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธที่ชัดเจน โรงเรียนได้วางแผนกำหนดหลักการ การกำหนดวิสัยทัศน์ และ

เป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรม สอดคล้องแนวคิดการจัดการศึกษาวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ที่ระบุว่าการจัดการศึกษาอาศัยหลักไตรสิกขาเป็นแกนหลักใน กระบวนการจัดการการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ใน 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และพัฒนาเด็กทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตราที่ 6 บัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ด้านการเรียนการสอนทั้ง 4 สังกัดมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในระดับมาก เนื่องต้นสังกัดมี การกำหนดการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน โดยมีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อ พัฒนาเด็กตามหลักไตรสิกขา ให้เด็กได้เรียนรู้ ศีล สมาธิและปัญญา หรือให้เด็กเรียนรู้ผ่านหลัก คุณธรรมพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา

ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ผลการวิจัยพบว่าทั้ง 4 สังกัด มีการปฏิบัติระดับมาก เนื่องจากครูอนุบาลทุกท่านต้องจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิตเพื่อให้เป็นวิถีปฏิบัติในชีวิตของเด็ก ส่งเสริม กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันของเด็ก เพื่อพัฒนาชีวิตให้สัมพันธ์กับกิจวัตรประจำวันทั่วไปของ เด็ก เช่น นั่งสมาธิหน้าเสาธง นั่งสมาธิก่อนเรียน สวดมนต์ ฝึกวินัยให้เด็ก ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง จัดเก็บกระเป๋า อุปกรณ์ของของใช้ของตัวเองเข้าที่ รับผิดชอบหน้าที่ของตัวเอง ครูอนุบาลต้องมีการ ออกแบบกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากมาจากวิถี ชีวิตของเด็ก ออกแบบให้เป็นวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง การจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก วัยอนุบาล สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ที่มีการกำหนดคุณลักษณะด้านอันพึงประสงค์ ด้านอารมณ์ จิตใจ โดยกำหนดสภาพที่พึง ประสงค์ คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสม กับวัย และสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2547) ที่ระบุความสำคัญของโรงเรียนวิถีพุทธโดย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติและชีวิตที่แท้จริง ฝึกให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสม ตั้งแต่ระดับการใช้ชีวิตทั่วไป คือ การกิน อยู่ ดู ฟัง โดยผ่านระบบการศึกษาที่เรียกว่า ไตรสิกขา ที่เป็นการพัฒนาการ ความประพฤติ จิตใจและปัญญา

ด้านกายภาพ ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูอนุบาล ทั้ง 4 สังกัด มี การปฏิบัติระดับมาก เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนส่งผลต่อ การเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนมีความสะอาด เน้นการจัดห้องเรียนที่เป็น ธรรมชาติที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน มีการจัดพื้นที่สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัว สำหรับเด็กและครูอย่างเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน พื้นที่สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัวสำหรับเด็กจัดวาง

เพื่อให้เด็กสามารถเก็บของใช้ของตนเองได้อย่างเป็นระเบียบ มีการจัดมุมประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ เช่น มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมสมาธิ ภายในบริเวณห้องเรียนมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมได้อย่างเพียงพอต่อจำนวนเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ ส่งเสริมให้มีความคิดอย่างอิสระ ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากสภาพแวดล้อมรอบตัวสามารถสร้างความรู้สึกรัก และสร้างแรงจูงใจให้เด็กอยากรู้ อยากเห็น ในการจัดสภาพแวดล้อมจำเป็นต้องคำนึงถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นสำคัญ Click (2008) ได้ให้ความหมายของการจัดสภาพแวดล้อมไว้ว่า การจัดสภาพแวดล้อม คือ การดำเนินการทางกายภาพ และทางสังคมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กที่จะเกิดขึ้น โดยแบ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนควรยึดหลักความสะอาด เน้นการจัดห้องเรียนที่เป็นธรรมชาติที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาและการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตประจำวันของเด็ก สภาพแวดล้อมภายในบริเวณ เน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติตามบริบทของโรงเรียน ที่บริเวณโรงเรียนและอาคารเรียนสะอาด มีระเบียบเรียบร้อย เน้นบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ ร่มรื่น มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีป้ายนิเทศ และป้ายคำสอนตามจุด มีการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในบริเวณโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้ เช่น แปลงเกษตร สวนพฤกษศาสตร์ประจำโรงเรียน รวมทั้งมีการจัดหาแหล่งเรียนรู้จากชุมชนใกล้เคียงและบริเวณโดยรอบโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้กำหนดหลักการในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ บรรยากาศสงบเงียบ เรียบง่าย ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ร่มรื่น ใกล้ชิดชุมชน สะอาด มีระเบียบ มีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอเป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณธรรม และสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2549) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กวัยอนุบาล โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่สะอาด สงบ และเอื้อต่อการจัดกิจกรรม และการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ที่เน้นความสะอาดและความปลอดภัยของสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในโรงเรียน

2. การบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชนที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามเป้าหมายที่วางไว้

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูอนุบาล พบว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติมากที่สุด สอดคล้องกับผลจากการสังเกตการจัดการเรียนการสอน พบว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการจัดการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากมีนโยบายการบูรณาการวิถีพุทธในการจัดประสบการณ์ที่ชัดเจน ต้นสังกัดหรือผู้เกี่ยวข้องมีการจัดอบรมหรือ

กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์เพื่อให้ครูรู้และเข้าใจจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เป็นปัจจุบันและมีการบูรณาการกิจกรรมวิถีพุทธที่ชัดเจน ในทุกสาระการเรียนรู้ เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กตามหลักไตรสิกขา ให้เด็กได้เรียนรู้ ศิล สมาธิและปัญญา หรือให้เด็กเรียนรู้ผ่านหลักคุณธรรมพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา โรงเรียนต้องมีการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเอง ชุมชน สังคม และเรียนรู้การอยู่กับธรรมชาติ เน้นวิถีธรรมชาติ บูรณาการวิถีพุทธเข้าไปกิจกรรมประจำวัน ครูอนุบาลต้องได้รับการนิเทศจาก ผู้บริหาร หรือศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็ก โรงเรียน ต้องมีนโยบายในการวางแผนจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร เพราะเป็นส่วนที่สำคัญมาก เนื่องจากครูอยู่ใกล้ชิดกับเด็ก และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก ครูอนุบาลจะต้องมีคุณสมบัติที่จะ เป็นผู้ชี้แนะ แนะนำ หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นได้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้องอย่าง เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมเด็กปฐมวัยด้วยการจัดสภาพแวดล้อมและส่งเสริมอย่างถูกวิธีจะเป็น พื้นฐานของการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง การวางรากฐานที่ดีให้กับเด็กปฐมวัยจึงเท่ากับเป็นการเตรียม สร้างพลเมืองที่ดีมีคุณภาพให้กับประเทศชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องพัฒนาและส่งเสริม จริยธรรมให้กับเด็กตั้งแต่แรกเริ่ม สอดคล้องกับ Decker และ Decker (2005) กล่าวถึงการจัด การศึกษาระดับปฐมวัยว่า โรงเรียนอนุบาลเป็นโรงเรียนที่เตรียมเด็กสู่สังคมในอนาคต การเรียน การสอนจะยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล ควรตระหนักถึงภาระงานงานการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ และได้ กำหนดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ ในองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการว่า การดำเนินงานด้าน การบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรกำหนดบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติของบุคลากร จัดหาบุคลากร ให้ตรงกับภาระงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งให้ คำแนะนำแก่บุคลากร จัดกิจกรรมเสริมแรง สร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากร ในการดำเนินงานด้าน การเงินและงบประมาณ ผู้บริหารควรวางแผนงบประมาณการใช้จ่ายล่วงหน้า จัดทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ จัดลำดับความสำคัญของการใช้จ่าย โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน

3. ความรู้ความเข้าใจในแนวทางการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธของผู้บริหารและครู ก่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

จากการสำรวจข้อมูลพบว่า ครูอนุบาลเคยเข้าอบรมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 58.7 และจากการสำรวจปัญหาพบว่าโรงเรียนมีปัญหาด้านการขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาครูมากที่สุด จากการสัมภาษณ์ และสำรวจเอกสารพบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นสังกัดเดียวที่ครูอนุบาลจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดย

บูรณาการวิถีพุทธ และมีการจัดอบรมครูอนุบาลในการจัดการเรียนการสอนวิถีพุทธ ดังนั้นโรงเรียนสังกัดอื่นๆ มีการอบรมครูอนุบาลตามที่ต้นสังกัดจัดอบรม ซึ่งครูอนุบาลจะไม่มีส่วนร่วมในการอบรมตามที่จัดไว้ โรงเรียนควรมีการจัดอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูอนุบาลเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ และเข้าใจหลักการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ นอกจากนี้โรงเรียนต้องจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาครูให้มีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนวิถีพุทธ พัฒนาครูอนุบาลให้มีคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ช่วยบอก ช่วยสอน เป็นตัวอย่างที่ดีให้ผู้อื่น ควรมีการจัดการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรม ตามนโยบายการบูรณาการวิถีพุทธ ต้นสังกัดหรือผู้เกี่ยวข้องต้องมีการจัดอบรมหรือกำหนดแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการที่ประสพการณ์ที่เป็นปัจจุบัน และมีการบูรณาการกิจกรรมวิถีพุทธที่ชัดเจน การจัดอบรมเพื่อให้ความรู้ครู ให้รู้ เข้าใจ และสามารถจัดทำแผนการจัดการที่ประสพการณ์ในทุกสาระการเรียนรู้ เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กตามหลักไตรสิกขา ครูอนุบาลต้องได้รับการนิเทศจากผู้บริหาร หรือศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กวัยอนุบาล สอดคล้องแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษา (2547) ที่ระบุว่า แนวทางการดำเนินการและการพัฒนาของโรงเรียนวิถีพุทธเบื้องต้นที่โรงเรียนนำไปปรับใช้ประกอบด้วยการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ การดำเนินงานและขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ในขั้นตอนการเตรียมการ เป็นการเตรียมสิ่งที่จะทำให้การพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นไปได้โดยสะดวกต้องคำนึงถึงการเตรียมการในด้านการเตรียมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรด้วย เพราะว่าครูและผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1. สำหรับผู้บริหาร

1.1 ผู้บริหารควรความสำคัญกับการมีการจัดอบรม สัมมนาครูและบุคลากรในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธอย่างเป็นระบบและเท่าเทียมกันทุกคน เพื่อให้ครูอนุบาลมีความรู้ความเข้าใจการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ

1.2 ผู้บริหารควรมีกำหนดเป้าหมายในการจัดทำหลักสูตรการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรม

2. สำหรับครูอนุบาล

- 2.1 ครูอนุบาลควรศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธให้เข้าใจเพื่อการจัดการเรียนรู้วิถีพุทธให้เด็กวัยอนุบาลอย่างถูกต้อง
- 2.2 ครูควรมีการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธที่ชัดเจน
- 2.3 ควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมวิถีพุทธสำหรับเด็กวัยอนุบาลและเชื่อมโยงไปถึงระดับประถมศึกษา
- 2.4 ครูควรจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นธรรมชาติเหมาะแก่การเรียนรู้และสอดคล้องกิจวัตรประจำวันของเด็ก

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับเด็กวัยอนุบาล โดยนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิถีพุทธที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยอนุบาล และเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้กับโรงเรียนที่สนใจการจัดการเรียนรู้วิถีพุทธ
2. ควรมีการวิจัยในลักษณะการให้ความรู้แก่ครูอนุบาลในการจัดการเรียนรู้วิถีพุทธเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมัสสร อินทรบำรุง. (2547). มิติใหม่การศึกษาปฐมวัย. วารสารศึกษาศาสตร์ 1(2).
- กรมวิชาการ. (2540). คู่มือพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาการบริหารระบบคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- กรมวิชาการ. (2542). การประกันคุณภาพของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. (2549). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิชสํารายราชภัฏ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). โรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- คูเมะ, ฮิโตชิ. (2540). Management By Quality (MBQ). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส.เอเชียเพลส จำกัด.
- จํารัส นองมาก. (2544). ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2551). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรเจอดพร รัตนพันธ์. (2547). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สวีริยาสาส์น.

- บุษบง ต้นติววงศ์ และศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2551). **สุนทรียะสำหรับเด็กปฐมวัย**. วารสารครุศาสตร์, 36(1), 70-85.
- ประเวศ วะสี. (2546). **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ปิยวรรณ คงวัดใหม่. (2546). **สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาปฐมวัยพุทธ**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2547). **การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น**. กรุงเทพมหานคร: อุกาการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). **โรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). **การศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: เอพีกราฟฟิคส์ดีไซน์.
- รัศมี ต้นเจริญ. (2544). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). **การจัดการคุณภาพจาก: จาก TQC ถึง TQM, ISO 9000 และการประกันคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรีย์ ร่วมคิด. (2547). **การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย**. เลย: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิไล วิทย์ประเสริฐกุล. (2549). **การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร**. (ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ .2555-2559**. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร. (2553). **รายงานผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). **นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ. 2545 – 2549**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.**

2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

(2554). **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ระดับการศึกษา**

ปฐมวัย (2-5 ปี) ฉบับสถานศึกษา พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรอง
มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ.**

2552-2559). : ฉบับสรุป. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. (2554). **แผนพัฒนา**

เด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ด้านสิทธิเด็ก เพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของ

**คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการ
ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ.** กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). **การจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะ.** กรุงเทพมหานคร: สถิติ

พยากรณ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). **สรุปผลที่สำคัญการสำรวจภาวะทางสังคม วัฒนธรรม พ.ศ.**

2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา. (2552). **รายงานความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย**

ปี 2551-2552. กรุงเทพมหานคร: เพลลิน สตูดิโอ จำกัด.

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. (2552). **คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและ**

เยาวชน. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2554). **โรงเรียนวิถิพุทธ.**[20 มีนาคม 2557], จาก

<http://www.vitheeбудdha.com/main.php>

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2552). **แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2552-**

2563) กรุงเทพมหานครแห่งความน่าอยู่อย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ดาวฤกษ์คอมมู
นิเคชั่นส์.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2542). **การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ทักษะกระบวนการเผชิญ**

สถานการณ์. กรุงเทพมหานคร: โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2549). **บทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาจิตใจ.** กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.

โสธาร์ักษ์ ชุนรักญาติ. (2546). **การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถึพุทธ**. (ปริญญา
มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Arce, E. M. (2000,). **Curriculum for Young Children: An Introduction**. New York:
Thomson Delmar Learning.

Click, P. M. (2008). **Administration of Programs for Young Children**. New York:
Thomson Delmar Learning.

Deborah, H. S. (2008). **Construction Ideas And Theories About Quality:The
Account Of Young Children In Two Early childhood Classroom In
Singapore**. Doctor's Thesis, Queensland University of Technology,
Queensland.

Decker, C. A., and Decker, J. R. (2005). **Planning and Administering Early
Childhood**. New Jersey: Merrill Publishing Company.

Deming, W.E. (2000). **Out of the crisis**. Cambridge: Massaschnsette Institute of
Technology.

Erden, E. (2010). **Problems That Preschool Teachers Face In The Curriculum
Implementation**. Master's Thesis, Middle East Technical The Graduate School
Of Social Sciences.

GorDon, A. M. and Williams B.K. (1995). **Beginnings and Beyond**. New York: Delmar.

Kilderry, A. D. (2012). **Teacher decision making in early childhood education**.
Doctor's Thesis, Queensland University of Technology.

National Association for the Education of Young Children. (2012). **NAEYC Early
childhood program standards and accreditation criteria**. Retrieved 20
September 2012,form

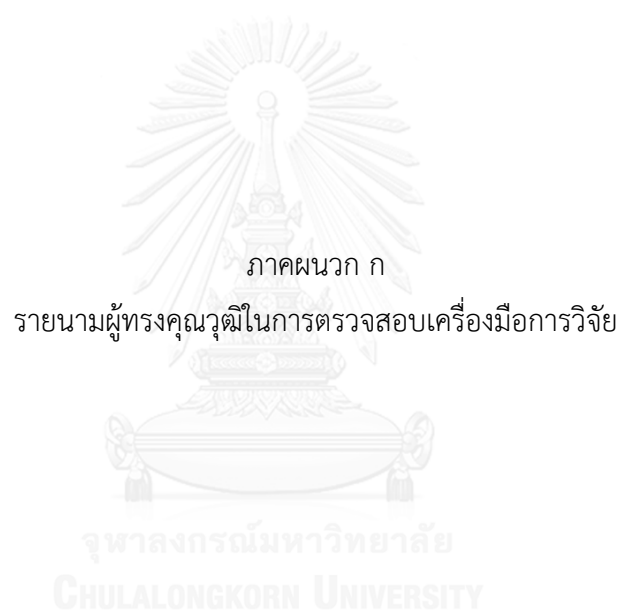
<http://www.naeyc.org/files/academy/file/AllCriteriaDocument.pdf>

Simpson, A. (2005). **NAEYC Board Approves New Standards for Early Childhood
Programs**. Retrieved 13 February 2013, form
<https://oldweb.naeyc.org/about/releases/20050426.asp>

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์	ประธานหลักสูตรประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาพิมพ์ อุสาโห	อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์ สุนิสา ชื่นเจริญสุข	ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ ฝ่ายอนุบาล
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ภาคผนวก ข

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (IOC)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 31 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามผู้บริหาร (IOC)

ประเด็นคำถาม	สรุปค่า IOC
1. ด้านการบริหารจัดการ	
1.1. การกำหนดวิสัยทัศน์	
1) ท่านนำข้อมูลด้านต่างๆ มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน	1
2) ท่านกำหนดให้ ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาและร่วมกันพิจารณา กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน	1
3) ท่านกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน	1
4) ท่านกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล	0.6
5) ท่านประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้	0.3
6) ท่านมีการตรวจสอบปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด	0.6
7) ท่านนำผลการประเมินมาปรับใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนในครั้งต่อไป	0.6
8) ท่านมีการวางแผนเพื่อปรับปรุงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนในครั้งต่อไป	1
9) ท่านมีนโยบายในการกำหนดคุณลักษณะ ครูและบุคลากรให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาแนววิถีพุทธ เช่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ละเลิกจากอบายมุข ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตากรุณาและเป็นที่ยิ่งของเด็กได้	1
10) ท่านกำหนดแผนการพัฒนาคูประจำปีเพื่อพัฒนาโรงเรียนตามแนวทางวิถีพุทธ	1
11) ท่านพัฒนาคูและบุคลากรให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธได้อย่างมีคุณภาพ เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดศึกษาดูงานโรงเรียนแกนนำ	1

ตารางที่ 30 (ต่อ) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามผู้บริหาร (IOC)

ประเด็นคำถาม	สรุปค่า IOC
12) ท่านคัดเลือกครู และบุคลากรที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้ที่ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” ตามแนวทางวิถีพุทธ	1
13) ท่านนิเทศครูในการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธโดยใช้แนวทางเชิงบวกอย่าง สม่ำเสมอ	1
14) ท่านประเมินการปฏิบัติงานของครูแบบกัลยาณมิตร เช่น พิจารณาการปฏิบัติงาน อย่างเป็นธรรม ให้คำปรึกษาพร้อมจะชี้แนะและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	1
15) ท่านนำผลสรุปการนิเทศครูมาจัดอบรมครูและบุคลากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนตาม แนวทางวิถีพุทธ	1
16) ท่านส่งเสริมการเข้าอบรมพัฒนาวิชาชีพให้ความรู้ครูและบุคลากรเพื่อพัฒนา โรงเรียนตามแนวทางวิถีพุทธในครั้งต่อไป	1
1.3 การจัดทำหลักสูตร	
17) ท่านเตรียมความพร้อม สร้างความตระหนักให้แก่ครูบุคลากร คณะ กรรมการ สถานศึกษา ผู้นำชุมชนเพื่อให้เห็น ความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือ กันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	1
18) ท่านพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจก่อนการจัดทำหลักสูตร	0.6
19) ท่านกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวัยและความต้องการ ของเด็กวัยอนุบาลตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ	1
20) ท่านจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านใน ชุมชนโดยรอบ	1
21) ท่านประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบเป็นประจำทุกปี	1
22) ท่านสรุปผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมกับการจัดการศึกษา สำหรับเด็ก	0.6

ตารางที่ 30 (ต่อ) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามผู้บริหาร (IOC)

ประเด็นคำถาม	สรุปค่า IOC
1.4 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	
25) ท่านกำหนดนโยบายให้มีการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดแข่งกีฬาในชุมชน จัดค่ายครอบครัว	0.6
26) ท่านกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1
27) โรงเรียนของท่านมีการทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับวัด ในการเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ช่วยงานในโอกาสสำคัญของวัด ทำบุญร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	0.6
28) ท่านเปิดโอกาสให้วัดและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เสมอ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรมในโรงเรียน เชิญวิทยากรในชุมชนมาให้ความรู้เด็ก จัดตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา	1
29) ท่านเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนอยู่เป็นประจำ	0.6
30) ท่านและบุคลากรในโรงเรียนประเมินผลการจัดกิจกรรมที่ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม	0.6
31) ท่านนำผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัดและโรงเรียนอยู่เป็นระยะ	1
32) ท่านปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	1

ตารางที่ 30 (ต่อ) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามผู้บริหาร (IOC)

ประเด็นคำถาม	สรุปค่า IOC
2. ด้านกายภาพ	
2.1 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	
33) ท่านประชุมเตรียมการกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ	1
34) ท่านวางแผนจัดพื้นที่ในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ	1
35) ครูและบุคลากรของท่านจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ เช่น จัดห้องเรียนให้มีความสะอาด มีแสงสว่างที่เพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก จัดเก็บสื่อและอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย	1
36) ครูและบุคลากรของท่านของท่านจัดพื้นที่ภายในห้องเรียนที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ เช่น มีมุมหนังสือธรรมะ มีมุมจริยธรรม มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน มีมุมสำหรับทำกิจกรรมการฝึกสมาธิ	0.6
37) ท่านจัดสรรบุคลากรเพื่อให้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล และติดตามการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนอย่างเหมาะสม	0.6
38) ท่านประเมินผลและตรวจสอบการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความเหมาะสมอยู่เป็นระยะ	0.6
2.1 สภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียน	
41) ท่านประชุมเตรียมการกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน	0.6
42) โรงเรียนของท่านมีการวางแผนในการจัดพื้นที่ภายในโรงเรียนให้มีสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติภายในโรงเรียนอย่างเป็นสัดส่วน	1
43) โรงเรียนของท่านมีการจัดทำป้ายนิเทศ	0.6
ป้ายคติธรรม ป้ายคำขวัญคุณธรรมจริยธรรมภายในบริเวณโรงเรียน	
44) โรงเรียนของท่านมีการจัดสภาพแวดล้อม	0.6
ภายในโรงเรียนให้มีความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น ปราศจากสิ่งเสียดสี อบายมุข และสิ่งมอมเมาทุกชนิด เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก	

ตารางที่ 30 (ต่อ) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามผู้บริหาร (IOC)

ประเด็นคำถาม	สรุปค่า IOC
45) ท่านจัดสรรบุคลากร เพื่อให้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล และติดตามการจัดสภาพแวดล้อมภายในและรอบบริเวณโรงเรียนอย่างเหมาะสม	0.6
46) ท่านประเมินผลและตรวจสอบการจัดสภาพแวดล้อมภายในและรอบบริเวณโรงเรียนให้มีความเหมาะสมอยู่เป็นระยะ	0.6
47) ท่านนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ให้มีความพร้อมในการใช้งานและสวยงามอยู่เสมอ	0.6
48) โรงเรียนของท่านมีการวางแผนการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นระยะ	0.6
2.2 แหล่งเรียนรู้	
49) ท่านประชุมเตรียมการในการจัดพื้นที่แหล่งการเรียนรู้ตามแนวทางวิถึพุทธในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กอยู่เสมอ เช่น จัดลานธรรมะสำหรับการศึกษาปฏิบัติธรรมหรือกิจกรรมทางศาสนา จัดห้องจริยธรรมประจำโรงเรียน มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน ติดต่อวัดหรือศาสนสถานเพื่อให้เด็กฝึกปฏิบัติจริง กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	0.6
50) ท่านจัดสรรและสนับสนุนครูเพื่อจัดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน	0.6
51) แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนมีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กตามแนวทางวิถึพุทธ	1
52) โรงเรียนเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้แหล่งเรียนรู้วิถึพุทธของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	0.6
53) ท่านกำกับดูแล ตรวจสอบ และติดตามการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	0.6
54) ท่านประเมินผลการใช้งานแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอยู่เป็นระยะ	0.6
55) ท่านนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนให้เหมาะสมอยู่เสมอ	0.6
56) ท่านมีการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอยู่เป็นประจำ	0.6

ตารางที่ 32 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามครูอนุบาล (IOC)

ประเด็นคำถาม	สรุปค่า IOC
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	
1.1. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	
1) ท่านวางแผนร่วมกันกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีพุทธ	1
2) ท่านจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธในทุกกิจกรรม	1
3) ท่านนำบันทึกหลังสอนมาใช้ในการประเมินผลสำเร็จของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	0.6
4) ท่านปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ	0.6
1.2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	
5) ท่านกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมแผ่เมตตาและสงบั้ง กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหาร กิจกรรมการฝึกสมาธิ	1
6) ท่านจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการไตรสิกขาให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา เช่น การฝึกสมาธิ การฝึกมารยาทชาวพุทธ การเล่านิทานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การนิมนต์พระมาบรรยายธรรมในโอกาสต่างๆ	1
7) ท่านจดบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง	0.6
8) ท่านนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ และวัยของเด็ก	0.6
1.3 การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร	
9) ท่านให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรทั้งปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก ครู และผู้ปกครอง	1
10) ท่านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงามให้แก่เด็ก	0.3
11) ท่านประเมินผลการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างสม่ำเสมอ	1
12) ท่านพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของตนต่อผู้อื่นและพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์นั้นๆ ให้เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน	1

ตารางที่ 31 (ต่อ) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามครูอนุบาล (IOC)

ประเด็นคำถาม	สรุปค่า IOC
1.3 การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร	
9) ท่านให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรทั้งปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก ครู และผู้ปกครอง	1
10) ท่านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงามให้แก่เด็ก	0.3
11) ท่านประเมินผลการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างสม่ำเสมอ	1
12) ท่านพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของตนต่อผู้อื่นและพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์นั้นๆ ให้เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน	1
1.4 การประเมินผล	
13) ท่านวางแผนการประเมินอย่างรอบคอบและเป็นระบบก่อนเปิดภาคการศึกษา	0.6
14) ท่านจัดเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของเด็กด้วยวิธีการที่หลากหลายและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ	0.6
15) ท่านประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กครอบคลุมด้านสติ สมาธิ และปัญญา	0.6
16) ท่านปรับปรุงการประเมินพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ	0.6
18) ท่านจัดกิจกรรมประจำวันให้เด็กฝึกฝนกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก	1
19) ท่านประเมินกิจกรรมประจำวันที่ได้ให้เด็กอย่างสม่ำเสมอ	0.6
20) ท่านปรับเปลี่ยนกิจกรรมประจำวันให้สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ	0.6
2.2 กิจกรรมทางศาสนา	
21) ท่านประชุมวางแผนตารางกิจกรรมกิจกรรมทางศาสนา ก่อนเปิดภาคการศึกษา	1
22) ท่านจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามโอกาสวันสำคัญและจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ เช่น กิจกรรมที่ส่งเสริมการเป็นพุทธมามกะ กิจกรรมตักบาตรประจำสัปดาห์ กิจกรรมวันพระ	1
23) ท่านประเมินผลการจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ	1
24) ท่านปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้เหมาะสมกับวัยเด็ก	1

ตารางที่ 31 (ต่อ) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามครูอนุบาล (IOC)

ประเด็นคำถาม	สรุปค่า IOC
2.3 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	
25) ท่านวางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ กิจกรรมฝึกมารยาท ชาวพุทธ กิจกรรมจิตอาสา ค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมการออมเงิน กิจกรรมจิตอาสาทำความดี	1
26) ท่านจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและตาม วัยของเด็ก	1
27) ท่านประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ	1
28) ท่านนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริม คุณธรรมให้เหมาะสมกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ	1
3. ด้านกายภาพ	
3.1 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	
29) ท่านวางแผนจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตาม แนววิถีพุทธ เช่น จัดห้องเรียนให้มีความสะอาด มีแสงสว่างที่เพียงพอ มีมุม หนังสือธรรม มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน	1
30) ท่านจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ ตามแนววิถีพุทธ เช่น จัดให้มีมุมจริยธรรม มุมสงบสำหรับการฝึกสมาธิ มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญคุณธรรมจริยธรรมภายในห้องเรียน	0.6
31) ท่านประเมินผลการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ	0.6
32) ท่านนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อม ภายในห้องเรียน	0.6
3.2 สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	
33) ท่านวางแผนจัดสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดธรรมชาติ สะอาดและสงบตามหลักวิถี พุทธให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน	1
34) ท่านจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น ปราศจากสิ่งเสียดสี อบายมุข และสิ่งมอมเมาทุกชนิด เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ ของเด็ก	1
35) ท่านประเมินผลการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ	0.6

ตารางที่ 31 (ต่อ) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามครูอนุบาล (IOC)

ประเด็นคำถาม	สรุปค่า IOC
36) ท่านนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	0.6
3.3) แหล่งเรียนรู้	
37) ท่านวางแผนจัดแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก	0.6
38) ท่านจัดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น จัดห้องจริยธรรมประจำโรงเรียน จัดศาลาธรรมประจำโรงเรียน จัดหาวัด หรือศาสนสถานที่ใช้ในการฝึกการเรียนรู้ประจำโรงเรียน	0.6
39) ท่านประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	0.6
40) ท่านปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ	0.6

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ชุดที่ 1
แบบสอบถามผู้บริหาร

เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

คำชี้แจง

- แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยข้อความแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ
ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 40 ข้อ
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 3 ข้อ
- ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย ข้อมูลที่ได้จากท่านจะนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพและการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด
- หากมีความประสงค์ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อผู้วิจัย คือ นางสาวสุพร ชื่นบาน email: suwapohn.ch@gmail.com
- ขอความกรุณาส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์โดยใส่ในซองที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้
ขอกราบขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามการวิจัยนี้เป็นอย่างดี

นางสาวสุพร ชื่นบาน

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามผู้บริหาร

เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความ หรือเติมข้อความในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 30 ปี

30 - 40 ปี

41 - 50 ปี

มากกว่า 50 ปี

3. สังกัดสถานศึกษา

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

สังกัดองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

4. วุฒิการศึกษาสูงสุด

ปริญญาตรี สาขาวิชา

ปริญญาโท สาขาวิชา

ปริญญาเอก สาขาวิชา

อื่นๆ (โปรดระบุ)

5. ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน

1 - 10 ปี

11 - 20 ปี

21-30 ปี

31 ปีขึ้นไป

6. ประสบการณ์ในการบริหารงานโรงเรียนแห่งนี้

1 - 3 ปี

4 - 6 ปี

7- 9 ปี

มากกว่า 10 ปี

7. ประสบการณ์ในการเข้าอบรม/ สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ

เคยเข้าอบรม/สัมมนา

ไม่เคยเข้าอบรม/สัมมนา

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนตามสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านมาก
- 3 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านน้อย
- 1 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านน้อยที่สุดหรือไม่เคยปฏิบัติ

ตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านการบริหารจัดการ					
0) ท่านมีการนำข้อมูลด้านต่างๆ มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน		✓			

คำอธิบายประกอบตัวอย่าง

คำถามข้อที่ 0 ผู้ตอบแบบสอบถามมีการปฏิบัติในด้านการนำข้อมูลด้านต่างๆ มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในระดับมาก

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านการบริหารจัดการ					
1) ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน					
2) วิสัยทัศน์ของโรงเรียนมุ่งพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมผ่านประสบการณ์ในวิถีชีวิต กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ชุมชน โดยมีครูและผู้บริหารเป็นแบบอย่าง					
3) โรงเรียนมีการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยให้ผู้ปกครอง ครู และพระสงฆ์มีส่วนร่วม					
4) ท่านนำผลการประเมินการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธมาปรับปรุงในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนในครั้งต่อไป					
5) นโยบายด้านคุณลักษณะ ครูและบุคลากรมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาแนววิถิพุทธ เช่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนววิถิพุทธ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ละเลิกจากอบายมุข ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตากรุณาและเป็นที่ยิ่งของเด็กได้					
6) โรงเรียนพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถิพุทธได้อย่างมีคุณภาพ เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการจัดศึกษาดูงานโรงเรียนแกนนำ					
7) โรงเรียนประเมินการปฏิบัติงานของครูแบบกัลยาณมิตร เช่น พิจารณาการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม ให้คำปรึกษาพร้อมจะชี้แนะและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
8) ท่านส่งเสริมการเข้าอบรมพัฒนาวิชาชีพ ให้ความรู้ครูและบุคลากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนตามแนวทางวิถิพุทธในครั้งต่อไป					

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถียุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
9) โรงเรียนเตรียมความพร้อม สร้างความตระหนักให้แก่ครูบุคลากร คณะ กรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
10) โรงเรียนกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวัย และความต้องการของเด็กวัยอนุบาลตามแนวทางโรงเรียนวิถียุทธ					
11) โรงเรียนประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทาง โรงเรียนวิถียุทธอย่างเป็นระบบเป็นประจำทุกปี					
12) นำผลการประเมินมาปรับปรุงเนื้อหาในหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ที่ เหมาะสำหรับเด็กวัยอนุบาลในครั้งต่อไป					
13) โรงเรียนมีนโยบายการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัดและโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดแข่งกีฬาในชุมชน จัดค่าย ครอบครั้ว					
14) วัดและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามแนวทาง โรงเรียนวิถียุทธอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เสมอ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรมในโรงเรียน เชิญ วิทยากรในชุมชนมาให้ความรู้เด็ก จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ สถานศึกษา					
15) โรงเรียนมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมที่ผู้ปกครองและชุมชนเข้า มามีส่วนร่วม					
16) โรงเรียนมีการนำผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียนในครั้งต่อไป					
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน					
17) ครูในโรงเรียนของท่านวางแผนกำหนดหน่วยการเรียนรู้ ที่บูรณาการศิลปะ สมาธิปัญญา สอดคล้องกับวิถียุทธร่วมกัน					

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
18) ครูในโรงเรียนของท่านจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถีพุทธในทุกกิจกรรม					
19) ครูในโรงเรียนของท่านนำบันทึกหลังสอนมาใช้ในการประเมินผลสำเร็จของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการหลักไตรสิกขาทุกกิจกรรม					
20) ครูในโรงเรียนของท่านปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการหลักไตรสิกขาทุกกิจกรรมให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ					
21) ท่านกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมแม่เมตตาและสงบนิ่ง กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหาร กิจกรรมการฝึกสมาธิ					
22) ครูในโรงเรียนของท่านจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการไตรสิกขาให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา เช่น การฝึกสมาธิ การฝึกมารยาทชาวพุทธ การเล่านิทานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การนิมนต์พระมาบรรยายธรรมในโอกาสต่างๆ					
23) ครูในโรงเรียนของท่านจดบันทึกหลังการสอนทุกครั้งหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการไตรสิกขา					
24) ครูในโรงเรียนของท่านนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการไตรสิกขาให้สอดคล้องกับธรรมชาติและวัยของเด็ก					
25) ครูในโรงเรียนของท่านให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรทั้งปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก ครู และผู้ปกครอง					
26) ครูในโรงเรียนของท่านมีเมตตา และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงามให้แก่เด็ก					

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
27) โรงเรียนประเมินผลการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างสม่ำเสมอ					
28) ท่านพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของตนต่อผู้อื่นและพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์นั้นๆให้เป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างสม่ำเสมอ					
3. ด้านกายภาพ					
29) โรงเรียนมีการเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ					
30) ครูและบุคลากรของท่านจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ เช่น จัดห้องเรียนให้มีความสะอาด มีแสงสว่างที่เพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก จัดเก็บสื่อและอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย					
31) โรงเรียนประเมินผลและตรวจสอบการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น					
32) โรงเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความพร้อมใช้งานอยู่เสมอ					
33) โรงเรียนมีการเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดธรรมชาติ สะอาด และสงบตามหลักวิถีพุทธให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน					
34) โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น มีการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม ป้ายคำขวัญคุณธรรมจริยธรรมภายในบริเวณโรงเรียนที่เหมาะสมกับวัยอนุบาล					

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
35) โรงเรียนประเมินผลและตรวจสอบการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
36) โรงเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนให้มีความพร้อมในการใช้งานและสวยงามอยู่เสมอ					
37) โรงเรียนวางแผนจัดแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น จัดลานเอนกประสงค์สำหรับการปฏิบัติธรรมหรือกิจกรรมทางศาสนา มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีพื้นที่สำหรับทำแปลงปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ จัดทัศนศึกษา จัดทัศนศึกษา ติดต่อวัดหรือศาสนสถานที่ใช้ในการฝึกการเรียนรู้ประจำโรงเรียน					
38) โรงเรียนเปิดโอกาสให้เด็กใช้แหล่งเรียนรู้วิถีพุทธของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
39) โรงเรียนประเมินผลการใช้งานแหล่งเรียนรู้วิถีพุทธของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
40) โรงเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้วิถีพุทธของโรงเรียนให้เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก

วัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

1. ท่านพบปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธหรือไม่ อย่างไร

- ไม่พบปัญหา
- ปัญหาที่พบ (โปรดระบุ)
- โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาครู
 - ครูและบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเท่าที่ควร
 - วัดและชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเต็มที่
 - ครูไม่ได้จัดทำแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถิพุทธ
 - ครูไม่เข้าใจการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักวิถิพุทธกับชีวิตประจำวัน
 - ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลอย่างเป็นระบบ
 - สื่อ อุปกรณ์ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนววิถิพุทธ
 - โรงเรียนขาดแคลนแหล่งเรียนรู้อื่นๆ
 - อื่นๆ (โปรดระบุ)

2. ท่านมีแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถามฉบับนี้

ชุดที่ 2

แบบสอบถามครูอนุบาล

เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยข้อคำถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ
จำนวน 52 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก
วัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 3 ข้อ

2. ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย ข้อมูลที่ได้จากท่านจะนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพและการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

3. หากมีความประสงค์ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อผู้วิจัย คือ นางสาวสุพร ชื่นบาน
email: suwapohn.ch@gmail.com

4. ขอความกรุณาส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์โดยใส่ในซองที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้

ขอกราบขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามการวิจัยนี้เป็นอย่างดี

นางสาวสุพร ชื่นบาน

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามครูอนุบาล

เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความ หรือเติมข้อความในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 30 ปี

30 - 40 ปี

41 - 50 ปี

มากกว่า 50 ปี

3. สังกัดสถานศึกษา

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. วุฒิการศึกษาสูงสุด

ปริญญาตรี สาขาวิชา

ปริญญาโท สาขาวิชา

ปริญญาเอก สาขาวิชา

อื่นๆ (โปรดระบุ)

5. ประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาลในโรงเรียนแห่งนี้

1 - 5 ปี

6 - 10 ปี

11-15 ปี

16 ปีขึ้นไป

6. ปัจจุบันสอนระดับชั้น

อนุบาลปีที่ 1 (3 - 4 ปี)

อนุบาลปีที่ 2 (4 - 5 ปี)

อนุบาลปีที่ 3 (5 - 6 ปี)

คละอายุ

7. ประสบการณ์ในการเข้าอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ

เคยเข้าอบรม/สัมมนา

ไม่เคยเข้าอบรม/สัมมนา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนตามสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยแต่ละระดับ

มีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านมาก
- 3 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านน้อย
- 1 หมายถึง มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติของท่านน้อยที่สุดหรือไม่เคยปฏิบัติ

ตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน					
0) ท่านวางแผนร่วมกันในการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการศิลปะ งามาธิ ปัญญา ที่สอดคล้องกับวิถิพุทธ		✓			

คำอธิบายประกอบตัวอย่าง

จากคำถามข้อที่ 0 ผู้ตอบแบบสอบถามมีการปฏิบัติในการวางแผนร่วมกันการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการศิลปะ งามาธิ ปัญญา ที่สอดคล้องกับวิถิพุทธอยู่ในระดับมาก

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านการบริหารจัดการ					
1) นโยบายด้านคุณลักษณะ ครูและบุคลากรมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาแนววิถีพุทธ เช่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ละเลิกจากอบายมุข ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตา กรุณาและเป็นที่ยิ่งของเด็กได้					
2) โรงเรียนพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธได้อย่างมีคุณภาพ เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการจัดศึกษาดูงานโรงเรียนแกนนำ					
3) โรงเรียนประเมินการปฏิบัติงานของครูแบบกัลยาณมิตร เช่น พิจารณาการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม ให้คำปรึกษาพร้อมชี้แนะและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
4) โรงเรียนส่งเสริมการเข้าอบรมพัฒนาวิชาชีพ ให้ความรู้ครูและบุคลากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนตามแนวทางวิถีพุทธในครั้งต่อไป					
5) โรงเรียนเตรียมความพร้อม สร้างความตระหนักให้แก่ครู บุคลากร คณะ กรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
6) โรงเรียนกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวัยและความต้องการของเด็กวัยอนุบาลตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ					
7) โรงเรียนประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธอย่างเป็นระบบเป็นประจำทุกปี					

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
8) โรงเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงเนื้อหาในหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิน อยู่ ตู ฟัง เป็น ที่เหมาะสำหรับเด็กวัยอนุบาลในครั้ง ต่อไป					
9) โรงเรียนมีนโยบายการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่าง บ้าน วัดและโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดแข่ง กีฬาในชุมชน จัดค่ายครอบครัว					
10) วัดและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตาม แนวทางโรงเรียนวิถีพุทธอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เสมอ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาแสดง ธรรมในโรงเรียน เชิญวิทยากรในชุมชนมาให้ความรู้เด็ก จัดตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา					
11) โรงเรียนมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมที่ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม					
12) โรงเรียนมีการนำผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทางใน การปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัดและโรงเรียนในครั้งต่อไป					
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน					
13) ครูวางแผนกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการศิลปะ สมาธิปัญญา สอดคล้องกับวิถีพุทธร่วมกัน					
14) ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณา การวิถีพุทธในทุกกิจกรรม					
15) ครูนำบันทึกหลังสอนมาใช้ในการประเมินผลสำเร็จของ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการหลัก ไตรสิกขาทุกกิจกรรม					

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
16) ครูปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการหลักไตรสิกขาทุกกิจกรรมให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ					
17) ครูกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมแม่เมตตาและสงบนิ่ง กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหาร กิจกรรมการฝึกสมาธิ					
18) ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการไตรสิกขาให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา เช่น การฝึกสมาธิ การฝึกมารยาทชาวพุทธ การเล่นนิทานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การนิมนต์พระมาบรรยายธรรมในโอกาสต่างๆ					
19) ครูจัดบันทึกหลังการสอนทุกครั้งหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการไตรสิกขา					
20) ครูนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการไตรสิกขาให้สอดคล้องกับธรรมชาติและวัยของเด็ก					
21) ครูให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรทั้งปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก ครู และผู้ปกครอง					
22) ครูมีเมตตา และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดั่งามให้แก่เด็ก					
23) ครูประเมินผลการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างสม่ำเสมอ					
24) ครูพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของตนต่อผู้อื่นและพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์นั้นๆให้เป็นกัลยาณมิตรต่อกันอย่างสม่ำเสมอ					

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
25) ครูวางแผนการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการไตรสิกขาอย่างรอบคอบและเป็นระบบก่อนเปิดภาคการศึกษา					
26) ครูจัดเก็บข้อมูลการจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธของเด็กด้วยวิธีการที่หลากหลายและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ					
27) ครูประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กครอบคลุมด้านศีล สมาธิ และปัญญาเป็นระยะระหว่างการจัดกิจกรรม					
28) ครูนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธของเด็กให้สอดคล้องกับธรรมชาติและวัยของเด็กอย่างสม่ำเสมอ					
3. ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต					
29) ครูวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันโดยยึดหลักกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ให้เหมาะสมกับวัยเด็ก เช่น กิจกรรมการดูแลพัฒนาการและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมฝึกให้รู้จัก “งาน” และ “หน้าที่” ฝึกให้เคารพงาน เคารพหน้าที่ของตน รักษากฎ กติกา มีวินัยต่อตนเองและสังคม อย่างมีส่วนร่วม					
30) ครูจัดกิจกรรมประจำวันให้เด็กฝึกฝนกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก					
31) ครูประเมินกิจกรรมประจำวันที่ได้จัดให้เด็กกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น อย่างสม่ำเสมอ					
32) ครูปรับเปลี่ยนกิจกรรมประจำวันในการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็นให้สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ					

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
33) ครูวางแผนตารางกิจกรรมกิจกรรมทางศาสนาโดยเน้นให้เด็กเข้าใจความหมายและคุณค่าของศาสนาที่เหมาะสมตามวัยของเด็กก่อนเปิดภาคการศึกษา					
34) ครูจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามโอกาสวันสำคัญและจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ เช่น กิจกรรมตักบาตรประจำสัปดาห์ กิจกรรมวันพระที่เหมาะสมตามวัยของเด็ก					
35) ครูประเมินผลการจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ					
36) ครูปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก					
37) ครูวางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น กิจกรรมฝึกมารยาทชาวพุทธ กิจกรรมจิตอาสา ค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมการออมเงิน กิจกรรมจิตอาสาทำความดีที่เหมาะสมตามวัยของเด็ก					
38) ครูจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและตามวัยของเด็ก					
39) ครูประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ					
40) ครูนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมให้เหมาะสมกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ					
4. ด้านกายภาพ					
41) ครูวางแผนจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ เช่น จัดห้องเรียนให้มีความสะอาด มีแสงสว่างที่เพียงพอ มีมุมหนังสือธรรมมีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน					
42) ครูจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ เช่น จัดห้องเรียนให้มีความสะอาด มีแสงสว่างที่เพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก จัดเก็บสื่อและอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย					
43) ครูประเมินผลการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ					

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
44) ครูนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน					
45) โรงเรียนมีการเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดธรรมชาติ สะอาดและสงบตามหลักวิถีพุทธให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน					
46) โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น มีการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม ป้ายคำขวัญคุณธรรมจริยธรรมภายในบริเวณโรงเรียนที่เหมาะสมกับวัยอนุบาล					
47) โรงเรียนประเมินผลและตรวจสอบการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
48) โรงเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนให้มีความพร้อมในการใช้งานและสวยงามอยู่เสมอ					
49) โรงเรียนวางแผนจัดแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น จัดลานเอนกประสงค์สำหรับการปฏิบัติธรรมหรือกิจกรรมทางศาสนา มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีพื้นที่สำหรับทำแปลงปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ จัดทัศนศึกษา ติดต่อวัดหรือศาสนสถานที่ใช้ในการฝึกการเรียนรู้ประจำโรงเรียน					
50) โรงเรียนเปิดโอกาสให้เด็กใช้แหล่งเรียนรู้วิถีพุทธของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
51) โรงเรียนประเมินผลการใช้งานแหล่งเรียนรู้วิถีพุทธของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
52) โรงเรียนปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก

วัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

4. ท่านพบปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธหรือไม่ อย่างไร

- ไม่พบปัญหา
- ปัญหาที่พบ (โปรดระบุ)
- โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาครู
- ครูและบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเท่าที่ควร
- วัดและชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเต็มที่
- ครูไม่ได้จัดทำแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการวิถิพุทธ
- ครูไม่เข้าใจการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักวิถิพุทธกับชีวิตประจำวัน
- ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลอย่างเป็นระบบ
- สื่อ อุปกรณ์ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนววิถิพุทธ
- โรงเรียนขาดแคลนแหล่งเรียนรู้อื่นๆ
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. ท่านมีแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธอย่างไร

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถามฉบับนี้

ชุดที่ 3
แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

วัตถุประสงค์

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธในด้านการบริหารจัดการ และด้านกายภาพ

คำชี้แจง

1. ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ
2. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
ตอนที่ 2 สภาพการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธในด้านการบริหารจัดการ และด้านกายภาพ

ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี

นางสาวสุวพร ชื่นบาน
นิสิตปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน
2. สังกัด
3. วันที่ให้สัมภาษณ์เวลา
4. ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
5. วุฒิการศึกษาสูงสุด.....สาขาวิชา.....
6. ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ด้านการบริหารจัดการจัดการ

1. การกำหนดวิสัยทัศน์
 - 1) ท่านมีการวางแผนหรือแนวทางการจัดโรงเรียนวิถิพุทธอย่างไร
 - 2) ใครบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนจัดโรงเรียนวิถิพุทธ
 - 3) ท่านจัดการเรียนการสอนโรงเรียนวิถิพุทธได้ตามเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร
 - 4) ท่านปรับปรุงแก้ไขแผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธบ่อยแค่ไหน
ในช่วงเวลาใด
2. บุคลากร
 - 1) ท่านมีวิธีการพัฒนาครูหรือบุคลากรในการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธอย่างไร
 - 2) ครูและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมวิถิพุทธให้แก่กอนุบาล
อย่างไร
 - 3) โรงเรียนสนับสนุนให้ครูได้เข้าร่วมอบรมการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธบ่อย
หรือไม่ อย่างไร
 - 4) ท่านพบปัญหาในการพัฒนาครูหรือไม่ และมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

- 1) โรงเรียนของท่านมีพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการวิถีพุทธหรือไม่ อย่างไร
- 2) บุคคลใดบ้างมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 3) ท่านมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับวิถีพุทธหรือไม่ อย่างไร
- 4) ท่านปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสถานศึกษาในช่วงเวลาใด

4. ความสัมพันธ์กับชุมชน

- 1) ท่านมีการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธหรือไม่ อย่างไร
- 2) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- 3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธอย่างไรบ้าง
- 4) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร มีการปรับปรุงแก้ไขด้วยวิธีการใดบ้าง

ชุดที่ 4

แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล

เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

วัตถุประสงค์

แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาลฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธในด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต

คำชี้แจง

1. ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ
2. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธในด้านการบริหารจัดการ และด้านกายภาพ

ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นางสาวสุวพร ชื่นบาน
นิสิตปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน
2. สังกัด
3. วันที่ให้สัมภาษณ์เวลา-.....
4. ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
5. วุฒิการศึกษาสูงสุด.....สาขาวิชา.....
6. สอนระดับชั้น.....ช่วงอายุเด็ก.....ปี
7. ประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาล.....ปี
8. จำนวนเด็กในห้องเรียน.....คน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ด้านการจัดการเรียนการสอน

1. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

- 1) ท่านมีการวางแผนจัดทำแผนประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถิพุทธ อย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถิพุทธควรเป็นอย่างไร
- 3) ท่านคิดว่าครุมีปัญหาในการจัดทำแผนประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถิพุทธหรือไม่ อย่างไร
- 4) ท่านมีแนวใดบ้างในการจัดทำแผนประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถิพุทธ

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

- 1) ท่านคิดว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันสำหรับเด็กวัยอนุบาลควรเป็นอย่างไร
- 2) ท่านมีการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของเด็กสำหรับวัยอนุบาลอย่างไร
- 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันสำหรับเด็กวัยอนุบาลมี ปัญหาหรือไม่ อย่างไร
- 4) ท่านให้ความสำคัญการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันสำหรับเด็กวัยอนุบาลหรือไม่ อย่างไร

3 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์

- 1) ท่านมีแนวทางในการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธควรเป็นอย่างไร
- 2) ท่านใช้วิธีการใดบ้างในการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธที่ดี
- 3) ครูและบุคลากรในโรงเรียนของมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันหรือไม่ อย่างไร
- 4) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองเป็นอย่างไร

4. การประเมินผล

- 1) ท่านมีหลักหรือวิธีการใดบ้างการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธหรือ
- 2) ท่านมีการกำหนดระยะเวลาในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธอย่างไร
- 3) ท่านมีวิธีการในการจัดบันทึกการเรียนรู้ของเด็กในการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถีพุทธอย่างไร
- 4) ท่านพบปัญหาในการการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ตามหลักวิถีพุทธอย่างไรบ้าง

ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต

1 กิจกรรมประจำวัน

- 1) ท่านมีวิธีการฝึกฝนเด็กให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้รู้จักการกินอยู่ดูฟังเป็นอย่างไรบ้าง
- 2) เด็กสามารถนำการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันไปใช้ในชีวิตจริงทั้งที่บ้านและโรงเรียนได้
- 3) ท่านมีปัญหาในการจัดกิจกรรมกิจวัตรประจำวันสำหรับเด็กหรือไม่ อย่างไร
- 4) ท่านมีวิธีแก้ปัญหากิจกรรมกิจวัตรประจำวันสำหรับเด็ก อย่างไร

2 กิจกรรมทางศาสนา

- 1) ท่านมีส่วนในวางแผนจัดกิจกรรมทางศาสนาของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
- 2) ท่านจัดให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
- 3) เด็กู้และเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนาหรือไม่ อย่างไร
- 4) ท่านมีการออกแบบ พัฒนากิจกรรมทางศาสนาของโรงเรียนให้เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาลหรือไม่ อย่างไร

3 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

- 1) ท่านใช้วิธีการใดในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล
- 2) ท่านจัดให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมหรือไม่ อย่างไร
- 3) เด็กวัยอนุบาลมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมหรือไม่ อย่างไร
- 4) ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมหรือไม่ อย่างไร

ชุดที่ 5

แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอน

เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

วัตถุประสงค์

แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครูฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

คำชี้แจง

แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. การเตรียมตัวก่อนการสังเกต
 - 1.1 ศึกษาข้อมูลและแนวทางสังเกตให้เข้าใจอย่างชัดเจน
 - 1.2 ศึกษาประเด็นในการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครูตามแนววิถิพุทธให้เข้าใจ
2. การดำเนินการสังเกต
 - 2.1 บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต ได้แก่ วัน เวลา สถานที่ และข้อมูลตอนที่ 1 ก่อนเริ่มการสังเกต
 - 2.2 สังเกตการณ์จัดการเรียนการสอนของครูตั้งแต่เวลาที่เด็กมาจนกระทั่งเด็กกลับบ้าน เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
 - 2.3 บันทึกรายละเอียดที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียนตามประเด็นการสังเกต
 - 2.4 เมื่อมีความคิดเห็น ข้อเสนอแนะหรือพบสิ่งที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็น ให้บันทึก ข้อมูลลงในช่องสังเกตเพิ่มเติม
 - 2.5 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามประเด็นในการสังเกต เช่น การถ่ายภาพ การบันทึกเสียง เป็นต้น

นางสาวสุวพร ชื่นบาน
 นิสิตปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัย
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ชื่อโรงเรียน

ตำบล.....

อำเภอ

จังหวัด.....

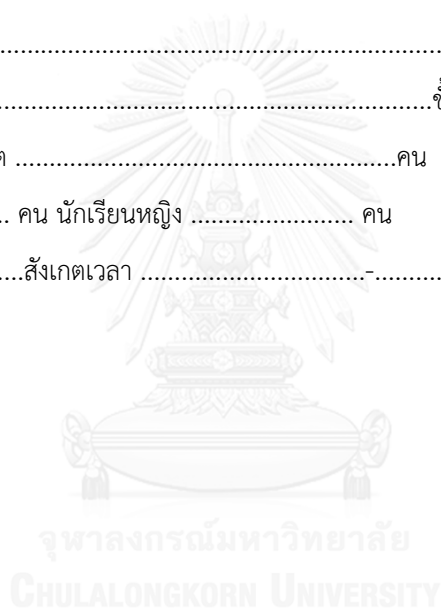
สังกัด

ชื่อครูประจำชั้นชั้น.....อายุนักเรียน.....

จำนวนเด็กในชั้นเรียนที่สังเกตคน

นักเรียนชาย คน นักเรียนหญิง คน

สังเกตวันที่สังเกตเวลา

ชุดที่ 6
แบบสำรวจ

เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

วัตถุประสงค์

แบบสำรวจฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนวิถิพุทธ

คำชี้แจง

แบบสำรวจการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ แบ่งเป็น

3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ตอนที่ 2 เอกสารการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

ตอนที่ 3 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนวิถิพุทธ

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. ผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกการสำรวจด้วยตนเอง
2. บันทึกข้อมูลในแบบสำรวจโดยสังเกตจากสิ่งที่พบเห็นตามความเป็นจริง

การบันทึกข้อมูล

1. บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับโรงเรียน สังกัดและวันเดือนปี ที่สังเกตให้เรียบร้อยก่อนเริ่มสังเกต
- 2.2 จดบันทึกข้อมูลในแบบสำรวจโดยสังเกตจากสิ่งที่พบเห็นตามความเป็นจริง

นางสาวสุพร ชื่นบาน
นิสิตปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสำรวจ

ชื่อโรงเรียนตำบล.....

อำเภอจังหวัด.....

สังกัด

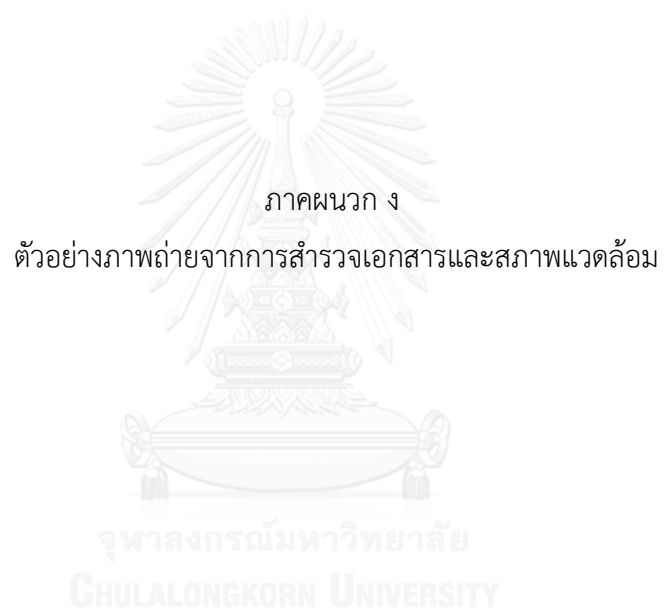
สำรวจวันที่สำรวจเวลา-

ตอนที่ 2 เอกสารการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลของโรงเรียนวิถิพุทธ

รายการ	ผลการสังเกต		รายละเอียดเพิ่มเติม
	พบ	ไม่พบ	
หลักสูตรสถานศึกษา (บูรณาการวิถิพุทธ)			
การมีส่วนร่วมของบ้านวัดและชุมชน			
แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้			
ตารางกิจวัตรประจำวันมีการบูรณาการวิถิพุทธ			
การจัดเตรียมสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนววิถิพุทธ			
โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล			
โครงการกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา			
การประเมินผล			
แฟ้มสะสมงานเด็ก			
แบบบันทึกพฤติกรรมเด็ก			

ตอนที่ 3 แบบสำรวจสภาพแวดล้อมของโรงเรียนวิถีพุทธ

รายการ/ประเด็นสังเกต	ผลการสังเกต		หมายเหตุ
	พบ	ไม่พบ	
สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน			
ห้องเรียนมีความสะอาด อยู่ในสภาพที่ดี มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก			
จัดเก็บสื่อ และอุปกรณ์เป็นระเบียบเรียบร้อย			
มีป้ายคำสอนที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม			
มีสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีพุทธ			
มีหนังสือนิทานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม			
มีมุมสงบสำหรับนั่งสมาธิ			
สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน			
สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความสะอาด ร่มรื่น และ ใกล้เคียงธรรมชาติ			
สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความทันสมัย และปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ			
จัดพื้นที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธที่มีบริเวณเหมาะสมสำหรับเด็กวัยอนุบาล			
มีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธในชีวิตประจำวัน			
แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน			
1. มีห้องจริยธรรม/มุมจริยธรรมภายในโรงเรียน			
2. มีแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น จัดลานเอนกประสงค์สำหรับการปฏิบัติธรรมหรือกิจกรรมทางศาสนา มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีพื้นที่สำหรับทำแปลงปลูกผัก เลี้ยงสัตว์			
3. มีวัดหรือศาสนสถานที่ใช้ในการฝึกการเรียนรู้ประจำโรงเรียน			

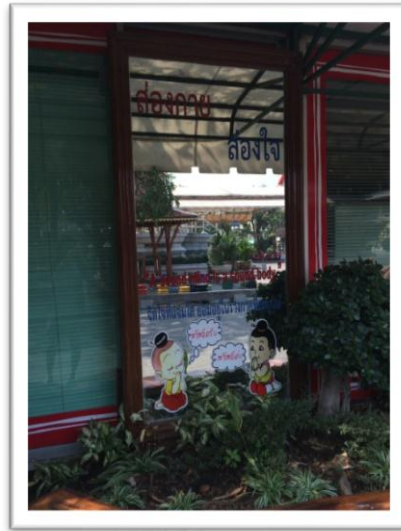
ภาคผนวก ง

ตัวอย่างภาพถ่ายจากการสำรวจเอกสารและสภาพแวดล้อม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

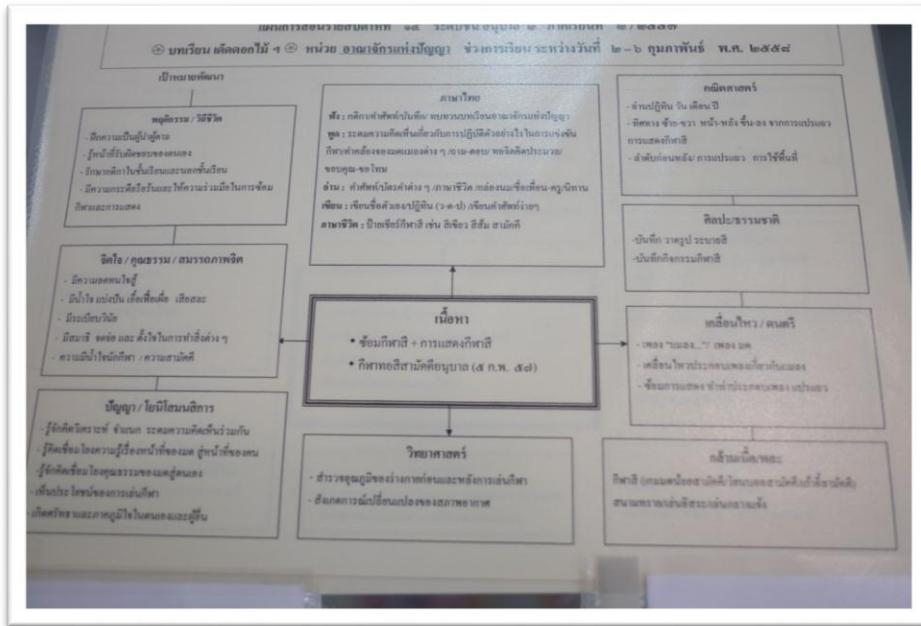
สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

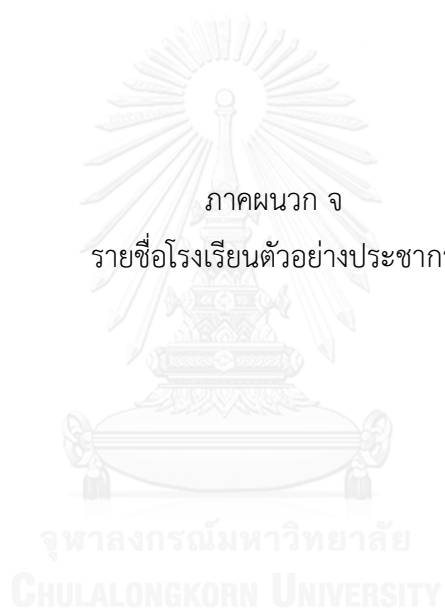
แผนการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน

๑. วัตถุประสงค์ ๒. ๒๕๕๖

๒-๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕

ลำดับที่	เนื้อหา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
๑	ศึกษาศาสตร์	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๒	การวัดผล	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๓	การประกันคุณภาพ	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๔	การพัฒนาระบบ	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๕	การส่งเสริมการเรียนรู้	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๖	การวิจัย	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๗	การวัดผล	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๘	การประกันคุณภาพ	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๙	การพัฒนาระบบ	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๐	การส่งเสริมการเรียนรู้	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๑	การวิจัย	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๒	การวัดผล	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๓	การประกันคุณภาพ	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๔	การพัฒนาระบบ	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๕	การส่งเสริมการเรียนรู้	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๖	การวิจัย	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๗	การวัดผล	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๘	การประกันคุณภาพ	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๑๙	การพัฒนาระบบ	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์
๒๐	การส่งเสริมการเรียนรู้	• ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ภาคผนวก จ

รายชื่อโรงเรียนตัวอย่างประชากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 33 รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
1	โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม	กรุงเทพฯ
2	โรงเรียนวัดสังข์กระจาย (แจ่มวิชาสอน)	กรุงเทพฯ
3	โรงเรียนประถมนนทรี	กรุงเทพฯ
4	โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม	กรุงเทพฯ
5	โรงเรียนวัดอุทัยธาราม	กรุงเทพฯ
6	โรงเรียนวัดมหาบุศย์ (พิทักษ์ถาวรคุณ)	กรุงเทพฯ
7	โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ	กรุงเทพฯ
8	โรงเรียนดาราคาม	กรุงเทพฯ
9	โรงเรียนวัดโสมนัส	กรุงเทพฯ
10	โรงเรียนบางบัว(เฟ่งตั้งตรงจิตรวิทยาการ)	กรุงเทพฯ
11	โรงเรียนมหาวิรานุวัตร	กรุงเทพฯ
12	โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง	กรุงเทพฯ
13	โรงเรียนชุมชนวัดสมรโกฏิ	นนทบุรี
14	โรงเรียนวัดจันทร์ (ผาดไสวประชาอุทิศ)	นนทบุรี
15	โรงเรียนวัดคลองขวาง	นนทบุรี
16	โรงเรียนวัดลาดปลาตุ๊ก	นนทบุรี
17	โรงเรียนวัดเพรงาย	นนทบุรี
18	โรงเรียนแก้วอินทร์สุธาอุทิศ	นนทบุรี
19	โรงเรียนวัดบางรักใหญ่ (สายอักษรศรี)	นนทบุรี
20	โรงเรียนวัดไทรใหญ่ (นนทพิวากรราชฎร์บำรุง)	นนทบุรี
21	โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ ๖๐ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ	นนทบุรี
22	โรงเรียนวัดศรีศัคนางค์	ปทุมธานี
23	โรงเรียนวัดพีชอุดม	ปทุมธานี
24	โรงเรียนวัดแสงมณี	ปทุมธานี
25	โรงเรียนวัดปทุมนายก	ปทุมธานี
26	โรงเรียนวัดนาบุญ	ปทุมธานี
27	โรงเรียนวัดโพสพผลเจริญ	ปทุมธานี
28	โรงเรียนวัดทศทิศ	ปทุมธานี
29	โรงเรียนอนุบาลปทุมธานี	ปทุมธานี
30	โรงเรียนวัดหว่านบุญ	ปทุมธานี
31	โรงเรียนวัดบัวโรย (เฉลิมราชฎร์วิทยาการ)	สมุทรปราการ

ตารางที่ 32 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
32	โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่กลาง	สมุทรปราการ
33	โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ใน	สมุทรปราการ
34	โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์)	สมุทรปราการ
35	โรงเรียนวัดบางโกลงใน	สมุทรปราการ
37	โรงเรียนวัดศรีวารีน้อย	สมุทรปราการ
38	โรงเรียนวัดแค	สมุทรปราการ
39	โรงเรียนชุมชนวัดราษฎร์บำรุง	สมุทรปราการ
40	โรงเรียนวัดโสภณาราม (ปลั่งร่วมราษฎร์บำรุง)	สมุทรสาคร
41	โรงเรียนวัดใหญ่จอมปราสาท	สมุทรสาคร
42	โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ (มาลีราษฎร์บำรุง)	สมุทรสาคร
43	โรงเรียนวัดอ้อมน้อย(มิตรครูราษฎร์รังสรรค์)	สมุทรสาคร
44	โรงเรียนวัดสวนส้ม(เซ็นสินอนุสรณ์)	สมุทรสาคร
45	โรงเรียนอนุบาลบ้านแพ้ว(วันครู2500)	สมุทรสาคร
46	โรงเรียนวัดอภัยนารามราษฎร์บำรุง	สมุทรสาคร
47	โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง)	สมุทรสาคร
48	โรงเรียนวัดคลองตันราษฎร์บำรุง	สมุทรสาคร
49	โรงเรียนบ้านดอนไผ่ (อุดม-สอางค์ อุ่ณสุวรรณ์)	สมุทรสาคร
50	โรงเรียนวัดสุวรรณรัตนาราม	สมุทรสาคร
51	โรงเรียนวัดลาดตระโง	พระนครศรีอยุธยา
52	โรงเรียนวัดประดู่ทรงธรรม (จีพพันธ์บำรุง)	พระนครศรีอยุธยา
53	โรงเรียนวัดเจ้าปลุก (เต็มรัฐประชาสรรค์)	พระนครศรีอยุธยา
54	โรงเรียนวัดสามเพลง	พระนครศรีอยุธยา
55	โรงเรียนท้าวอุ่ทอง	พระนครศรีอยุธยา
56	โรงเรียนวัดทางหลวง (เทพราษฎร์รังสรรค์)	พระนครศรีอยุธยา
57	โรงเรียนวัดศรีประชา	พระนครศรีอยุธยา
58	โรงเรียนวัดพระญาติการาม	พระนครศรีอยุธยา
59	โรงเรียนบ้านบางกระสั้น	พระนครศรีอยุธยา
60	โรงเรียนบ้านน้ำผึ้ง	พระนครศรีอยุธยา
61	โรงเรียนวัดสี่ร้อย(ราษฎร์สามัคคีบำรุง)	อ่างทอง

ตารางที่ 32 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
62	โรงเรียนวัดจันทาราม	อ่างทอง
63	โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง	อ่างทอง
64	โรงเรียนวัดวังน้ำเย็น	อ่างทอง
65	โรงเรียนวัดใหม่ทางข้าม	อ่างทอง
66	โรงเรียนชุมชนวัดปราสาท	อ่างทอง
67	โรงเรียนวัดหลักแก้ว	อ่างทอง
68	โรงเรียนวัดราชสุภณา	อ่างทอง
69	โรงเรียนวัดบ้านแก	อ่างทอง
70	โรงเรียนวัดวันอุทิศ (สิริกมลฉำราราษฎร์บำรุง)	อ่างทอง
71	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 1 (บ้านหัวช้าง)	ลพบุรี
72	โรงเรียนวัดโคกหม้อ	ลพบุรี
74	โรงเรียนวัดคงคาราม	ลพบุรี
75	โรงเรียนเมืองใหม่(ชลอราษฎร์รังสฤษดิ์)	ลพบุรี
76	โรงเรียนบ้านสระเตย	ลพบุรี
77	โรงเรียนบ้านม่วงอยู่ประยงค์ ณ บ้านเบิก	ลพบุรี
78	โรงเรียนบ้านโคกสุข	ลพบุรี
79	โรงเรียนบ้านด่านไทยล้อม	ลพบุรี
80	โรงเรียนวัดสามัคคีธรรม	สิงห์บุรี
81	โรงเรียนวัดโคกพระ	สิงห์บุรี
82	โรงเรียนบ้านบางสำราญ	สิงห์บุรี
83	โรงเรียนวัดระนาม	สิงห์บุรี
84	โรงเรียนวัดศรัทธาภิรม	สิงห์บุรี
85	โรงเรียนวัดน้อยนางหงส์	สิงห์บุรี
86	โรงเรียนวัดกลางชูศรีเจริญสุข	สิงห์บุรี
87	โรงเรียนวัดพรหมสาคร	สิงห์บุรี
88	โรงเรียนวัดดอนเจดีย์	สิงห์บุรี
89	โรงเรียนวัดวิหารขาว	สิงห์บุรี
90	โรงเรียนวัดคลองจิว	ชัยนาท
91	โรงเรียนวัดโคกแจง (ประชานุกูลวิทยาสำนักงานสลากกินแบ่งสมทบสร	ชัยนาท
92	โรงเรียนอนุบาลหนองมะโมง	ชัยนาท

ตารางที่ 32 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
93	โรงเรียนวัดแหลมหัว	ชัยนาท
94	โรงเรียนบ้านหนองขุนมิตรภาพที่ 136	ชัยนาท
95	โรงเรียนวัดประชุมธรรม(สัจจะญาณ)	ชัยนาท
96	โรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์	ชัยนาท
97	โรงเรียนวัดมะปราง	ชัยนาท
98	โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง	ชัยนาท
99	โรงเรียนอนุบาลชัยนาท	ชัยนาท
100	โรงเรียนท่ากระแส	ชัยนาท
101	โรงเรียนบ้านบ่อยายส้ม (แก้วประชาสรรค์)	ชัยนาท
102	โรงเรียนวัดท่าสมอ (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์258)	ชัยนาท
103	โรงเรียนวัดร่องแสง(กุลไพศาลวิทยา)	สระบุรี
104	โรงเรียนวัดห้วยทราย(อดิเรกสารประชานุสรณ์)	สระบุรี
105	โรงเรียนชุมชนนิคมทับทิมทองสงเคราะห์ 1	สระบุรี
106	โรงเรียนวัดบ้านดอน	สระบุรี
107	โรงเรียนวัดถ้ำเต่า	สระบุรี
108	โรงเรียนบ้านท่าพลู	สระบุรี
109	โรงเรียนวัดท่ามะปราง	สระบุรี
110	โรงเรียนอนุบาลดอนพุด(พิพัฒน์ดวงราษฎร์บำรุง)	สระบุรี
111	โรงเรียนวัดป้อมเปี้ย	สระบุรี
112	โรงเรียนชุมชนวัดไทยงาม	สระบุรี
113	โรงเรียนวัดหนองสรวง (ถิรอุทิศ)	สระบุรี
114	โรงเรียนวัดตะเฒ่า (ม่วงงามนุเคราะห์)	สระบุรี
115	โรงเรียนอนุบาลเกาะจันทร์	ชลบุรี
116	โรงเรียนอนุบาลวัดอู่ตะเภา	ชลบุรี
117	โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา	ชลบุรี
118	โรงเรียนชุมชนวัดหนองรี	ชลบุรี
119	โรงเรียนบ้านทับสูง	ชลบุรี
120	โรงเรียนอนุบาลพานทองวัดหนองกระทุ่ม	ชลบุรี
121	โรงเรียนวัดอรุณรังษี	ชลบุรี
122	โรงเรียนบ้านหนองไผ่แก้ว(พูลสุขสหการอุปถัมภ์)	ชลบุรี
123	โรงเรียนวัดเตาปูน	ชลบุรี

ตารางที่ 32 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
124	โรงเรียนวัดบ้านนา (ฟินวิทยาคม)	ชลบุรี
125	โรงเรียนวัดหนองเกตุใหญ่	ชลบุรี
126	โรงเรียนวัดดอนยอ	นครนายก
127	โรงเรียนวัดบางปรัง	นครนายก
128	โรงเรียนบ้านเขาส่องกล้อง	นครนายก
128	โรงเรียนวัดทองย้อย(วุฒิกิจประชาอนุกุล)	นครนายก
130	โรงเรียนวัดปากคลองพระอาจารย์	นครนายก
131	โรงเรียนวัดเลขธรรมกิตต์(กรีเมธอุทิศ)	นครนายก
132	โรงเรียนวัดโพธิ์แก้วเบญจธาราม	นครนายก
133	โรงเรียนบ้านเขาหัวนา	นครนายก
134	โรงเรียนวัดทางกระปือ(เอื้อติวิทยาคาร)	นครนายก
135	โรงเรียนวัดเขากะโดน	ระยอง
136	โรงเรียนวัดชากมะกรูด	ระยอง
137	โรงเรียนวัดตะเคียนทอง	ระยอง
138	โรงเรียนวัดบ้านค่าย	ระยอง
139	โรงเรียนวัดช้างชนศิริราษฎร์บำรุง	ระยอง
140	โรงเรียนบ้านน้ำใส	ระยอง
141	โรงเรียนวัดสุขไพโรวัน	ระยอง
142	โรงเรียนบ้านยางงาม	ระยอง
143	โรงเรียนบ้านหนองม่วง	ระยอง
144	โรงเรียนบ้านท่าเสา	ระยอง
145	โรงเรียนวัดโพธิ์ลังคามิตรภาพ 171	จันทบุรี
146	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 14 (ท่าใหม่บ้านสัว)	จันทบุรี
147	โรงเรียนบ้านจันทเขลม	จันทบุรี
148	โรงเรียนบ้านหนองเสม็ด	จันทบุรี
149	โรงเรียนวัดสิงห์ (วรประสิทธิ์วิทยา)	จันทบุรี
150	โรงเรียนวัดท่าศาลา	จันทบุรี
151	โรงเรียนบ้านคลองน้ำใส (บุญประชาอนุกุล)	จันทบุรี
152	โรงเรียนบ้านเตาหม้อ	จันทบุรี
153	โรงเรียนวัดเนินยาง	จันทบุรี
154	โรงเรียนวัดเขาน้อย	จันทบุรี

ตารางที่ 32 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
155	โรงเรียนบ้านท่าแฉลบ	จันทบุรี
156	โรงเรียนบ้านปากคลองน้ำเชี่ยว	ตราด
157	โรงเรียนวัดห้วงน้ำขาว	ตราด
158	โรงเรียนคลองขวาง	ตราด
159	โรงเรียนชุมชนวัดบางกระดาน(สวนราษฎร์บำรุง)	ตราด
160	โรงเรียนบ้านเนินตะบก	ตราด
161	โรงเรียนบ้านเจียรพัฒนา	ตราด
162	โรงเรียนวัดหนองเสม็ด (อรรถพรสงเคราะห์)	ตราด
163	โรงเรียนวัดวัง (กิม บุญอยู่อุทิศ)	ตราด
164	โรงเรียนบ้านท่าเรือจ้าง(ประชาชนูปถัมภ์)	ตราด
165	โรงเรียนวัดประณีต	ตราด
166	โรงเรียนชุมชนบ้านเขาสมิง	ตราด
167	โรงเรียนบ้านห้วงพัฒนา	ตราด
168	โรงเรียนวัดวรุณดิตถาราม	ตราด
169	โรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่	ตราด
170	โรงเรียนปากคลองบางขนาก	ฉะเชิงเทรา
171	โรงเรียนวัดพิมพาวาส(สีลังสาราลัย)	ฉะเชิงเทรา
172	โรงเรียนวัดหนองเค็ด (ศักดิ์ศิลป์บุญลือราษฎร์)	ฉะเชิงเทรา
173	โรงเรียนวัดบางปลานัก(สหกรณ์สิริประชาบำรุง)	ฉะเชิงเทรา
174	โรงเรียนวัดญาณรังษาราม	ฉะเชิงเทรา
175	โรงเรียนคลองขวาง	ฉะเชิงเทรา
176	โรงเรียนวัดโคกหัวข้าว	ฉะเชิงเทรา
177	โรงเรียนวัดบางกระเจ็ด (บุญมีอนุสรณ์)	ฉะเชิงเทรา
178	โรงเรียนวัดหนองบัว(พิทักษ์ราษฎร์บำรุง)	ฉะเชิงเทรา
178	โรงเรียนวัดดอนท่านา	ฉะเชิงเทรา
180	โรงเรียนบ้านห้วยน้ำใส	ฉะเชิงเทรา
181	โรงเรียนบ้านห้วยหิน	ฉะเชิงเทรา
182	โรงเรียนวัดเกาะมะไฟ	ปราจีนบุรี
183	โรงเรียนบ้านหนองชะอม	ปราจีนบุรี
184	โรงเรียนวัดสระคู(ปู่บำรุงวิทย์)	ปราจีนบุรี
185	โรงเรียนวัดราษฎร์รังษี	ปราจีนบุรี

ตารางที่ 32 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
186	โรงเรียนบ้านวังมะกรูด	ปราจีนบุรี
187	โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์	ปราจีนบุรี
188	โรงเรียนบ้านโคกกระเจียว	ปราจีนบุรี
189	โรงเรียนบ้านโป่งกะพ้อ	ปราจีนบุรี
190	โรงเรียนบ้านเขาไม้แก้ว	ปราจีนบุรี
191	โรงเรียนบ้านเขาด้วน	ปราจีนบุรี
192	โรงเรียนบ้านคลองสิบสอง	ปราจีนบุรี
193	โรงเรียนบ้านคลองหว่า	สระแก้ว
194	โรงเรียนบ้านหนองเตียน	สระแก้ว
195	โรงเรียนบ้านหนองบัว	สระแก้ว
196	โรงเรียนบ้านวังแดง	สระแก้ว
197	โรงเรียนบ้านคลองใหญ่	สระแก้ว
198	โรงเรียนบ้านป่าระกำ	สระแก้ว
199	โรงเรียนบ้านโป่งดาวเรือง	สระแก้ว
200	โรงเรียนบ้านเขาดิน	สระแก้ว
201	โรงเรียนบ้านหนองผูกเต่า	สระแก้ว
202	โรงเรียนวัดช่องพราน(บุปผารธรรมราชภานุวิทยา)	ราชบุรี
203	โรงเรียนวัดโคกทอง	ราชบุรี
204	โรงเรียนบ้านไทรงาม	ราชบุรี
205	โรงเรียนวัดวังมะนาว	ราชบุรี
206	โรงเรียนสมนึกวิจิตรการ	ราชบุรี
207	โรงเรียนวัดดอนตลุง(ราษฎร์ศรัทธาทาน)	ราชบุรี
208	โรงเรียนอนุบาลปากท่อ	ราชบุรี
209	โรงเรียนวัดศาลเจ้า(เรื่อง เล็บครุฑ)	ราชบุรี
210	โรงเรียนวัดบางลี่(วุฒิปันธุ์วิทยา)	ราชบุรี
211	โรงเรียนวัดนาขุนแสน(แกะละประชาชนุกูล)	ราชบุรี
212	โรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เลื่อน	ราชบุรี
213	โรงเรียนวัดอรุณรัตนคีรี	ราชบุรี
214	โรงเรียนบ้านหัวหิน	กาญจนบุรี
215	โรงเรียนบ้านท่าทุ่ม	กาญจนบุรี
216	โรงเรียนลุ่มโป่งเสี้ยว	กาญจนบุรี

ตารางที่ 32 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
217	โรงเรียนบ้านท่าพู	กาญจนบุรี
218	โรงเรียนบ้านเขาคอก(ไตรเดชาวิทยา)	กาญจนบุรี
219	โรงเรียนวัดดอนขมิ้น	กาญจนบุรี
220	โรงเรียนวัดหนองพลับ	กาญจนบุรี
221	โรงเรียนอนุบาลวัดไชยชุมพลชนะสงคราม	กาญจนบุรี
222	โรงเรียนบ้านจันอูย	กาญจนบุรี
223	โรงเรียนหนองบ้านเก่าสามัคคี	กาญจนบุรี
224	โรงเรียนบ้านห้วยน้ำโจน	กาญจนบุรี
225	โรงเรียนบ้านตรอกสะเดา	กาญจนบุรี
226	โรงเรียนบ้านทุ่งนางานางหอรอก "เพ็ญชาติอุปถัมภ์"	กาญจนบุรี
227	โรงเรียนวัดสำเภาทอง	สุพรรณบุรี
228	โรงเรียนวัดทองประดิษฐ์	สุพรรณบุรี
229	โรงเรียนวัดท่าเตียน	สุพรรณบุรี
230	โรงเรียนอนุบาลพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์	สุพรรณบุรี
231	โรงเรียนบ้านหัววัง	สุพรรณบุรี
232	โรงเรียนบ้านหนองจिरากฆ่า	สุพรรณบุรี
233	โรงเรียนวัดปากน้ำ	สุพรรณบุรี
234	โรงเรียนวัดกกตาด	สุพรรณบุรี
235	โรงเรียนอนุบาลด่านช้าง	สุพรรณบุรี
236	โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม	สุพรรณบุรี
237	โรงเรียนวัดหุบรัก(ไพโรประชาอุปถัมภ์)	นครปฐม
238	โรงเรียนบ้านหนองกร่าง	นครปฐม
239	โรงเรียนวัดปลักไม้ลาย	นครปฐม
240	โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์	นครปฐม
241	โรงเรียนวัดวังตะกู่ (เสรีเรืองฤทธิ์อุปถัมภ์)	นครปฐม
242	โรงเรียนวัดบ้านยาง	นครปฐม
243	โรงเรียนวัดกลาง	นครปฐม
244	โรงเรียนวัดกลางครุเวียง	นครปฐม
245	โรงเรียนบ้านลานแหลม	นครปฐม
246	โรงเรียนบ้านทุ่งหัวพรหม	นครปฐม
247	โรงเรียนวัดดอนยายหอม (หลวงพ่ोजินอุปถัมภ์)	นครปฐม

ตารางที่ 32 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
248	โรงเรียนวัดธรรมศาลา(หลวงพ่อน้อยอุปลัมภ์)	นครปฐม
249	โรงเรียนละเอียดอุปลัมภ์	นครปฐม
250	โรงเรียนบ้านพุทวาย	เพชรบุรี
251	โรงเรียนวัดห้วยเสือ	เพชรบุรี
252	โรงเรียนบ้านหนองยาว(ราษฎร์สามัคคีรังสรรค์)	เพชรบุรี
253	โรงเรียนบ้านไร่โคก	เพชรบุรี
254	โรงเรียนบ้านยางชุม	เพชรบุรี
255	โรงเรียนวัดวังไคร้(วชิรานุกูลประชาสรรค์)	เพชรบุรี
256	โรงเรียนวัดศาลาเขื่อน (อุภัยเพชร)	เพชรบุรี
257	โรงเรียนบ้านสารเห็ด	เพชรบุรี
258	โรงเรียนวัดลาดศรีธาราม	เพชรบุรี
259	โรงเรียนบ้านหนองโสน(รัฐราษฎร์บำรุง)	เพชรบุรี
260	โรงเรียนบ้านบ่อโพรง	เพชรบุรี
261	โรงเรียนวัดเพรียง(วิเทศราษฎร์พัฒนา)	เพชรบุรี
262	โรงเรียนบ้านบางกุฬา	เพชรบุรี
263	โรงเรียนวัดศรีสุวรรณคงคาราม	สมุทรสงคราม
264	โรงเรียนวัดสวนแก้ว	สมุทรสงคราม
265	โรงเรียนวัดนางพิมพ์	สมุทรสงคราม
266	โรงเรียนวัดอมรวดี	สมุทรสงคราม
267	โรงเรียนวัดบางสะแก	สมุทรสงคราม
268	โรงเรียนวัดธรรมประสิทธิ์	สมุทรสงคราม
269	โรงเรียนบ้านบางบ่อ	สมุทรสงคราม
270	โรงเรียนวัดคลองโคน	สมุทรสงคราม
272	โรงเรียนวัดเสด็จ	สมุทรสงคราม
272	โรงเรียนวัดตรีจันทน์พัฒนาราม	สมุทรสงคราม
273	โรงเรียนบ้านคลองลอย	ประจวบคีรีขันธ์
274	โรงเรียนบ้านตำหรุ(วิงประชาสงเคราะห์)	ประจวบคีรีขันธ์
275	โรงเรียนบ้านลาดวิถึ	ประจวบคีรีขันธ์
276	โรงเรียนวัดดอนยาง	ประจวบคีรีขันธ์
277	โรงเรียนบ้านหนองตะเภา	ประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 32 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
278	โรงเรียนบ้านหนองจันทร์	ประจวบคีรีขันธ์
279	โรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย	ประจวบคีรีขันธ์
280	โรงเรียนบ้านไร่เก่าสามร้อยยอด	ประจวบคีรีขันธ์
281	โรงเรียนบ้านห้วยแก้ว	ประจวบคีรีขันธ์
282	โรงเรียนบ้านดอนกลาง	ประจวบคีรีขันธ์
283	โรงเรียนอุดมราษฎร์	ประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 34 รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
1	โรงเรียนสยามสามไตร	กรุงเทพฯ
2	โรงเรียนทอสี	กรุงเทพฯ
3	โรงเรียนถาวรนิมิต	นครนายก
4	โรงเรียนสัตยาไส	ลพบุรี

ตารางที่ 35 รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

ที่	รายชื่อโรงเรียน
1	โรงเรียนวัดมหาธาตุ
2	โรงเรียนวัดมเหยงคณ์
3	โรงเรียนวัดพระเชตุพน
4	โรงเรียนวัดราชนันทดา
5	โรงเรียนวัดราชผาติการาม
6	โรงเรียนวัดนาครุ
7	โรงเรียนวัดแก้วแจ่มฟ้า
8	โรงเรียนวัดลาดบัวขาว
9	โรงเรียนวัดประยูรวงศ์
10	โรงเรียนวัดหนัง
11	โรงเรียนวัดเวตวันธรรมาวาส
12	โรงเรียนวัดประหาระปิธรรม
13	โรงเรียนวัดสามัคคีธรรม
14	โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
15	โรงเรียนวัดธรรมมงคล (หลวงพ่อวิริยังค์อุปถัมภ์)
16	โรงเรียนวัดไทร
17	โรงเรียนโมสิตโมสร
18	โรงเรียนวัดมัสยิดนิตการาม
19	โรงเรียนวัดแสนสุข
20	โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม (ชื่นชูใจราษฎร์อุทิศ)
21	โรงเรียนวัดนวลจันทร์
22	โรงเรียนวัดโพธิ์นิมิตร
23	โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม
24	โรงเรียน วัดชัยฤกษ์มาลา (นนทสิริราษฎร์บำรุง)
25	โรงเรียนวัดโพธิ์ (ราษฎร์ผดุงผล)
26	โรงเรียนวัดบางพลัด (ป.สุวณโณ)
27	โรงเรียนวัดมงคลวาราราม
28	โรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์
29	โรงเรียนวัดราชคฤห์

ตารางที่ 35 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

ที่	รายชื่อโรงเรียน
30	โรงเรียนวัดแจรงร้อน
31	โรงเรียนวัดไผ่ตัน
32	โรงเรียนบ้านคลองบัว
33	โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์
34	โรงเรียนวัดพระยาสุเรนทร์
35	โรงเรียนวัดบัวแก้ว
36	โรงเรียนวัดกระจับพินิจ
37	โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง
38	โรงเรียนวัดปทุมवास
39	โรงเรียนวัดบางปะกอก
40	โรงเรียนวัดนินสุขาราม
41	โรงเรียนวัดสร้อยทอง
42	โรงเรียนวัดใหม่ยายนุ้ย
43	โรงเรียนวัดคณิกาผล
44	โรงเรียนวัดทองใน
45	โรงเรียนวัดกำแพง
46	โรงเรียนวัดเปาโรหิตย์
47	โรงเรียนกัณฑ์ทาราราม (สีบ – ลูกจันทร์ จิงประไพ)
48	โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม
49	โรงเรียนประสาทวิทยา
50	โรงเรียนวัดทองเพลง
51	โรงเรียนวัดตรีศเตเทพ

ตารางที่ 36 รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่	รายชื่อโรงเรียน	จังหวัด
1	โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดกลางวรวิหาร)	สมุทรปราการ
2	โรงเรียนเต็มรักศึกษา	นนทบุรี
3	โรงเรียนวัดท่าบันเทิงธรรม	นนทบุรี
4	โรงเรียนวัดพิกุลเงิน	นนทบุรี
5	โรงเรียนระดิงหินประชาสรรค์	นนทบุรี
6	โรงเรียนวัดแคใน (ชั้นเยี่ยมราษฎร์บำรุง)	นนทบุรี
7	โรงเรียนวัดแดง (นนทคุณพิพัฒนราษฎร์อุปถัมภ์)	นนทบุรี
8	โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสถียรวิวัฒนดิษฐ์	สิงห์บุรี
9	โรงเรียนเทศบาลบ้านกล้วย	ชัยนาท
10	โรงเรียนเทศบาล 5 วัดเกาะกลาง	สระบุรี
11	โรงเรียนเทศบาล 2 วัดกลางทুমมาวาส	ชลบุรี
12	โรงเรียนเทศบาล 3 วัดเกาะแก้ว	ชลบุรี
13	โรงเรียนเทศบาล 4 วัดไชยสุรินทร์	เพชรบุรี
14	โรงเรียนเทศบาล 2 วัดไทรย้อย	เพชรบุรี
15	โรงเรียนเทศบาล 1 วัดแหลมใต้ (สุตสุนทร)	ฉะเชิงเทรา

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุพร ชื่นบาน เกิดเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2530 ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี จากคณะคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2552 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554

